

החוג ללשון העברית
ולבלשנות שמית
הפקולטה למדעי הרוח
ע"ש לסטר וסאלי אנטין
אוניברסיטת תל אביב

אולימפיאדת הלשון העברית

אוסף שאלות ופתרונות
תשפ"ב-תשפ"ו

החוג ללשון העברית
ולבלשנות שמית
הפיקולטה למדעי הרוח
ע"ש לסטר וסאלי אנטין
אוניברסיטת תל אביב

אולימפיאדת הלשון העברית

אוסף שאלות ופתרונות
תשפ"ב-תשפ"ו

אולימפיאדת הלשון העברית מתקיימת בתמיכתם של שותפים לחזון ולדרך

ניהול אקדמי:

מור בר, החוג ללשון העברית ולבלשנות שמית באוניברסיטת תל אביב

ריכוז האולימפיאדה:

ד"ר אילת קמינצקי וסגל החוג ללשון העברית ולבלשנות שמית
באוניברסיטת תל אביב

עיצוב והכנה לדפוס: הסטודיו לעיצוב גרפי, אוניברסיטת תל אביב

© כל הזכויות שמורות, תשפ"ו 2026

אין להעתיק, לשכפל, לצלם, לתרגם, לאחסן במאגר מידע או להפיץ חוברת זו או קטעים ממנה בשום צורה ובשום אמצעי, ואסור לעשות שימוש מסחרי מכל סוג שהוא בלא אישור מראש ובכתב.

פתח דבר

אולימפיאדת הלשון העברית נוסדה בשנת תשפ"ב מתוך רצון לחשוף את הנוער לצדדים המרתקים, המופלאים והמגניבים הקיימים בשפה בכלל, ובשפה העברית בפרט. הצדדים האלה של השפה לא תמיד מקבלים ביטוי בתוכנית הלימודים בבית הספר. סגל החוג ללשון העברית ולבלשנות שמית באוניברסיטת תל אביב התגייס למשימה, ויחד עם צוות גדול של כותבים מחבר מדי שנה בשנה שאלות מגוונות כדי לחשוף את בני הנוער לעומק ולחוקיות שיש באופן שבו שפות בנויות ומתפקדות, ולמידת העושר וההיגיון שבלשון העברית.

האולימפיאדה מתקיימת בשני שלבים, ומשתתפים בה אלפי תלמידים ותלמידות מכל רחבי הארץ בשתי רמות: חטיבת הביניים והתיכון. לזוכים מוענקים פרסים כספיים, תעודות הוקרה ומלגות למסלול הנוער בלשון של אוניברסיטת תל אביב.

בחוברת זו מרוכזות שאלות מחמש האולימפיאדות הראשונות (תשפ"ב-תשפ"ו). שאלות האולימפיאדה עוסקות בתחומים שונים, ובהם אוצר מילים וניבים, חוקיות וחשיבה בלשונית, משחקי מילים, צפנים ופיענוח, תקינות לשונית, חקירת רובדי הלשון העברית הקדומים ועוד. חלקן נכללו בשלב א' של האולימפיאדה ורבות מהן קלות ופשוטות יחסית, וחלקן נכללו בשלב הגמר והן מאתגרות יותר ודורשות חשיבה ויכולות גבוהות ביותר.

משנת תשפ"ה ואילך מתקיימים מקצים מותאמים לתלמידים שעברית אינה שפת אימם, ומשתתפים בו תלמידים דוברי ערבית בארץ ולומדי עברית מרחבי העולם. מקצה חו"ל ללומדי עברית מתקיים בשיתוף הקונסורציום לעברית בהובלת פרופ' ורדית רינגולד ומשתתפים בו מתמודדים ממגוון מדינות מכל רחבי העולם, ובהן ארה"ב, קנדה, בריטניה, ברזיל, צרפת, גרמניה, סינגפור, מקסיקו, הונג קונג, שוודיה, קפריסין, שווייץ, אנגליה, סין ומצרים.

החוברת שלפניכם מיועדת לתלמידים, מורים, הורים ושוחרי השפה, והיא נועדה להציג דרכי התבוננות מגוונות בלשון. תלמידים ותלמידות יכולים להיעזר בה כדי להתכונן לאולימפיאדה הקרובה, ומורים ומורות יכולים לשאוב השראה משאלות האולימפיאדה ולהשתמש בהן בשיעורים כדי להוסיף עניין ואתגר – כהשלמה לנושאים הנלמדים בכיתה או כהרחבה והעשרה לשונית.

חזון האולימפיאדה נולד בחוג ללשון העברית ולבלשנות שמית באוניברסיטת תל אביב, בשנים הראשונות בשיתוף ארגון המתמטיקאי הצעיר בהובלת מריה גרינגלז, והוא קרם עור וגידים בעידודם של ראשי האוניברסיטה ובתמיכתם של חברות צ'ק פוינט ופיינל

ומרכז קורת לציוויליזציה יהודית. למשימה התגייסו גם שותפינו במשרד החינוך ובאקדמיה ללשון העברית, וכולם ביחד הופכים את המיזם המיוחד הזה להצלחה מסחררת.

טיפול הדור הצעיר של אוהבי העברית מתממש גם במסלול הנוער בלשון של אוניברסיטת תל אביב לנוער, שבו לומדים בחוג ללשון העברית שבאוניברסיטת תל אביב צעירים מבריקים מכיתה ט' ואילך. תלמידי המסלול צוברים קרדיט אקדמי לקראת תואר ראשון וגם זוכים בחמש יח"ל בלשון עברית.

אנחנו מודים לכל מי שנרתם לעזור במלאכה: לצוות הגדול של החוג ללשון העברית ולבלשנות שמית באוניברסיטת תל אביב, לאנשי האוניברסיטה שותפינו לחזון, לחברינו במשרד החינוך ובאקדמיה ללשון העברית, לגופים ולחברות התומכים, שמאפשרים לנו להגיע לכל כך הרבה צעירים בארץ ובעולם, לגעת ולרומם.

בשאלות ובהערות אפשר תמיד לפנות אלינו: hebrewolymp@tauex.tau.ac.il.

ד"ר עינת גונן

החוג ללשון העברית ולבלשנות שמית

סיוון תשפ"ו

תוכן העניינים

שאלות

9	פרק 1: חוקיות וחשיבה לשונית	
51	פרק 2: צפנים ופיענוח	
69	פרק 3: אוצר מילים וניבים	
93	פרק 4: משחקי מילים	
109	פרק 5: קינוחים	

פתרונות

121	פרק 1: חוקיות וחשיבה לשונית	
142	פרק 2: צפנים ופיענוח	
147	פרק 3: אוצר מילים וניבים	
157	פרק 4: משחקי מילים	
162	פרק 5: קינוחים	

שאלות

פרק 1

חוקיות וחשיבה לשונית

1. אם תשאלו דוברי עברית מדוע נקרא יורד ים בשם מֶלַח, יענו רבים כי המֶלַח נקרא כך על שום המֶלַח שנמצא בים. ואולם למעשה, אין כל קשר בלשני בין מֶלַח לבין מֶלַח, והמילה מֶלַח יסודה בשופְרִית.

השפה השומרית, שאיננה שפה שמית, שימשה בדרום מסופוטמיה (אזור עיראק של היום). שמות עצם רבים בשומרית מורכבים מצירופי מילים. בגלל הקרבה הגאוגרפית הושפעה האכדית מהשומרית בהיבטים שונים, ובתיווכה של הארמית, התגלגלו מילים אחדות גם לעברית. על פי רשימת המילים הנתונה, מדוע באמת נקרא כך המֶלַח? נמקו את תשובתכם על סמך הדוגמאות:

e-gal	ארמון (בית גדול)
ma-gal	ספינת משא (ספינה גדולה)
gud-gal	עז בוגרת (עז גדולה)
gud-laḥ	רועה צאן (הנוהג את הצאן)
ma-laḥ	?

2. לפניכם שלושה פעלים המשותפים לארבע שפות שמיות אחיות: **עברית, ארמית, ערבית ואמהרית**.

עברית	ארמית	ערבית	אמהרית	משמעות
חָלַמָה	חָלַמַת	חָלַמַת	אַלְמַצַ'	חלמה
חָתְמָה	חָתְמַת	חָתְמַת	אַתְמַצַ'	הטביעה חותמת
חָנְקָה	חָנְקַת	חָנְקַת	?	חנקה

מהו הפועל האמהרי השלישי לפי הנתונים בטבלה? נקדו את הפועל.

3. מאיה החליטה ליצור פעלים ב**בניין התפעל** ממילים שאולות משפות שונות, על פי חוקיות מסוימת. הינה כמה מן הפעלים שיצרה מאיה:

אלפקה – מתלפק

קרואסון – מתקסן

אבוקדו – מתבקד

סומברו – מסתמב

כמהין – מתכמן

זעפרן – מזדפן

חמסין – מתמסן

לפי החוקיות שיצרה מאיה, מה תהיה הנטייה בבניוני (= הווה) יחיד של המילה 'אלפחורס'?

4. הארמית היא שפה שמית, שפה אחות לשפה העברית. **טורוֹיֹ הוא ניב ארמי מודרני**, ללא מערכת כתב. זוהי שפתם הדבורה של הקהילה הארמית הנוצרית באזור טור עבדין שבדרום מזרח טורקיה. לפניכם נתונים בשפת טורוֹיֹ בתעתיק לאותיות לטיניות, ומימין התרגום לעברית:

טורוֹיֹ	עברית
i+barṭo ba+qqəryawoṭe-yo.	הבת בְּכַפְרִים.
i+qriṭo raḥəqto-yo.	הכפר רחוק.
a+kṭowe raḥuqe-ne.	הספרים רחוקים.
ba+kṭowe	בְּסַפְרִים
barṭo šafərtō	בת יפה
a+bnoṭe bu+bayto-ne.	הבנות בְּבֵית.
u+bayto raḥuqo-yo.	הבית רחוק.
a+bnoṭe raḥuqe-ne.	הבנות רחוקות.
u+kṭowo šafiro	הסֵפֶר היפה

לפניכם משפט: החמורים הלבנים בכפר עיוורים.

בהסתמך על הנתונים בטבלה, כיצד ייאמר המשפט בשפת טורויו?

1. a+ḥmore a+ḥewore bi+qriṭe samyo-yo.
2. a+ḥmorin ḥeworin bi+qriṭo samye-ne.
3. u+ḥmoro ḥeworo ba+qriṭo samyo-yo.
4. a+ḥmore ḥewore bi+qriṭo samye-ne.
5. i+ḥmarto i+ḥewarto bi+qriṭo samye.
6. i+ḥmarto ḥewarto bu+qriṭo samye-ne.
7. a+ḥmore ḥewore bi+qriṭo samyo-ne.
8. e+ḥmore ḥewore bi+qriṭo samye.

בתורת ההגה משמש המונח 'זוג מינימלי' כדי לתאר זוג מילים בשפה מסוימת שנבדלות זו מזו בהגה (צליל) אחד בלבד, ויש לכל אחת מהן משמעות אחרת. בעברית הבדלים אלו יכולים להתבטא בעיצורים שונים, בתנועות שונות, בהטעמה* שונה או בהגייה דגושה או רפויה באותיות בכ"פ, ובלבד שהבדלים אלו נשמעים בהגייה. כידוע, בעברית בת ימינו חלק מהתנועות והעיצורים נהגים באופן זהה, ועל כן הם אינם יוצרים זוגות מינימליים.

* הטעמה/טעם: הדגשה של הברה מסוימת במילה. את סימן הטעם נהוג לסמן כך: מִיִּים, שְׁלֵחַן .

על פי מידע זה, איזה זוג מילים נחשב זוג מינימלי בעברית בת ימינו?

- א. בּוֹקֵר : בִּקֵּר
- ב. פּוֹרֵן : קִבְּרָן
- ג. מִלָּה : מִלָּה
- ד. קָרַע : קָרָע
- ה. חוץ : חוץ
- ו. עַת : עַט

6. לפניכם התרגום המילולי לעברית של כמה צירופים בצ'כית המציינים את שעות היום. השלימו את הטבלה:

הצירוף בצ'כית (מתורגם באופן מילולי)	המשמעות בעברית
שתי דקות לשמונה	שתי דקות לשמונה
עשר דקות לעשר	עשר דקות לעשר
רבע על שש	חמש ורבע
שמונה דקות לרבע על שתיים עשרה	אחת עשרה ושבע דקות
חצי על שבע	שש וחצי
עשר דקות לחצי על חמש	?
?	תשע וחצי
?	חמש ושש דקות
רבע על שבע	?
?	אחת עשרה ועשרים וחמש דקות

7. גאורי (Gawri) היא אחת מכשלושים השפות המדוברות בהרים של צפון פקיסטן. לשפה זו אין מסורת כתיבה, ורק ב־1995 החליטה ועדה מיוחדת של שבעה דוברי גאורי ילידיים לאמץ את הכתב הערבי־פרסי, משום שהוא יכול לייצג במדויק את כל הצלילים בשפה. לפניכם כמה שמות מְסֻפָּרִים בשפת גאורי (בתעתיק לאותיות לטיניות):

duodas — 12

čorodas — 14

akobis — 21

duodas bis — 32

ak dubis — 41

čorodaso dubis — 54

ak kam čorbis — 79

כתבו בשפת גאורי את המספרים האלה:

— 24

— 39

— 49

תיכון

8. לפניכם שלושה צמדים בעלי מכנה משותף.

א. השלימו את המילה החסרה בצמד הרביעי (אין צורך לנקד את המילה).

יֹם	-	יָם
חֹב	-	חֹכָה
פֶּת	-	פֶּתָה
_____	-	צִפְיָה

ב. מה המכנה המשותף?

9. שאלת נשיא האקדמיה ללשון העברית, פרופ' אהרן ממון (תשפ"ד):

רב האי גאון (939-1038 לספירה) היה מאחרוני הגאונים בבבל.

מלבד פעילותו בתחום ההלכה ובתחום מסירת התלמוד וביאורו, הוא חיבר בשלהי האלף הראשון לספירה מילון מקיף עברייארמי שהגדרותיו נכתבו בערבית יהודית. המילון נקרא "פְּתָאב אֶלְחָאִי" (=החיבור המקיף), ואכן הוא מילון כולל ושיטתי לאוצר המילים העברי והארמי שבמקרא ובספרות שנכתבה לאחר המקרא עד ימי הגאון. הערכים במילונו של האי גאון הובאו בשיטה ייחודית.

לפניכם דוגמה לקבוצת ערכים שהובאו כולם תחת האות ח"ת בזה אחר זה:

חט"ל, חל"ט, טח"ל, טל"ח, לח"ט, לט"ח

'חטיל' שם אדם (עזרא ב, נ"ז; נחמיה ז', נט). **חלט** תרגום 'לצמיתות' [...]

טח"ל - **'טחול'** (משנה חולין ג, ב) [...] **טל"ח** בארמית הוא הבשר הפרוס.

א. הביאו שני עקרונות לשיטתו של האי גאון בהצגת הערכים.

ב. אילו הייתם כותבים מילון בשיטתו של האי גאון, באיזו אות הייתה מופיעה המילה מְצַעַד, ומה היה סדר השורשים בראש הערך?

10.

לפניכם שבע מילים בשפת ארץ מומבויימבו:

arafam, pat, muksal, patam, arafama, muksalam, pate

תרגום המילים בסדר אקראי הוא:

אופה, תספורת, ספר, מאפיה, סופר, עוגה, תספורות.

א. התאימו את המילים בשפת ארץ מומבויימבו לתרגומיהן לעברית ונמקו את תשובתכם.

pate	patam	pat	arafama	arafam	muksal	muksalam

ב. תרגמו לעברית את המילים הבאות:

_____ :muksale

_____ :araf

ג. תרגמו לשפת ארץ מומבויימבו:

_____ :מספחה

_____ :עוגות

11.

לפניכם ארבעה משפטים בשפת מאמבה יאמבה:

upsaposapse

upsaeposapsa

enseperaps

ensperapsa

תרגום המשפטים לעברית בסדר אקראי:

אני לפני | אנחנו אחרי | אני אחריכם | אני לפני

א. המלכה אמרה: apsposupsae.

ב. תרגמו לעברית את דברי המלכה: _____.

ב. תרגמו לשפת מאמבה יאמבה את המשפטים האלה:

_____ הוא לפני:

_____ את אחרי:

_____ הם לפני:

12. לפניכם מערכת נטייה של **השורש קר"א** בעברית המקראית (התנ"ך) ובעברית שנהגה בימי חז"ל (=תקופת המשנה והתלמוד):

בלשון המקרא: קָרָאתִי, בלשון חז"ל: קָרִיתִי;

בלשון המקרא: קוֹרְאוֹת, בלשון חז"ל: קוֹרוֹת;

בלשון המקרא: יִקְרְאוּ ובלשון חז"ל: יִקְרוּ.

א. בהינתן החוקיות לעיל, איזו צורה בלשון חז"ל תהיה בת הזוג של הצורה המקראית 'קראנו'?

1. קָרָאנוּ

2. קָרִינוּ

3. קְרִינוּ

4. קָרְאָנוּ

ב. גם בעברית המדוברת צורות שונות נהגות שלא על פי כללי הלשון התקנית בגלל השפעה של צורות דומות להן. באיזו מהצורות הללו, הרווחות בדיבור, משתקף התהליך?

1. לְטָאטְאוֹת

2. הֶלְבֶּשְׁתִּי

3. לְהִרְבּוֹת

4. לְהִזְדַּכּוֹת

13. נתון המשפט: **ליזי, אבנר, עומר ושי יצאו לחצר.** לפי הנתון במשפט זה, כמה אנשים יצאו לחצר?

א. 3

ב. 4

ג. 2 או 3 או 4

ד. 3 או 4

ה. 2 או 3

14. נתונים ההיגדים הבאים:

- הַדָּיָא בְּרֹב עֵמֶל שֶׁלֹּף סָךְ כֶּסֶף לְשֵׁלֶם עֵבֹר בְּגִידָה.
- עֹנִי: הַטּוֹרֶף לְפִרוּטָה יִנּוּעַ.
- מִי שֶׁר? מִרְשִׁים!
- כִּי בִמָּה זֶה מִבִּיךְ?
- יֵשׁ דּוּחַ חֹדֶשִׁי.

א. איזו תכונה משותפת להם?

ב. חברו משפט בן שלוש מילים או יותר המקיים את אותה התכונה.

15. להלן זוגות של מילים מקבילות בעברית ובערבית:

שְׂמָאל – שְׂמָאל

שֵׁן – סֵן

עֶשֶׂר – עֶשְׂרָה

לֶשׁוֹן – לֶסְאן

איך אומרים בערבית ספרותית "אתמול (אמש) בישרתי לו את החדשות"?

א. אִמְשׁ בְּשִׁרְתָּה בְּהִדְ'א לְחִ'בֵּר.

ב. אִמְשׁ בְּשִׁרְתָּה בְּהִדְ'א לְחִ'בֵּר.

ג. אִמְסַ בְּשִׁרְתָּה בְּהִדְ'א לְחִ'בֵּר.

ד. אִמְסַ בְּשִׁרְתָּה בְּהִדְ'א לְחִ'בֵּר.

16. לפניכם שני הבתים הראשונים משיר של לאה גולדברג:

את הרהורי לבי אני יודעת / הם נושנים הלא גדלנו יחד / לבי והם כאצבע וטבעת /
אחדות יום-יום מרגלת ונשפכת / אך יש לפתע ותשב בם רוח / של אשר רענן
ומסתחררת / עלי היותי. יום זרוח / פתאם נותן בי נשמה אחרת.

מי מסתחררת?

- א. אני
- ב. הווייתי
- ג. האחדות
- ד. הרוח
- ה. הנשמה האחרת

17. לפניכם שישה פעלים. איזה פועל יוצא דופן? נמקו את תשובה.

- א. לגבות
- ב. להקשיב
- ג. לעיין
- ד. לרגל
- ה. להאזין
- ו. להלשין

נימוק:

18. בלשון המקרא מילת היחס **אֶת** משמשת בכמה משמעויות:

1. מילה המשמשת לציון מושא ישיר
2. עִם
3. בְּ
4. מִן

לפניכם ארבעה פסוקים. בכל אחד מהם המילה "את" משמשת במשמעות אחרת.

א. כתבו ליד כל פסוק את **מספר** המשמעות המתאימה (1-4).

מספר המשמעות	הפסוק
	וּמִשָּׁה הָיָה רָעָה אֶת־צֹאן יִתְרוֹ חֲתָנָהּ כֹּהֵן מִדִּין (שמות ג, א)
	וַיֵּצֵא מֹשֶׁה מֵעַם פְּרָעָה אֶת־הָעִיר (שמות ט, לג)
	יוֹסֵף בֶּן־שִׁבְעֵעָשָׂרָה שָׁנָה הָיָה רָעָה אֶת־אָחִיו בְּצֹאן (בראשית לז, ב)
	מִצּוֹת יֹאכֵל אֶת שִׁבְעַת הַיָּמִים (שמות יג, ז)

ב. בעברית החדשה נפוץ השימוש במילה **אֶת** בשמות של חברות ושותפויות, למשל: "חברת כהן אֶת לוי בע"מ", "משרד עורכי דין וכלר אֶת וכלר". הסבירו את השימוש הלא שגרתי במילת היחס **אֶת** בצירופים הללו.

19. איזה משפט יוצא דופן?

- א. אין תחתית שהיא לא תגיע
- ב. אלו עליות השערים שרוב המשקיעים אינם שמים לב
- ג. זו תהיה העצרת הראשונה שלא אלך
- ד. להלן רשימת הספרים שהתלמידים המליצו
- ה. נותר מקום אחד בסדנת אפייה שלא תצטערו שתבואו
- ו. הפלאפל האגדי של הג'נג'י: הריח והטעם שתתגעגעו כבר אחרי הביס הראשון

20. לפניכם שש מילים. איזו מילה יוצאת דופן?
שימו לב: ההבחנה אינה נוגעת למשמעות המילים.

- א. שולחנות
- ב. אבנים
- ג. חבלים
- ד. מקורות
- ה. תאנים
- ו. דבורים

21. הכלב נובח, החתול מיילל, הזמיר מזמר, והאוח אוֹהֶה.

הפועל לְאַהֶה מופיע בכתביהם של הפייטן הארץ־ישראלי הקדום ר' אלעזר הקליר ושל משורר העברית החדשה אברהם שלונסקי, ומשמעותו: השמעת קול צעקה או יללה.

פועל זה דומה לפועל לְגַבֶּה או לְהִתְמַהֵמֶה, שבהם האות האחרונה בשורש היא ה"א. הטו את הפועל לְאַהֶה במשפט הבא:

אתמול האוח _____, התנשמת _____, והינשופים _____.

22. עיצור הוא צליל שבזמן הגייתו האוויר נעצר עצירה מלאה או עצירה חלקית (באנגלית: consonant)

בטבלה מופיעים צמדי עיצורים המופקים בדיבור: כל עיצור בעמודה א' זהה בתכונותיו למקבילו בעמודה ב', חוץ מאשר בתכונה אחת המבדילה ביניהם. נסו להפיק את העיצורים ולגלות מהו העיצור המקביל הזהה כמעט בכל תכונותיו לעיצור t (תָּ או טָ). ציינו את האות הלועזית שמייצגת את העיצור:

ב'	א'
p (פּ)	b (בּ)
k (ק)	g (גּ)
f (פּ)	v (וּ)
t (טּ)	?

23. לפניכם זוגות של שם הפועל מלשון המקרא (התנ"ך) ומלשון חכמים (לשון המשנה והתלמוד):

לִדְעַת - לִידַע

לְשַׁבַּת - לִישָׁב

לְשַׁאֵת - לִישָׂא

לִיתַת - לִיתֵן

איזו צורה בלשון חכמים תהיה בת הזוג של הצורה המקראית (התנ"כית) לְשַׁאֵל?

24. איזו מילה יוצאת דופן מבחינת הכתיב? נמקו את בחירתכם.

א. Night

ב. לָבֵן

ג. צֶאֱן

ד. Know

ה. נִמְצָאָה

נימוק:

25. לפניכם צמדים של צורות יחיד ורבים. באיזה צמד יש שיבוש באחת מצורות הצמד?

תיכון

1. חֶרֶק - חֲרָקִים

2. עֲדָשָׁה - עֲדָשִׁים

3. קִיסָם - קִיסָמִים

4. גָּחַל - גָּחָלִים

5. קִטְנִית - קִטְנִיּוֹת

ב. תקנו את השיבוש וכתבו את הצורה הנכונה. נקדו את המילה:

26. שאלת נשיא האקדמיה ללשון העברית, פרופ' אהרן ממון (תשפ"ג):

בפי דוברי העברית נשמעות שתי הגיות לשווא הנע בראש מילה – לעיתים הוא נהגה בתנועת e ולעיתים באפס תנועה, כמו השווא הנח.

כך למשל אומרים גֶּפְנִים (gfanim), דְּרָכִים (draxim), שְׁלִיפָה (shlifa), בְּרוּשׁ (brosh); אבל – יְלָדִים (yeladim), בְּתוֹךְ (betox), מְנוֹרָה (menora), לְמַשֵּׁל (lemashal), דְּהִירָה (dehira), גְּאוּלָּה (geula), רְפִידָה (refida), וגם (vegam), סְעָרָה (seara).

חשבו על מילים נוספות המנוקדות בראשן בשווא נע, וכתבו על יסוד החוקיות הכללית בעברית:

באילו תנאים ייהגה השווא הנע בראש מילה בתנועת e?

27. לפניכם רשימה המציגה את האות הראשונה של כל מילה בסדרת מילים:

בראשית, שמות, ויקרא, במדבר, דברים – ב, ש, ו, ב, ד.

להלן רשימה אחרת. השלימו את האות הבאה בסדרה:

ת, ח, כ, ט, ש, _____

28. המילה **תַּבְּלִין** היא ביסודה צורת הרבים של המילה תָּבַל בשפה הארמית. מאחר שהצורה הארמית לא נתפסה צורת רבים, החלו דוברי העברית להוסיף לה את סיומת הרבים העברית. כך נוצרה צורת רבים חדשה – תַּבְּלִינִים.

א. איזו מילה ברשימה משקפת מצב דומה?

1. מְכַנְסִים
2. צִיפָּסִים
3. אֵיקָסִים
4. טִישְׁרָטִים
- ה. מְסִיקָים

ב. כתבו מילה קיימת נוספת שמשמשת כיום ומשקפת מצב דומה.

29. בול עץ שהקציעו (=החליקו) אותו הוא **מֶהֱקָצַע**. מה מיוחד בצורה זו ושונה מן הנהוג?

30. איזו מילה יוצאת דופן? נמקו את תשובתכם.

- א. פֶּעַמִּים
- ב. שְׁנָתִים
- ג. רַגְלִים
- ד. שְׂבוּעִים
- ה. אֲלָפִים

נימוק:

31. לפניכם סדרת מילים:

חוג, יִלְקוּט, מְחַבְרוֹת, בֵּית הַסֵּפֶר, _____, אוניברסיטאות.

איזו מילה תשלים את הסדרה?

- א. מְכַלְלָה
- ב. תֵּיק
- ג. לְמוּדִים
- ד. אֶנְצִיקְלוֹפֵדִיָּה
- ה. סְפָרִים
- ו. מְלוֹן

32. היידיש שאלה מילים רבות מעברית, לעיתים בשינויים קלים בהגייה ובכתיבה.

הינה כמה דוגמות:

בעברית	תְּלִמִּיד	מְתַנַּגֵּד	תּוֹרָה	שִׁבְת	מְחַתֵּן	חֲתָנָה
ההגייה ביידיש	תְּלִמֵּד	מְסַנְגֵּד	תּוּרָה	שִׁבְס	מְחַתֵּן	חֲסָנָה

לפי זה, איך המילה "אותיות" נאמרת ביידיש?

- א. אויתיות
- ב. אויסייטס
- ג. אותיוס
- ד. אוסיות

33. סדר המילים בעברית גמיש יחסית ללשונות רבות אחרות, אך בהתניות תחביריות שונות נוהג סדר מילים מסוים, המבוסס על תחביר המקרא ולשון חז"ל.

לפניכם שישה משפטים שבהם הנושא והנשוא ניצבים במקומם הראוי על פי אותן התניות.

על יסוד המשפטים הנתונים, הגדירו את ההתניות לסדר הנושא והנשוא בהם.

א. לפני שלושה שבועות נמכרה הדירה.

ב. הימים מתקצרים בחורף.

ג. בלילה ההוא נדדה שנת המלך.

ד. על שלושה דברים העולם עומד.

ה. למקום הראשון הגיעו שלושה מתמודדים.

ו. בקיץ הימים מתארכים.

34. אחד מחוקי הניקוד בעברית בתימינו הוא לסמן דגש באותיות בג"ד כפ"ת כאשר הן מופיעות בראש מילה, לדוגמה: כֹּכֵב, פֶּרֶצוּף, גֶּג, דָּלָת. בעברית של ימי התנ"ך, חוק בג"ד כפ"ת בראש מילה היה שונה, לדוגמה:

(א) "וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר, יוֹם שֵׁנִי" (בראשית א, ח)

(ב) "אֶן אֶת־מִטָּה לִּי לֹא תִפְקֹד, וְאֶת־רֹאשִׁי לֹא תִשָּׂא" (במדבר א, מט)

(ג) "וְאַלֶּה פְקוּדֵי הַלֵּל לְמִשְׁפְּחֹתָם" (במדבר כו, כז)

(ד) "אִם־יַעֲבְרוּ בְנֵי־גֹד וּבְנֵי־רֹאשׁוֹן אֶתְכֶם אֶת־הַיָּדָן כָּל־חֲלוּץ לְמַלְחָמָה... וְאִם־לֹא יַעֲבְרוּ חֲלוּצִים אֶתְכֶם, וְנִאֲחָזוּ בְּתֹכְכֶם בְּאַרְץ כְּנָעַן" (במדבר לב, כט-ל)

(ה) "וַיְהִי דָוִד לְכָל־דָּרְכּוֹ מִשְׁכִּיל" (שמואל א יח, יד)

א. על בסיס הדוגמאות לעיל, נסו לנסח את הכלל לניקוד אותיות בג"ד כפ"ת בראש מילה בתנ"ך: מתי יש לנקד אותן בדגש ומתי לא?

ב. הקיפו את אותיות בג"ד כפ"ת שיש לסמן בהן דגש בראש מילה על פי הכלל התנ"כי:

כמו כן אדם דו פרצופי יוצר אי בהירות בפיענוח תכונותיו.

בתולדות הלשונות השמיות ידוע **המעתק הכנעני**, שמשקף שינוי בהגייה שהתרחש רק בשפות שמיות מן הענף הכנעני. העברית משתייכת לענף הכנעני, אבל האכדית והערבית לא.

התבוננו בצמדי המילים הללו, והסבירו את המעתק הכנעני.

בעברית: לְשׁוֹן, באכדית: לְשָׁאנוּ

בעברית: אָנוּכִי, באכדית: אֲנָאכוּ

בעברית: שְׁלוֹם, בערבית: סְלָאם

36. דניאל ודורית אוהבים לקנות ירקות טריים. איפה הם ימצאו אותם?

א. בְּשׁוּקֵי העיר

ב. בְּשׁוּקֵי העיר

ג. בְּשׁוּקֵי העיר

37. ביחיד פת, ברבים:

תיכון

א. פתות

ב. פתות

38. בלשון המקרא יש הבדל בניקוד בין **צורות הקָשֶׁר** שבאמצע הפסוק ובין

תיכון

צורות הפֶּסֶק שבסוף הפסוק. הבדל כזה יש למשל בפסוק: "וְעַמְּדִיהֶם אֲרַבְּעָה... וְוִיָּהֶם כָּסָף וְצַפְוֵי רָאשֵׁיהֶם וְחִשְׁקֵיהֶם כָּסָף" (שמות לח, יט). המילה 'כסף' באה פעם אחת באמצע הפסוק, ושם היא מנוקדת כָּסָף, ופעם נוספת בסוף הדיבור, ושם היא מנוקדת כָּסֶף.

הבדל בין צורות הקשר לצורות הפסק יש גם בצורת הפועל. למשל:

"וַיִּדְבֹּר אֲלֵהֶם אֲבִיהֶם: אֵיזָה הַדָּרֶךְ הַלֵּךְ? וַיֵּרְאוּ בָנָיו אֶת־הַדָּרֶךְ אֲשֶׁר הָלַךְ אִישׁ הָאֱלֹהִים" (מלכים א יב)

הצורה 'הלך' באה בפעם הראשונה בפסוק בסוף שאלת האב לבניו, ולכן היא מנוקדת כצורת הפסק: הָלַךְ (בקמץ), ואילו בפעם השנייה היא באה באמצע הפסוק, ולכן היא מנוקדת כצורת הקשר: הֵלַךְ (בפתח). דוגמות נוספות: שָׁמַר/שָׁמַר; שָׁמַרְתִּי/שָׁמַרְתִּי; שָׁמַעְנוּ/שָׁמַעְנוּ; יָסַד/יָסַד.

לפניכם חמישה מקרים שבהם היינו מצפים למצוא קמץ בצורת ההפסק, ולמרבה הפלא יש לפנינו דווקא פתח. הִפְרָ; דִּבְרַתִּי; הִחַרְמְנוּ; זָקַנְתִּי; הִשְׁכַּלְתִּי. לפי הפעלים האלה, נסחו כלל הקובע מתי לא נמצא קמץ גם בצורת ההפסק.

39. מה המילה שהאקדמיה ללשון העברית קבעה לאחרונה שהיא גם זכר וגם

נקבה?

40. על פי כללי הכתיב חסר הניקוד (הכתיב המלא) נוהגים להוסיף את אימות הקריאה ו' וי' כדי להקל על הקריאה וההבנה של הכתוב. לעיתים מסומן הצליל ב'י' ולעיתים לא – לפי חוקים קבועים. לפניכם כמה מילים הכתובות על פי כללי הכתיב חסר הניקוד:

להישמר, עיתון, נכנס, שיגעון, מנהרה, מכתב.

על פי העיקרון המודגם במילים הללו, איזו מילה מבין המילים הבאות נכתבה שלא על פי כללי הכתיב חסר הניקוד?

- א. מישקל
- ב. אימא
- ג. גבעול
- ד. סיפר

41. לפניכם רשימת פעלים:

עָצַם, שָׁנַס, מָחָא, טָפַס, כָּטַס

איזה פועל יוצא דופן מצד שימוש (לא צורתו)?

נמקו את תשובתכם.

נימוק:

42. לפניכם צמד מילים המבטא יחס משמעות מסוים: לדרבן – להניא.

איזה צמד מילים מבטא אותו יחס משמעות?

- א. להעפיל – לנסוק
- ב. להסית – להמריד
- ג. להמרות – לציית
- ד. לאלתר – להמציא
- ה. להלין – להתרעם

43. בספר "הכול בסדר" כל המשפטים נכתבים רק בסדרות.

הינה משפט מתוך הספר:

יובל כותב לחברו מכתב _____.

א. לפניכם רשימת שמות תואר:

יפה, נהדר, ארוך, שמח, משעמם, מעניין.

רק שם תואר אחד מתאים להשלים את המשפט. מהו? _____

ב. חברו משפט בן שלוש מילים לפחות על פי אותה חוקיות.

44. לתושבי ממלכת טרוליס יש שפה ייחודית, אך בדומה לעברית המספרים בשפתם משתנים לפי המין הדקדוקי של שם העצם שהם מתארים. אילו היינו משלבים בין שתי השפות, היינו מתאימים את המספר 3 לשמות האלה כך:

trezna – מזלגות, ספרים

tizran – תאנים, חולצות

trizni – גרביים, פנים

לפניכם שמות נוספים בעברית. התאימו לכל אחד מהם את הצורה הנכונה של המספר שלוש בשפת טרוליס: **trezna**, **tizran** או **trizni**.

_____ סכינים

_____ צמתים

_____ אבנים

_____ שולחנות

_____ נעליים

45. באיזו מילה נפלה שגיאה?

תיכון

- א. קֶרְנִים
- ב. שְׁלֵבִים
- ג. עֶרְבִים
- ד. חוּפִים
- ה. אֲגָפִים
- ו. מְשָׁפִים

46. בארמית המודרנית המדוברת בכורדיסטן יש מגוון עשיר של סיומות ריבוי בשם העצם. אחת מסיומות הריבוי (המופיעה בשמות עצם אחדים) נקראת c_3e ונוהגת לפי שתי הנוסחאות האלה:

1. 'סיומת ריבוי c_3e מצטרפת לשם עצם יחיד זכר המסתיים ב־ c_3a '. בנוסחה זו האות c היא קיצור של consonant (עיצור), הספרה 3 מציינת את העיצור השלישי (והאחרון) של השורש בשם העצם, והאות e מציינת תנועת צִירִי. למשל: פִּלְגָא (חצי), בריבוי: פִּלְגִי (חצאים).

2. 'סיומת ריבוי c_3e מצטרפת לשם עצם יחיד בנקבה המסתיים ב־ c_3ta '. תוך השמטת העיצור t (תי"ו הנקבה). בנוסחה זו העיצור השני בריבוי דגוש תמיד. למשל: גִּזְתָא (גיזה, ערמת צמר גזוז), בריבוי: גִּזְזִי (גוזות).

השלימו את הטבלה שלפניכם לפי נוסחאות הריבוי של הארמית – ונקדו:

שם עצם ביחיד	שם עצם בריבוי
	גִּשְׁרִי (גשרים, זכר)
טָלָא (צֵל, זכר)	
חִלְתָא (נֶדֶן, נקבה)	
	גִּנְנִי (גִּנִּים, נקבה)

47.

תיכון

לחודשים הלועזיים אין מספר זהה של ימים: בחודשים אפריל ונובמבר יש 30 ימים, ואילו בחודשים ינואר, מאי, אוקטובר ודצמבר יש 31 ימים.

לפניכם שמות של כמה מחודשי השנה הלועזיים בשפה הקוראנית עם ציון מספר הימים בכל חודש.

ilwol (31), owol (31), sawol (30), sipiwol (31), sipilwol (30), siwol (31)

אלה תרגומיהם לעברית בסדר אקראי:

אפריל, דצמבר, מאי, אוקטובר, נובמבר, ינואר

על סמך הנתונים האלה גלו שם של עוד חודש אחד בקוראנית. כתבו את שם החודש באותיות לטיניות והסבירו את תשובתכם.

שם החודש בקוראנית: _____

הסבר: _____

48. לפניכם צמד מילים המבטא **יחס משמעות** מסוים: **אבטיח – מְקֶשָה**.

איזה צמד מילים מבטא את אותו יחס המשמעות?

א. עינב – גפן

ב. תפוח – קטיפף

ג. תאנה – דבלה

ד. זית – שָׁמֶן

ה. תפוז – פרדס

49. **שאלת נשיא האקדמיה ללשון העברית, פרופ' אהרן ממון (תשפ"ה):**

על פי החלטת האקדמיה ללשון העברית, שמות בסיומת הזוגיים בנויים בדרך כלל מצורת היחיד (או מנטייתה), כמו רֶגֶל < רְגָלִים, נֶקֶדָה < נִקְדְּתִים. עם זאת בעברית לתולדותיה מוכרות כמה צורות חריגות הבנויות מצורת הרבים, כמו דְּלָתוֹת < דְּלָתִים, חוֹמוֹת < חוֹמוֹתִים.

א. לפניכם 7 מילים: **קָרְבָּיִם, יוֹמִים, פְּעָמִים, טְפָחִים, שְׁפָתִים, לוֹחוּתִים, קוֹמָתִים**. מיינו את המילים על פי דרך התצורה שלהן:

- מילים על דרך צורת היחיד: _____
- מילים על דרך צורת הרבים: _____

ב. רבי יונה אבן ג'נאח קבע לפני כאלף שנה שהזוגי הוא תת-קבוצה של הריבוי, ועל כן אפשר למיין את המילים בסיומת הזוגי לארבע קבוצות עיקריות:

1. צורת הזוגי מציינת שני פריטים בלבד (כמו פעמיים);
2. צורת הזוגי מציינת ריבוי בלבד (כמו ציפורניים);
3. צורת הזוגי מציינת גם שני פריטים וגם ריבוי (כמו 'שלוש רגליים');
4. צורת הזוגי מציינת בימינו מושג שאינו משתייך לקטגוריות האחרות (כמו מְצָרִים – אומנם מבחינה היסטורית מצרים הייתה ידועה כ"שתי הארצות" – 'מצר' העליונה ו'מצר' התחתונה, אך בימינו זהו שם של מדינה אחת).

לפניכם 8 מילים: **קומתיים, כנפיים, שמיים, שיניים, צוהריים, עיניים, חודשיים, ירושלים**.

השלימו את הטבלה שלפניכם: הקיפו את מספר הקבוצה שאליה משתייכת כל מילה ונמקו את קביעתכם.

המילה	מספר הקבוצה	נימוק
קומתיים	4 3 2 1	
כנפיים	4 3 2 1	
שמיים	4 3 2 1	
שיניים	4 3 2 1	
צוהריים	4 3 2 1	
עיניים	4 3 2 1	
חודשיים	4 3 2 1	
ירושלים	4 3 2 1	

50. שומרית היא אחת השפות הכתובות העתיקות ביותר בהיסטוריה האנושית (הממצאים הראשונים בה נכתבו לפני כ־5000 שנה). למרות הקרבה הגאוגרפית לתרבויות דוברות לשונות שמיות, השומרית איננה שמית.

שומרית מתאפיינת במערכת דקדוקית ייחודית: מילים נבנו על ידי הוספת תחליות וסיומות שציינו קטגוריות שונות (למשל: זמן, שייכות, מילות יחס, שלילה). כך למעשה כל מילה נראתה כשרשרת רכיבים.

לפניכם ארבעה משפטים בשומרית (בתעתיק פשוט), ולצידם התרגום לעברית:

שומרית	תרגום
lugal-ra Dumuzi mu-un-gu-na-de	דומוזי דיבר אל המלך.
e-ta nu-mu-un-gu-ta-de	הוא לא דיבר מתוך הבית.
geme-gu-da mu-un-gu-n-da-de-e	הוא מדבר עם המשרת שלי.
e-zu-a Enki nu-mu-ni-kue-e	אֶנְכִי אינו הולך בתוך הבית שלך.

על פי המשפטים הנתונים בטבלה, כיצד ייכתב בשומרית המשפט "דומוזי אינו עומד בשדה"?*

* בשומרית המילה שָׁדָה נקראת עֶדֶן. ממילה זו נגזר השם "גן עדן".

1. eden-ra Dumuzi-e mu-un-na-angub-e
2. eden-a Dumuzi nu-mu-un-ni-angub-e
3. eden-ta Dumuzi nu-mu-un-na-angub-e
4. eden-a Dumuzi-e nu-mu-un-n-angub
5. eden-ta Dumuzi nu-mu-un-ta-angub
6. eden-ra Dumuzi mu-un-ni-angub-e

51. נתון המשפט: "אִישָׁה נֶעְלָה¹ נֶעְלָה² נֶעְלָה³". איזו "נעלה" מציינת פועל במשפט?

- א. נֶעְלָה¹ ב. נֶעְלָה² ג. נֶעְלָה³

לפניכם צמד מילים המבטא **יחס משמעות** מסוים: **פְּלִיָּה – שִׁיעוֹר**.

איזה צמד מילים מבטא את אותו יחס משמעות?

א. גָּז – צמד

ב. סִיקוֹל – אדמה

ג. דְּבִשׁ – דְּבִשׁ

ד. סְחִיטָה – מִיץ

בתולדות העברית היה המעבר מלשון המקרא (התנ"ך) ללשון חז"ל (לשון המשנה, התלמוד והמדרשים) תהליך הדרגתי שנפרס על פני מאות שנים, ולכן יש הבדלים רבים בין שני רובדי הלשון האלה בכמה תחומים, ובהם אוצר המילים והדקדוק.

לפניכם שתי מובאות המדגימות **הבדל דקדוקי** בין לשון המקרא ולשון חז"ל:

• "וַיֵּשְׁבֶה מִגֶּרֶשׁ עָרִיָּהֶם לֹא יִפְכֵּר" (ויקרא כה, לד)

• "הייתה לו שדה ממושכנת בעיר" (שביעית י, ו)

איזה מהצמדים שלפניכם מדגים את אותו הבדל דקדוקי?

מקרא	לשון חז"ל
א. כִּי תִבְנֶה בַּיִת חֹדֶשׁ וְעֶשְׂרֵי מַעֲקֶה לְגִגָּה (דברים כב, ח)	שתי חבורות שהיו אוכלות בבית אחד (ברכות ז, ה)
ב. קַח אֶת כּוֹס הַיַּיִן הַחֲמֵה הַזֹּאת מִיָּדִי (ירמיה כה, טו)	התקדשי לי בכוס זה של יין (קידושין ב, ב)
ג. וְהָאָבֶן גְּדֹלָה עַל פִּי הַבְּאֵר (בראשית כט, ב)	אבן הייתה שם מימות הנביאים הראשונים (יומא ה, ב)
ד. וַיֵּינִן יִשְׁמַח לְבַב אֲנֹנֶשׁ (תהילים קד, טו)	בא להם יין בתוך המזון, כל אחד ואחד מברך לעצמו (ברכות ו, ו)

תיכון

54.

לפניכם צמדי משפטים. בכל צמד יש משפט המנוסח ב**פעיל** ומשפט המנוסח ב**בסביל**.

איזה צמד יוצא דופן?

- א. 1. שילמתי את חשבון החשמל. / 2. חשבון החשמל שולם.
- ב. 1. דיווחנו על חפץ חשוד בקניון. / 2. דווחנו על חפץ חשוד בקניון.
- ג. 1. המשטרה קיבלה את תלונתי. / 2. תלונתי התקבלה במשטרה.
- ד. 1. מסרו לי את ההודעה. / 2. ההודעה נמסרה לי.
- ה. 1. הכנסנו את הבגדים לארון. / 2. הבגדים הוכנסו לארון.

55. לפניכם מילים המשותפות לשלוש שפות שמיות.

ערבית	ארמית	עברית
ظَبِّي (טָבִי)	טַבִּיָּא	צָבִי
ضَلَع (צִלַּע)	עִלְעָא	צִלַּע
قَيْظ (קִיט)	קִיטָא	קִיץ
إِصْبَع (אַצְבָּע)	אַצְבָּעָא	אַצְבָּע
بَيْضَة (בֵּיצָה)	בֵּיעָא	בֵּיצָה
صَوْم (צוֹם)	צוּמָא	צוֹם

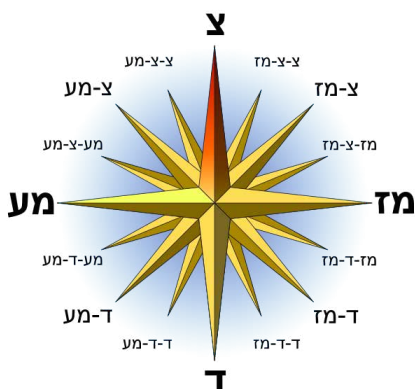
מהי המילה הארמית שפירושה 'צאן' אם המקבילה הערבית היא ضأن?

- א. טָנָא ב. צָנָא ג. עָנָא

56.

ארבע רוחות השמיים הן הכיוונים צפון, דרום, מזרח ומערב. הכיוון שבין צפון למזרח נקרא "צפון־מזרח", הכיוון שבין צפון־מזרח למזרח נקרא "מזרח־צפון־מזרח", והכיוון בין צפון־מזרח לצפון נקרא "צפון־צפון־מזרח". בדומה לכך נהוג לכנות את שאר הכיוונים:

לפניכם שמות של חלק מרוחות השמיים בסינית:

1. dun-nang pang nang
2. nang
3. xi
4. xi-bei
5. xi-bei pang bei
6. xi-nang pang nang

א. נתונים תרגומיהם לעברית **בסדר אקראי**. התאימו את התרגומים בעברית לביטויים בסינית (יש לכתוב ליד כל תרגום בעברית את המספר של הביטוי הסיני):

מערב: _____ דרום: _____
 צפון־מערב: _____ דרום־דרום־מזרח: _____
 צפון־צפון־מערב: _____ דרום־דרום־מערב: _____

ב. איך אומרים בסינית "מזרח־צפון־מזרח"?

1. dun-nang pang dun

2. dun-bei pang bei

3. xi-bei pang xi

4. dun-bei pang dun

5. nang-dun pang dun

6. bei-dun pang bei

57. בעברית משמשים ביטויים רבים השאולים מארמית. הסתכלו בצירופים הבאים ובתרגומיהם:

- כהאי לישנא = בלשון הזאת, במילים האלה
- ענייני דיומא = ענייני היום
- עורבא פרח = העורב מתעופף, דבר שאין בו ממש
- דא עקא = זו הצרה

מה מייצגת האות א' המודגשת בסוף המילה הארמית?

א. צורת נקבה

ב. ריבוי

ג. יידוע

ד. סמיכות

58. **צִדְפָּת** ענק נחשבת לצִדְפָּה הגדולה בעולם. ה**צִדְפּוֹת** ממין זה יכולות להגיע למשקל של 200 ק"ג, ויש שהגיעו אף ל־340 ק"ג. **צִדְפּוֹת** הענק נפוצות בעיקר בשוניות אלמוגים רדודות באזורים טרופיים, אך אפשר למצוא אותן גם בשוניות האלמוגים באילת.

המילה **צִדְפָּה** והמילה **דְּנִשָּׁה** שקולות במשקלים אחים ונטייתן דומה. לפי מידע זה, מהי האפשרות הנכונה?

- במכונית בעלת הילוכים אוטומטיים יש שתי דְּנִשּׁוֹת: דְּנִשָּׁת האצה ודְּנִשָּׁת בלם. במכונית בעלת הילוכים ידניים יש דְּנִשָּׁה נוספת.
- במכונית בעלת הילוכים אוטומטיים יש שתי דְּנִשּׁוֹת: דְּנִשָּׁת האצה ודְּנִשָּׁת בלם. במכונית בעלת הילוכים ידניים יש דְּנִשָּׁה נוספת.
- במכונית בעלת הילוכים אוטומטיים יש שתי דְּנִשּׁוֹת: דְּנִשָּׁת האצה ודְּנִשָּׁת בלם. במכונית בעלת הילוכים ידניים יש דְּנִשָּׁה נוספת.
- במכונית בעלת הילוכים אוטומטיים יש שתי דְּנִשּׁוֹת: דְּנִשָּׁת האצה ודְּנִשָּׁת בלם. במכונית בעלת הילוכים ידניים יש דְּנִשָּׁה נוספת.
- במכונית בעלת הילוכים אוטומטיים יש שתי דְּנִשּׁוֹת: דְּנִשָּׁת האצה ודְּנִשָּׁת בלם. במכונית בעלת הילוכים ידניים יש דְּנִשָּׁה נוספת.

59. מקורו של הפועל **לפרגן** ושל שם הפעולה **פרגון** הוא ביידיש, במילה פארגינען (ההגייה: פֶּרְגִּינֶן). לאורך השנים היו ניסיונות להציע חלופות עבריות למילה, אחת ההצעות הייתה הפועל **לִרְתוֹת**, שמקורו בלשון חז"ל.

עמית זכה במקום הראשון בתחרות השחייה, ואחותו הילה שמחה בשבילו והחמיאה לו על הישגיו. מה אפשר לומר שהילה עשתה?

- היא רְתָה לו.
- היא רְתָאָה לו.
- היא רְתָתָה לו.
- היא רְתָתָה לו.

60. בעברית החדשה המילה **חם** (אבי הבעל או האישה) נוטה כמו המילה **אח**.
 דמיון בנטייה מתקיים גם בצורות הנקבה של שתי המילים. לפי מידע זה,
 מהו המשפט הנכון?

- א. שתי אחיותיי הצעירות כבר נשואות, ולשמחתן, תמזגנה נחמדות וחמות. לעומת זאת אחי הגדול טוען שתמזגנה איש חם מזג.
- ב. שתי אחיותיי הצעירות כבר נשואות, ולשמחתן, תמזגנה נחמדות וחמות. לעומת זאת אחי הגדול טוען שתמזגנה איש חם מזג.
- ג. שתי אחיותיי הצעירות כבר נשואות, ולשמחתן, תמזגנה נחמדות וחמות. לעומת זאת אחי הגדול טוען שתמזגנה איש חם מזג.
- ד. שתי אחיותיי הצעירות כבר נשואות, ולשמחתן, תמזגנה נחמדות וחמות. לעומת זאת אחי הגדול טוען שתמזגנה איש חם מזג.

61. לפניכם שישה ביטויים מקראיים. באיזה ביטוי **תפקיד הה"א המודגשת** יוצא דופן?

- א. הַרְצַחְתָּ וְגַם יָרַשְׁתָּ
- ב. הַזֹּרְעִים בְּדִמְעָה בְּרָנָה יִקְצְרוּ
- ג. הַשֹּׁמֵר אֶחָי אֶנְכִּי
- ד. הַכְּצִעְקָתָהּ
- ה. הַגֵּם שָׁאֹל בְּנִבְיָאִים
- ו. הַלְהַרְגֵנִי אֶתָּה אֲמָר

62. במיאנמר, מדינה בדרום־מזרח אסיה, נהוגה שיטת מתן שמות שונה מאוד מזו המוכרת במערב. לפניכם רשימת שמות הילדים באחד העמים החיים במיאנמר, ולצידם תאריכי הלידה שלהם (כולם נולדו בחודש יולי 2024):

1 ביולי	kǎu mya'
4 ביולי	pǎ we
6 ביולי	thōu ũ
11 ביולי	pyesōu āu
13 ביולי	the' āu
15 ביולי	khĩ le nwe
22 ביולי	keđi thũ
25 ביולי	phōu nǎi thũ
27 ביולי	tĩ mǎu la'

לפניכם שמות של ארבעה ילדים נוספים שנולדו בחודש יולי 2024. התאימו לכל שם את תאריך הלידה הנכון מבין האפשרויות האלה: 8 ביולי, 16 ביולי, 18 ביולי, 20 ביולי.

_____ – phyuphyu wĩ _____ – tĩ za mō
 _____ – susu wĩ _____ – khǎi mĩ thũ

63. בתאונת "פגע וברח" הפוגע בורח מהמקום בלי לעזור לנפגע. מהי ההגייה הנכונה של הצירוף?

- פָּגַע וּבָרַח
- פָּגַע וּבְרַח
- פָּגַע וּבִרַח
- פָּגַע וּבְרָח

64.

תיכון

עברית וערבית נגזרות מאותה לשון אם קדומה, הנקראת **פרוטו־שמית** (השפה האם המשוערת של הלשונות השמיות), ולכן מילים רבות בשתי השפות האלה דומות זו לזו. לפעמים העיצורים הפרוטו־שמיים התגלגלו לכל שפה בשינויים מסוימים. בטבלה שלפניכם מוצגים תעתיקים של זוגות מילים דומות בעברית ובערבית. גם אם ההגייה אינה זהה, שתי המילים בכל זוג נגזרות מאותו שורש פרוטו־שמי.

	עברית	ערבית	פירוש
1	šalōm	salām	שלום
2	'eser	'ašara	עשר
3	šamayim	samā'	שמיים
4	'asīr	'asīr	אסיר
5	smōl	šimāl	שמאל/צפון

כמה עיצורים פרוטו־שמיים מיוצגים באותיות המודגשות בטבלה?

- 2 עיצורים – אחד שהתגלגל ל־ס בערבית ואחד שהתגלגל גם ל־ש וגם ל־ס בערבית.
- 3 עיצורים – שניים שהתגלגלו ל־ש הערבית ואחד שהתגלגל ל־ס הערבית.
- 3 עיצורים – אחד שהתגלגל ל־ס בערבית ובעברית, אחד שהתגלגל ל־ס בעברית ול־ש בערבית ואחד שהתגלגל ל־ס בערבית ול־ש בעברית.
- 2 עיצורים – אחד שהתגלגל ל־ש ול־ס הערבית ואחד שהתגלגל ל־ס בערבית.

65.

רבות מ**מילות היחס** בעברית התגלגלו משמות עצם. ארבע ממילות היחס שלפניכם נגזרו מתחום משמעות משותף (שדה סמנטי). איזו מילת יחס יוצאת דופן?

- א. לְפִי ב. לְפָנַי ג. בְּשִׁבְלִי ד. לְיָד ה. בְּעִקְבוֹת

66. את המילה **ספגניות** חידש דוד ילין על פי המילה סופגנין שבספרות חז"ל. צורת היחיד שנקבעה למילה סופגניות הייתה **ספגנית**, אך בפי כול צורת היחיד המקובלת היא **ספגניה**. כך הדבר גם בצורת היחיד של המילה **עוגיות**. לפי זה, מה אמורה להיות צורת היחיד של **עוגיות**?

67. בצורת הנקבה של שמות תואר המציינים שייכות למקום גאוגרפי (ומכונים "שמות ייחוס") נפוצות שתי סיומות: **הסיומת ית והסיומת ייה**.

- בחלק משמות הייחוס הדוברים עשויים להשתמש בשתי הסיומות, למשל: רוסי – רוסית/רוסייה, צרפתי – צרפתית/צרפתייה, אנגלי – אנגלית/אנגלייה, מצרי – מצרית/מצרייה.
- יש שמות ייחוס שנהוגה בהם רק הסיומת **ית**, למשל: סיני – סינית (ולא *סינייה), יפני – יפנית (ולא *יפנייה), שוודי – שוודית (ולא *שוודייה), מקסיקני – מקסיקנית (ולא *מקסיקנייה).

א. על פי דוגמאות אלו, הסבירו את החוקיות הלשונית המסתתרת במנהג הדוברים להימנע מהסיומת **ייה** בחלק משמות הייחוס.

ב. האם צורת הנקבה של "ישראלי" נוהגת על פי אותה חוקיות? הסבירו.

68.

לפניכם שמות עצם באנגלית עתיקה ותרגומיהם לעברית. כל השמות מציינים פעולה. שמות העצם הובאו בצורת היחיד בנטיית השייכות, וסיומת השייכות הופרדה מן היסוד במקף.

צורה	תרגום
ryn-es	ריצה
help-e	עזרה
cym-es	הגעה
luf-e	אהבה
rac-e	הודעה
fiell-es	נפילה
wræc-e	נקמה
hlynn-es	קול
slæp-es	שנה
wær-e	הסכם

לפניכם רשימה של כמה שמות עצם נוספים המציינים פעולה באנגלית עתיקה, אך ללא סיומת השייכות. ציינו ליד כל שם עצם את סיומת השייכות המתאימה לו באנגלית עתיקה.

סיומת	צורה	תרגום
	gif-	מתנה
	dyn-	רעש
	sorg-	טיפול
	strid-	צעד
	sec-	האשמה

נמקו את תשובתכם.

69. שאלת נשיא האקדמיה ללשון העברית, פרופ' אהרן ממון (תשפ"ו):

תְּשָׁלִים (בלועזית: סופֿלֶצֶיָה) הוא תופעה שבה מערכת הנטייה של מילה מסוימת משתמשת ביסודות ממערכת אחרת כדי ליצור מערכת דקדוקית שלמה. בנטיית הפועל למשל התופעה יכולה להתבטא בשינוי של שורש או בשינוי של בניין. לדוגמה: הפועל 'היה' משמש בנטיית העבר והעתיד, ובהווה משמש 'יש'. באנגלית משמש הפועל go בהווה ובעתיד, אך כשמטים את הפועל בזמן עבר משתמשים בפועל אחר לגמרי – went (ולא *goed). תשלים יכול להתקיים גם בנטיית שמות עצם במין ובמספר, לדוגמה: בעברית בת ימינו צורת הנקבה של גָּמַל היא נֶאֱקָה (ולא "גמלה").

א. לפניכם שלוש מילים: מִפֶּיֶחַד, יָגִיד, אָב. הסבירו כיצד מתבטא התשלים בשלוש המילים האלה בעברית בת ימינו.

ב. לפניכם קטע מספר בראשית: "וַתֹּאמֶר שְׂתֵה אֲדֹנִי וַתִּמָּהַר וַתִּתֵּן כֶּדָּה עַל יָדָהּ וַתִּשְׁקָהּ וַתַּכֵּל לָהּ שִׁקְתּוֹ וַתֹּאמֶר גַּם לְגַמְלִיךָ אֶשְׁאָב עַד אִם כָּלוּ לְשִׁתְתָּ" (בראשית כד, יח-יט).

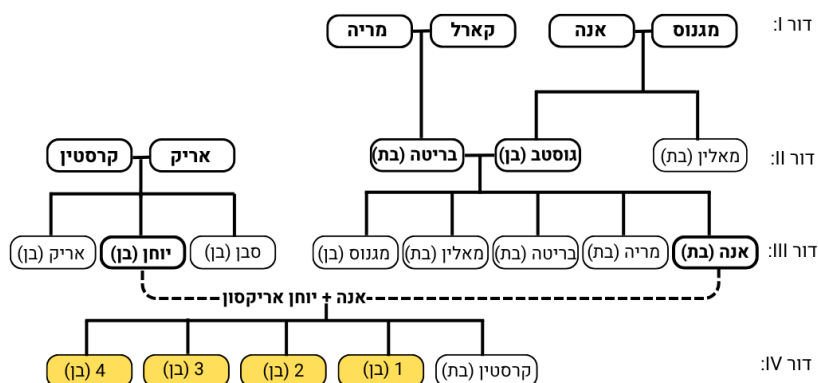
שני הפעלים המודגשים מקיימים ביניהם יחס של תשלים. הסבירו כיצד הוא מתבטא.

תיכון

70.

לפניכם אילן היוחסין של משפחה שווידית מסורתית במאה ה־18. הילדים מוצגים על פי סדר לידתם, מימין לשמאל. זוגות נשואים הודגשו.

- א. מהם שמותיהם של הבנים של יוחנן ואנה, המצוינים בספרות 1-4?
1. _____ 2. _____ 3. _____ 4. _____
- ב. מהו שם המשפחה שלהם אם ידוע שהוא אינו זהה לשם המשפחה של אביהם?
- _____

תיכון

71.

לפניכם שלושה משפטים:

- הָדָג קָצַף כִּי צָפַע שָׂרָק.
- כָּל קָרָשׁ צָף.
- וְקָד נָסַע.

- א. איזו תכונה משותפת להם?
- _____
- ב. כתבו משפט נוסף המקיים את אותה תכונה. המשפט יכול להיות דמיוני.
- _____

72. **ביוון העתיקה** השתמשו בשיטות ייחודיות שונות לרישום מספרים.

לפניכם כמה דוגמאות לשמות מספרים ביוונית עתיקה:

ios – 1, pente – 5, deka – 10, hekaton – 100, khilioi – 1000

השלימו את הטבלה שלפניכם: כתבו את המספר בספרות רגילות כמו בדוגמאות.

המספר בספרות רגילות	המספר ביוונית
6000	$p^k k$
	$kp^h hp$
	$kkhp^d d$
	hd
5627	$p^k p^h hddpii$
	hhii

73. איזה משפט יוצא דופן מבחינת השימוש במילת היחס **לי**?

א. הוא אמר לי ללכת.

ב. הוא כתב לי מכתב.

ג. הוא רץ לי לכביש.

ד. הוא הסביר לי את החומר.

ה. הוא נתן לי ספר.

נימוק:

74.

תיכון

בעברית משמשים ביטויים רבים השאולים מארמית. לפניכם שתי קבוצות של ביטויים ובסוגריים תרגומיהם לעברית. בכל הביטויים הודגשה האות ד', שיש לה שני תפקידים בארמית.

קבוצה א'	קבוצה ב'
בְּסִיעָתָא דְּשִׁמְיָא (= בעזרת השמיים)	לְכָל מָאן דְּבִעֵי (= לכל מי שמבקש)
בְּעִדָּנָא דְּרִתְחָא (= בזמן של כעס)	תְּרִיתִי דְּסִתְרִי (= שניים שסותרים)
אַלִּיבָא דְּכָלִּי עֲלָמָא (= לדעת כל העולם)	כָּל דְּאָלִים גָּבַר (= כל החזק גובר)

א. מה מייצגת ה'ד' המודגשת בכל קבוצה?

בקבוצה א': _____

בקבוצה ב': _____

ב. הָא לְחִמָּא עֲנִיא ("זהו לחם העוני") היא פסקה בארמית בהגדה של פסח. לפניכם שני המשפטים הראשונים בפסקה, ובהם מודגשת פעמיים האות ד':

הָא לְחִמָּא עֲנִיא דִּי אָכְלוּ אַבְהֶתְנָא בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם. כָּל דְּכָפִין* יִיטִי וַיִּיכֹל.

*המילה "כָּפִין" בארמית פירושה רָעַב.

לאיזו קבוצה מתאימה כל אחת מן האותיות ד' המודגשות?

• אַרְעָא דְּמִצְרַיִם: קבוצה א' | קבוצה ב'

• כָּל דְּכָפִין: קבוצה א' | קבוצה ב'

75. באיזה משפט כל הצורות נכונות?

- א. כדי לצפות במחזות זמר צריך לעלות ברכבִּלִים.
- ב. כדי לצפות במחזות זמר צריך לעלות ברכבָּלִים.
- ג. כדי לצפות במחזמרִים צריך לעלות ברכבָּלִים.
- ד. כדי לצפות במחזמרִים צריך לעלות ברכבִּלִים.

76. מטונימיה היא שימוש במילה מסוימת לציון דבר אחר בגלל קרבה פיזית או רעיונית ביניהם. לדוגמה: שימוש בשם החומר במקום החפץ ("אימי ביקשה שאחזיר לה את כל הפלסטיקים") או שימוש בשם המחבר במקום ביצירה שלו ("קראתי את שייקספיר").

יש עוד סוגים רבים של מטונימיה. בכל אחד מן המשפטים שלפניכם יש מילה שמשמשת במשמעות מטונימית. איזה משפט יוצא דופן מבחינת סוג המטונימיה שבו?

א. אני מקפידה לשתות 10 כוסות ביום.

ב. האולם פרץ במחיאות כפיים סוערות בסיום המופע.

ג. מחר הכיתה יוצאת לטיול.

ד. זרקתי בטעות מסמך חשוב לזבל.

נימוק:

77. מה משותף לכל הצירופים?

- ספורט אולימפי
- סוס טרויאני
- מעשה חלם
- חלומות באספמיה
- צדיק בסדום

נימוק:

78. במקרא יש שתי צורות למילת השאלה **למה**: בדרך כלל היא מוטעמת מלעיל* (בִּלְ) ויש דגש בִּמְ: לָמָּה. אך לפעמים היא מוטעמת מלרע** (בִּמְ) ואין בה דגש: לָמָּה.

* מְלַעַל = הטעמת ההברה שלפני האחרונה, כמו במילים כלב, מחברת, אופי.

** מְלַרַע = הטעמת ההברה האחרונה, כמו במילים סרגל, כלבים, תינוק.

הטעמת מלעיל, מ' דגושה	הטעמת מלרע, מ' בלא דגש
לָמָּה תִּצָּאוּ לַעֲרֹךְ מִלְחָמָה	לָמָּה אִמְרָתְךָ אַחֲתִי הוּא
לָמָּה פָּכָה רַמְיָתִנִּי	לָמָּה אֶשְׁכַּל גַּם שְׁנֵיכֶם יוֹם אֶחָד
לָמָּה יוֹנַת מָה עָשָׂה	לָמָּה הִרְעַתָּם לִי
לָמָּה קִשְׁרָתָם עָלֵי	לָמָּה הֶעֱלִיתָנוּ מִמִּצְרַיִם

לפניכם ארבעה פסוקים נוספים. רק באחד מהם הניקוד וההטעמה הם לָמָּה. מהו הפסוק הזה? נמקו את תשובתם.

א. למה נמוות לעיניך.

ב. למה עליכם עלינו.

ג. למה אתם עושים רעה גדולה.

ד. למה עזבתני.

נימוק:

79. לפניכם משפט דורמשמעי:

אתמול חזרה הקבוצה מתל אביב והאוהדים קיבלו אותה בשמחה.

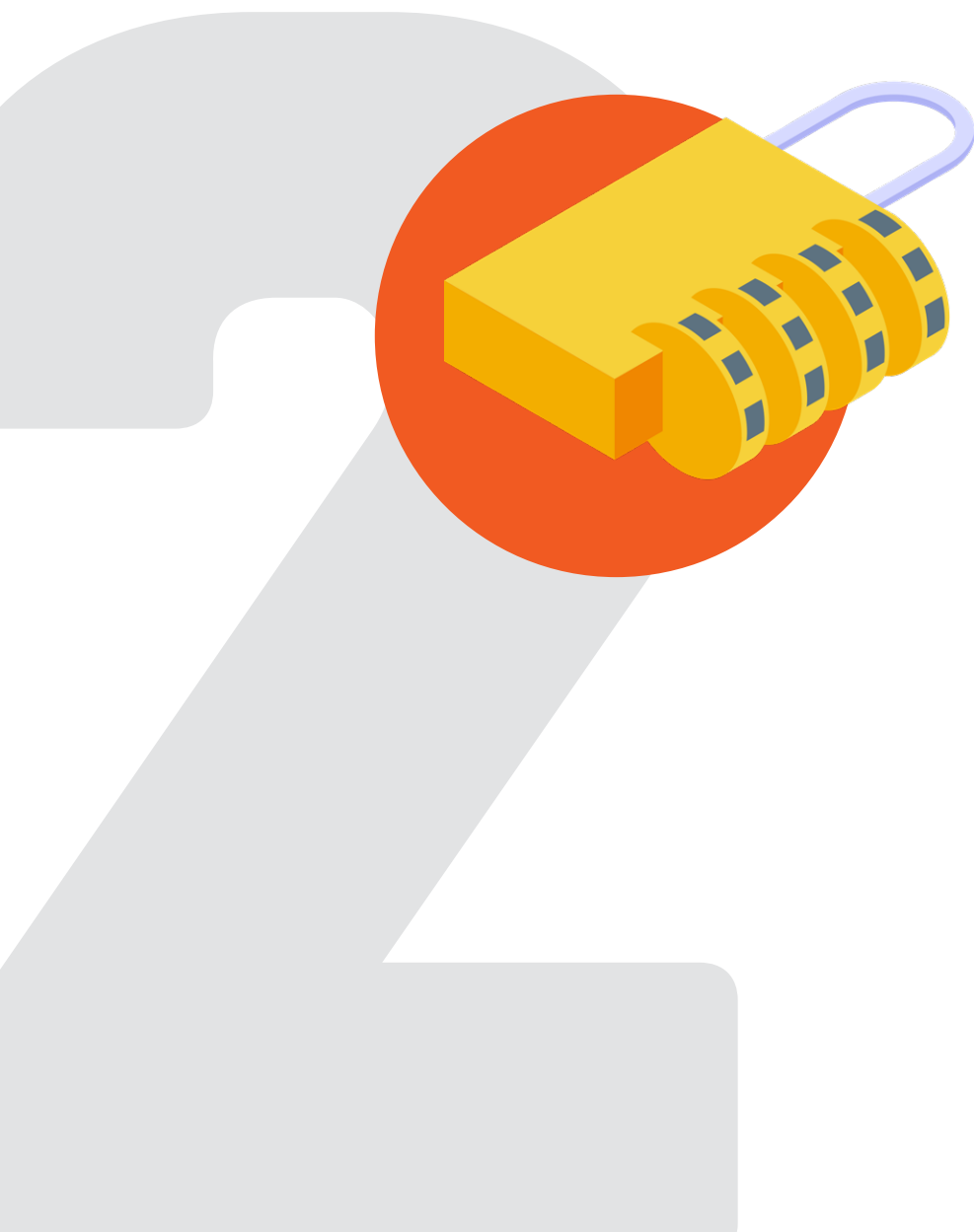
איזו מילה גורמת למשפט להיות דורמשמעי?

א. אתמול ב. הקבוצה ג. מתל אביב ד. האוהדים ה. אותה ו. בשמחה

נימוק:

פרק 2

צפנים ופיענוח

1. ר' יהודה הלוי היה משורר והוגה בספרד המוסלמית במאה השתים עשרה. הוא חיבר ספרים, שירי חול וקודש, וגם חידות. פעמים רבות נהג לרמוז לערכן המספרי של אותיות בגימטריה.

לפניכם חידה אחת שחיבר ובה דו־שיח קצר בין אישה לאיש.

יַעֲלֶת הַחֵן תִּשְׁאַלֵנִי / "אַתְּ מִי חֲשִׁקְךָ בְּצִבְאוֹת?"*

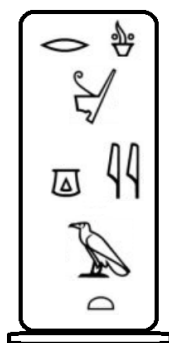
וְאָמַר לָהּ: "אִם לֹא תִדְעִי - / הִסִּירִי אֶת הַיֵּשׁ מֵאוֹת".

* (צִבְאוֹת = צורת רבים של צִבְיָה, נקבה של צִבִּי וכינוי לעלמה חנינית).

גלו את תשובת האיש, והסבירו בקצרה כיצד הגעתם אליה.

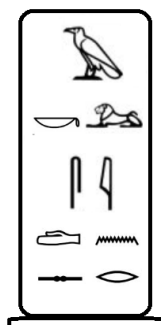
2. החל מכיבוש אלכסנדר הגדול במאה הרביעית לפנה"ס שלטו במצרים העתיקה פרעונים ממוצא יווני. במצרים השתמשו בשיטת **כתב ההירוגליפים** (כתב החרטומים). בתחילה כל סימן בכתב ההירוגליפים היה יכול לייצג צליל או מילה, אך בעקבות מגע עם האלף־בית היווני החלו הסימנים ההירוגליפים לייצג עיצורים בודדים או תנועות. כל צליל היה יכול להיות מיוצג על ידי יותר מסימן אחד, ומכאן שכל מילה יכולה להיכתב בדרכים שונות.

לפניכם שמות של שני מלכים פרעונים ממוצא יווני הכתובים בכתב ההירוגליפי, ותחתיהם תעתיקי הסימנים ותרגומיהם לעברית.

b-r-n-y-k-a-t

ברניקי

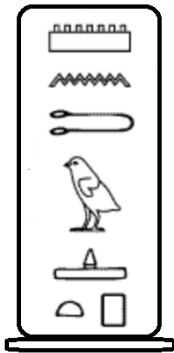

a-l-k-s-i-n-d-r-s

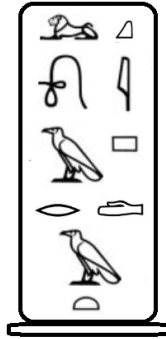
אלכסנדר

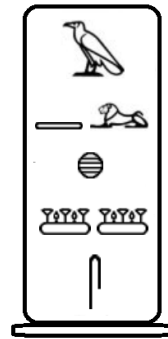
איזו כתובת מייצגת את השם של המלכה קלאופטרה (q-l-i-o-p-a-d-r-a-t)?

ג.

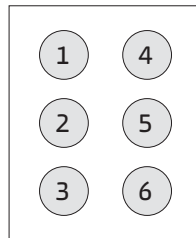

ב.

א.

3. **כתב ברייל** נכתב בעברית משמאל לימין, כמו באנגלית, ואותיות רבות בעברית ובאנגלית שצליליהן זהים נכתבות באותם סימנים. כל אות מסומנת על ידי תא בגודל 3×2 (כמודגם כאן), על פי דגם העיגולים המופיע בו.

לפניכם שתי רשימות מילים, בעברית ובאנגלית, ואותה רשימת מילים בכתב ברייל, אבל בסדר אחר:

בית | עצור | שלום | גשר | היום | מחר | שלשום | עניין | צמרת | שלוש
row | dig | sit | cat | car | big | grow | slow | green | go

רשימה א:

א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	יא	יב	יג	יד	טו	טז	יז	יח	יט	כ	כא	כב	כג	כד	כה	כו	כז	כח	כט	ל	לא	לב	לג	לד	לה	לו	לז	לח	לט	מ	מא	מב	מג	מד	מה	מו	מז	מח	מט	נ	נא	נב	נג	נד	נה	נו	נז	נח	נט	ס	סא	סב	סג	סד	סה	סו	סז	סח	סט	ע	עא	עב	עג	עד	עה	עו	עז	עח	עט	פ	פא	פב	פג	פד	פה	פו	פז	פח	פט	צ	צא	צב	צג	צד	צה	צו	צז	צח	צט	ק	קא	קב	קג	קד	קה	קו	קז	קח	קט	ר	רא	רב	רג	רד	רה	רו	רז	רח	רט	ש	שא	שב	שג	שד	שה	שו	שז	שח	שט	ת	תא	תב	תג	תד	תה	תו	תז	תח	תט	י	יא	יב	יג	יד	טו	טז	יז	יח	יט	כ	כא	כב	כג	כד	כה	כו	כז	כח	כט	ל	לא	לב	לג	לד	לה	לו	לז	לח	לט	מ	מא	מב	מג	מד	מה	מו	מז	מח	מט	נ	נא	נב	נג	נד	נה	נו	נז	נח	נט	ס	סא	סב	סג	סד	סה	סו	סז	סח	סט	ע	עא	עב	עג	עד	עה	עו	עז	עח	עט	פ	פא	פב	פג	פד	פה	פו	פז	פח	פט	צ	צא	צב	צג	צד	צה	צו	צז	צח	צט	ק	קא	קב	קג	קד	קה	קו	קז	קח	קט	ר	רא	רב	רג	רד	רה	רו	רז	רח	רט	ש	שא	שב	שג	שד	שה	שו	שז	שח	שט	ת	תא	תב	תג	תד	תה	תו	תז	תח	תט
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----

רשימה ב:

א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	יא	יב	יג	יד	טו	טז	יז	יח	יט	כ	כא	כב	כג	כד	כה	כו	כז	כח	כט	ל	לא	לב	לג	לד	לה	לו	לז	לח	לט	מ	מא	מב	מג	מד	מה	מו	מז	מח	מט	נ	נא	נב	נג	נד	נה	נו	נז	נח	נט	ס	סא	סב	סג	סד	סה	סו	סז	סח	סט	ע	עא	עב	עג	עד	עה	עו	עז	עח	עט	פ	פא	פב	פג	פד	פה	פו	פז	פח	פט	צ	צא	צב	צג	צד	צה	צו	צז	צח	צט	ק	קא	קב	קג	קד	קה	קו	קז	קח	קט	ר	רא	רב	רג	רד	רה	רו	רז	רח	רט	ש	שא	שב	שג	שד	שה	שו	שז	שח	שט	ת	תא	תב	תג	תד	תה	תו	תז	תח	תט
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----

א. איזו רשימה באנגלית ואיזו בעברית? נמקו את תשובתכם.

ב. כתבו ליד כל מילה את הפירוש שלה.

4.

אמהרית היא שפה ממשפחת השפות השמיות, שהתפתחה במהלך המאה ה־10. זוהי אחת השפות הרשמיות באתיופיה, אך ריכוזים גבוהים של דוברי אמהרית יש גם במדינות שהיגרו אליהן, כמו ישראל. לפניכם מילה בעברית ולצידה התעתיק לאמהרית (אמהרית נכתבת משמאל לימין):

קְדִימָה ሞዳ ቃ

א. לפניכם רשימת מילים בעברית. התאימו בין המילים בעברית לתעתיק שלהן באמהרית. אינכם צריכים לדעת אמהרית כדי לפתור את השאלה.

קָפָה | מִתְנָה | כְּמוֹתַי | לְמוֹדִי | תַּחֲזִינָה | יָפָה | לְהִבָּה | חֲבִילָה

1. _____ ኒ ታ ሙ ካ
2. _____ ለ ሺ ሓ
3. _____ ፊ ቃ
4. _____ ሊ ሙ ዳ
5. _____ ፊ ያ
6. _____ ሞ ታ ና
7. _____ ቱ ሐ ዜ ና
8. _____ ሌ ሃ ሻ

ב. כתבו בעברית את המילים האלה:

_____ ና ቃ ታ
 _____ ና ሺ
 _____ ሓ ሞ ሞ

5. במהלך שנות ה־30 של המאה ה־19 פיתח סמואל מורס את **קוד מורס** – מערכת של קווים ונקודות לייצוג אותיות ומספרים, הניתנים לשידור במכשיר טלגרף. ב־1844 נשלחה הודעת הטלגרף הראשונה, לאחר שנחנך קו טלגרף בין וושינגטון לבולטימור, ובה נכתב:

What hath God wrought?

בתרגום לעברית: מה פָּעַל אֱלֹהִים? (במדבר כג, כג)

לפניכם התרגום בעברית כתוב בקוד מורס :

--- -- .- .- .- .- .- .- .- .- .- .-

א. לפניכם רשימת מילים בעברית. התאימו בין המילה הכתובה עברית לכתיבתה בקוד מורס.

פעולה, תריס, אוכל, הגה, פלוגה, אבא, כותל, מחוג

1. .- .- .- .- .- .- .- .- .- .-
2. --- .- .- .- .- .- .- .- .- .-
3. .- .- .- .- .- .- .- .- .-
4. --- .- .- .- .- .- .- .- .- .-
5. .- .- .- .- .- .- .- .- .-
6. .- .- .- .- .- .- .- .- .-
7. --- .- .- .- .- .- .- .- .- .-
8. --- .- .- .- .- .- .- .- .- .-

ב. לפניכם ביטוי בן שלוש מילים הכתוב בקוד מורס:

--- .- .- .- .- .- .- .- .- .-

מהו הביטוי?

6.

לפניכם רשימת קניות מוצפנת בצופן החלפה. צופן החלפה הוא צופן שבו כל אות מוחלפת באות אחרת בחוקיות קבועה. פענחו את הרשימה וגלו כמה מלפפונים צריך לקנות. אין הבדל בין אות סופית לאות רגילה.

דהס דבסכה מפז
פמץ תגכר ומט
באה שחזקסכה
מאס בספך
צפתתכקסץ
צסא התכלסץ
צוגל זסאסץ
חזסקי פזקי
תסגכה

כמה מלפפונים צריך לקנות? _____

7. שודדים רוצים לגנוב יהלום ייחודי שעומד להגיע לישראל לתערוכה. השודדים השקיעו זמן רב בתכנון, אבל חסר להם מידע בנוגע למיקום של היהלום. מנהיג השודדים השיג את המידע וכתב לעמיתיו פתק מוצפן קצר:

צינפח זי צמצכפי ירמז
יהמגמל פטפטא שבזצ בב
שקמפד. תסגמ עז יזשמגמי
תא צמצכפי כיפעתפט
שתפנפ בספג יבפגממט.
צי ממחזפ שלשמב יחוג
תסא. בכפבצ דמכפינגמי
כוטמ צזמג מצמצ כצי טדג...
צמצכפי מצמצ בכטפ!

למרבה המזל הגיע הפתק לידי המשטרה. במשטרה כבר יודעים שכנופיית השודדים הזאת משתמשת אך ורק בצופני החלפה, כלומר בצפנים שבהם כל אות מוחלפת באות אחרת.

עזרו לשוטרים לפענח את הפתק.

8.

אוגריתית היא שפה שמית קדומה שנכתבה על לוחות חרס בכתב יתדות. באוגריתית הייתה הבחנה בין תנועות ארוכות לקצרות, אך בכתובה כמעט לא סומנו התנועות (כמו קמץ או פתח) אלא רק העיצורים (ב, ג, ע וכדומה). תנועות ארוכות* סומנו רק בסוף מילה, ותנועות קצרות סומנו רק אם הן שולבו עם העיצור אל"ף (â, î, û). בדומה לעברית, עיצורים כפולים נכתבו באות אחת בלבד.

* תנועה ארוכה: תנועה שמשך הגייתה ארוך יותר מהגיית התנועה הקצרה המקבילה לה. בתעתיק מקובל לסמן תנועות ארוכות בקו עליון, למשל: ū.

לפניכם תעתיק של משפט באוגריתית, ואחריו טבלה של סימני התעתיק:

āl tiwwaḥilīna (משמעות: "אל תפחד")

→	𐎁	𐎂	𐎃	𐎄	𐎅
ā	b	g	x	d	h
→	𐎆	𐎇	𐎈	𐎉	𐎊
w	z	ḥ	ṭ	y	k
𐎋	𐎌	𐎍	𐎎	𐎏	𐎐
š	l	m	ḏ	n	z
𐎑	𐎒	𐎓	𐎔	𐎕	𐎖
s	ʿ	p	ṣ	q	r
𐎗	𐎘	𐎙	𐎚	𐎛	𐎜
t	ḡ	t	î	û	s ₂

על פי כללי הכתיבה של האוגריתית וטבלת הסימנים, כיצד ייכתב המשפט הנתון (āl tiwwaḥilīna) בתעתיק לאוגריתית?

- 𐎁 𐎂 𐎃 𐎄 𐎅 𐎆 𐎇 𐎈 𐎉 𐎊 𐎋 𐎌 𐎍 𐎎 𐎏 𐎐 𐎑 𐎒 𐎓 𐎔 𐎕 𐎖 𐎗 𐎘 𐎙 𐎚 𐎛 𐎜 𐎝 𐎞 𐎟 𐎠 𐎡 𐎢 𐎣 𐎤 𐎥 𐎦 𐎧 𐎨 𐎩 𐎪 𐎫 𐎬 𐎭 𐎮 𐎯 𐎰 𐎱 𐎲 𐎳 𐎴 𐎵 𐎶 𐎷 𐎸 𐎹 𐎺 𐎻 𐎼 𐎽 𐎾 𐎿 𐏀 𐏁 𐏂 𐏃 𐏄 𐏅 𐏆 𐏇 𐏈 𐏉 𐏊 𐏋 𐏌 𐏍 𐏎 𐏏 𐏐 𐏑 𐏒 𐏓 𐏔 𐏕 𐏖 𐏗 𐏘 𐏙 𐏚 𐏛 𐏜 𐏝 𐏞 𐏟 𐏠 𐏡 𐏢 𐏣 𐏤 𐏥 𐏦 𐏧 𐏨 𐏩 𐏪 𐏫 𐏬 𐏭 𐏮 𐏯 𐏰 𐏱 𐏲 𐏳 𐏴 𐏵 𐏶 𐏷 𐏸 𐏹 𐏺 𐏻 𐏼 𐏽 𐏾 𐏿 𐏰 𐏱 𐏲 𐏳 𐏴 𐏵 𐏶 𐏷 𐏸 𐏹 𐏺 𐏻 𐏼 𐏽 𐏾 𐏿
- 𐎁 𐎂 𐎃 𐎄 𐎅 𐎆 𐎇 𐎈 𐎉 𐎊 𐎋 𐎌 𐎍 𐎎 𐎏 𐎐 𐎑 𐎒 𐎓 𐎔 𐎕 𐎖 𐎗 𐎘 𐎙 𐎚 𐎛 𐎜 𐎝 𐎞 𐎟 𐎠 𐎡 𐎢 𐎣 𐎤 𐎥 𐎦 𐎧 𐎨 𐎩 𐎪 𐎫 𐎬 𐎭 𐎮 𐎯 𐎰 𐎱 𐎲 𐎳 𐎴 𐎵 𐎶 𐎷 𐎸 𐎹 𐎺 𐎻 𐎼 𐎽 𐎾 𐎿 𐏰 𐏱 𐏲 𐏳 𐏴 𐏵 𐏶 𐏷 𐏸 𐏹 𐏺 𐏻 𐏼 𐏽 𐏾 𐏿
- 𐎁 𐎂 𐎃 𐎄 𐎅 𐎆 𐎇 𐎈 𐎉 𐎊 𐎋 𐎌 𐎍 𐎎 𐎏 𐎐 𐎑 𐎒 𐎓 𐎔 𐎕 𐎖 𐎗 𐎘 𐎙 𐎚 𐎛 𐎜 𐎝 𐎞 𐎟 𐎠 𐎡 𐎢 𐎣 𐎤 𐎥 𐎦 𐎧 𐎨 𐎩 𐎪 𐎫 𐎬 𐎭 𐎮 𐎯 𐎰 𐎱 𐎲 𐎳 𐎴 𐎵 𐎶 𐎷 𐎸 𐎹 𐎺 𐎻 𐎼 𐎽 𐎾 𐎿 𐏰 𐏱 𐏲 𐏳 𐏴 𐏵 𐏶 𐏷 𐏸 𐏹 𐏺 𐏻 𐏼 𐏽 𐏾 𐏿
- 𐎁 𐎂 𐎃 𐎄 𐎅 𐎆 𐎇 𐎈 𐎉 𐎊 𐎋 𐎌 𐎍 𐎎 𐎏 𐎐 𐎑 𐎒 𐎓 𐎔 𐎕 𐎖 𐎗 𐎘 𐎙 𐎚 𐎛 𐎜 𐎝 𐎞 𐎟 𐎠 𐎡 𐎢 𐎣 𐎤 𐎥 𐎦 𐎧 𐎨 𐎩 𐎪 𐎫 𐎬 𐎭 𐎮 𐎯 𐎰 𐎱 𐎲 𐎳 𐎴 𐎵 𐎶 𐎷 𐎸 𐎹 𐎺 𐎻 𐎼 𐎽 𐎾 𐎿 𐏰 𐏱 𐏲 𐏳 𐏴 𐏵 𐏶 𐏷 𐏸 𐏹 𐏺 𐏻 𐏼 𐏽 𐏾 𐏿
- 𐎁 𐎂 𐎃 𐎄 𐎅 𐎆 𐎇 𐎈 𐎉 𐎊 𐎋 𐎌 𐎍 𐎎 𐎏 𐎐 𐎑 𐎒 𐎓 𐎔 𐎕 𐎖 𐎗 𐎘 𐎙 𐎚 𐎛 𐎜 𐎝 𐎞 𐎟 𐎠 𐎡 𐎢 𐎣 𐎤 𐎥 𐎦 𐎧 𐎨 𐎩 𐎪 𐎫 𐎬 𐎭 𐎮 𐎯 𐎰 𐎱 𐎲 𐎳 𐎴 𐎵 𐎶 𐎷 𐎸 𐎹 𐎺 𐎻 𐎼 𐎽 𐎾 𐎿 𐏰 𐏱 𐏲 𐏳 𐏴 𐏵 𐏶 𐏷 𐏸 𐏹 𐏺 𐏻 𐏼 𐏽 𐏾 𐏿

בשנת 1936 הכריע ועד הלשון בדבר ניקודה של מילה מסוימת על רקע אירוע שהתרחש באותה שנה בעיר תל־אביב. החלטת ועד הלשון, המשקפת הגייה המנוגדת לזו הרווחת בציבור, לא נשאה חן בעיני המשורר נתן אלתרמן, ובתגובה עליה הוא כתב שיר.

לפניכם שני הבתים הראשונים מהשיר, אך חלק מהשורות הוצפנו בצופן החלפה (השורות הודגשו). בצופן זה כל אות מוחלפת באות אחרת על פי חוקיות מסוימת.

שימו לב, נותרו סימני הניקוד המקוריים בשיר.

אַבְאָקֶכְ עֲחָז פְּעִז־שֹׁטֵעַ

רַעַשׁ הַיּוֹם אָטֵם אֶת פִּי

חֲדָלָה רִיצָה וּמְרוּצָה.

מֵאֲשָׁע יָחַר, הָא קפּוֹ כֹּא־לְמִשְׁמ,

יִפְתָּמ עֲגָבָא מִבֶּשֶׁב חֲבַפְזֵעַ.

שׁוֹכֵב, מִיָּבֵב: – מִחִי טוֹב מוֹתִי...

אֵלִי, לְמִי אֲנִי עֹמֵל

חֲפִשְׁכֶּשׁ אֶעֱשֹׁפֶכ אֲגָבָא לְבִכֶּשׁ

וְהִנֵּה

מִתְגָּרִים בִּי:

גָּבֵא!

א. מהי המילה שוועד הלשון הכריע בדבר ניקודה? _____

ב. מהי המחלוקת שעורר ניקודה של מילה זו? _____

10.

תרגום השבעים הוא שמו של תרגום המקרא ליוונית. זמן כתיבתו בין המאה השלישית למאה השנייה לפני הספירה, והוא התרגום הקדום ביותר של המקרא. תעתיק שמות פרטיים (של אנשים ומקומות) בתרגום השבעים משמש במחקר תיעוד חשוב להגיית העברית באותה תקופה.

לפניכם שמותיהם של שלושה משבטי ישראל ולצידם התעתיק ליוונית על פי תרגום השבעים. שימו לב, ביוונית יש אותיות גדולות וקטנות (כמו באנגלית): בראש מילה – אות גדולה, באמצע מילה או בסופה – אות קטנה.

Βενιαμιν בנימין

Νεφθαλι נפתלי

Ασηρ אשר

א. לפניכם התעתיק ליוונית של שני שבטים נוספים. מה שמות השבטים בעברית?

Εφραϊμ _____

Ρουβην _____

ב. בכל עדות ישראל קוראים בתורה את השם 'יששכר' כשהשי"ן הראשונה נהגית בשווא נח: יִשְׁשָׁכָר (כלומר יִשְׁכָּר). אף על פי כן בקרב הדוברים רווחת ההגייה כשהשי"ן השנייה בשווא נח: יִשְׁשָׁכָר.

על פי מידע זה, איזה מהתעתיקים שלפניכם תומך בקריאה המקובלת בכל עדות ישראל?

1. Ισασαχαρ

2. Ιαχαρ

3. Ισασαχαρ

4. Ισασαχαρ

11.

מסורת הניקוד המוכרת לנו היום מבוססת על מסורת הניקוד הטברנית, שהתקינו יהודים שישבו בטבריה במחצית השנייה של האלף הראשון לספירה.

אולם בעברית קיימות מסורות ניקוד נוספות, ואחת מהן היא המסורת הבבלית, שפיתחו יהודי בבבל בתקופת הביניים. במסורת זו, להבדיל מן המסורת הטברנית, הניקוד מופיע מעל האותיות ולא תחתיהן.

שימו לב:

בין שתי מסורות הניקוד כמה הבדלים. אחד מן ההבדלים הוא היעדר תנועה מיוחדת בניקוד הבבלי.

בשיטת הניקוד הבבלית שתוצג להלן, לא מסומנים דגשים באותיות, ולא כל האותיות מנוקדות.

לפניכם שני זוגות של משפטים מן המקרא. בכל צמד משפטים, המשפט הראשון מנוקד בניקוד טברני, והמשפט שתחתיו – בניקוד בבלי.

וַיֵּצְאוּ שְׁנֵיהֶם הוּא וְשִׁמְוֹאֵל הַחוּצָה	וַיֵּקֶחַ שִׁמְוֹאֵל אֶת פֶּךְ הַשֶּׁמֶן וַיִּצֶק עַל רֹאשׁוֹ
וַיֵּצְאוּ שְׁנֵיהֶם הוּא וְשִׁמְוֹאֵל הַחוּצָה	וַיֵּקֶחַ שִׁמְוֹאֵל אֶת פֶּךְ הַשֶּׁמֶן וַיִּצֶק עַל רֹאשׁוֹ
(שמואל א ט, כו)	(שמואל א י, א)

המשפט הבא נכתב בעברית בת זמננו אך נוקד בניקוד בבלי, והושמטו ממנו אימות קריאה (אותיות אהו"י).

כתבו את המשפט בכתב מלא (למשל: אם קראתם כָּבֹד, כתבו כבוד).

הַקָּפֶד לְטוֹס מֵהֶר

תיכון

12.

רבי אברהם אבן עזרא (הראב"ע) הוא מגדולי מפרשי המקרא ומדקדקי ימי הביניים בתקופת תור הזהב בספרד. הראב"ע נהג לחוד חידות לתלמידיו, רבות מהן מבוססות על גימטריה.

בחידה הבאה מסתתר שם בן ארבע אותיות של דמות מקראית – בכתיב חסר.

מי הדמות?

אָמֹר מֶה יָשָׁם אֲשֶׁר יֵשׁ בּוֹ תְּכֻנָּה,

רְבִיעִית הִיא רְבִיעִית הַשְּׁלִישִׁית,

וְהַשְּׁנִית עֲשִׁירִית הָרְבִיעִית,

וְהָרִאשָׁה לַשְּׁנִית הִיא חֲמִשִּׁית.

* הראשה = האות הראשונה.

13.

איילת ארגנה מסיבת הפתעה למור. היא רצתה לשתף רק את נועה, לכן היא כתבה לה בשפה שהן המציאו.

איילת כתבה: **ינא תנגראמ הביסמ רומל! איה אל תעדוי מולכ.**

נועה ענתה לה: **יפוי! ינא הניכמ תגוע דלוקוש הלודג.**

- א. איזה אוכל יהיה במסיבה?
- ב. איילת גם כתבה באותה שפה סודית את מי היא מזמינה למסיבה.
- היה חבר אחד שאת שמו כותבים באותו אופן גם בעברית וגם בשפה הסודית. מה עשוי להיות שמו?

14.

שווא נח נהגה בלא תנועה (למשל: נִזְכֹּר, רִצְפָּה).

את השווא הנע יש להגות בתנועה. השווא נע במקרים האלה:

(א) שווא בראש מילה, למשל רִאָּה.

(ב) שווא באות דגושה באמצע המילה, למשל סִפְּרוּ.

(ג) השווא השני מבין שני שוואים רצופים, למשל תִּרְנְגוּל.

בכל תו מוזיקלי יש תנועה (a, e, i, o, u), ושווא נע מציין תנועת e. שני תווים מוזיקליים חולקים תנועה אחת רק אם מתוחה ביניהם קשת (הקשת צבועה באדום).

בֶּר-עֶבֶר בֶּר-עֶבֶר

להלן משפט מוזיקלי ("פראזה"):

איזה משפט מבין המשפטים הבאים מתאים לפראזה שלעיל? נמקו.

א. כִּי אֶשְׁמְרָה שְׁבֶת אֵל יִשְׁמְרֵנִי

ב. פָּרָחִים יִלְקְטוּ לֵאָר

ג. פֶּלֶס וְסִלֵּל מְסִלַת הַדֶּרֶז

ד. אֹר בְּבֵית פְּנִימָה

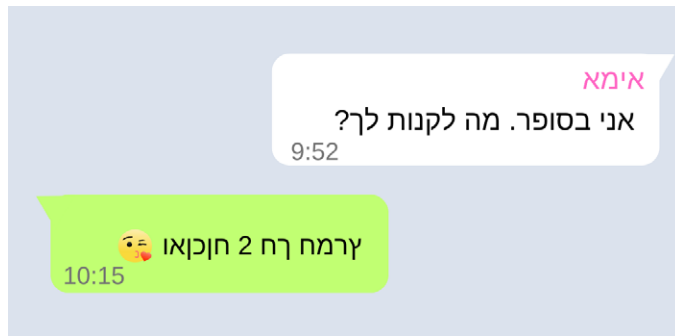
ה. יוֹם הָדָשׁ מְאִיר פָּנִים

ו. עַל רֹאשׁ הַגָּב בּוֹעֵר הַכּוֹבֵעַ

נימוק:

15. לפניכם התכתבות בין הילה לאימה. בזמן שחלף עד שהילה הספיקה להשיב להודעה, השתלטו גורמים עוינים על מקלדת וטסאפ, וכל ההודעות נשלחו בצורה משובשת:

איזה מוצר ביקשה הילה מאימה לקנות לה? יש לכתוב מילה אחת.

16. צמד שודדים מתכנן שוד גדול באחת הערים הגדולות בארץ. כדי שיוכלו לתאם ביניהם בסודיות את פרטי התוכנית, החליטו השודדים להשתמש בשפה מוצפנת.

חוקר שצותת לשיחה בין השניים שמע את המשפט הזה:

"חֲלֻכְמָה לִילִי בְּלִשְׁמַעְלָה אֶלְחַמַּת בְּלַת־מַחְלָנָה הַלְמַמְרָכָלִימִית".

החוקר ביקש את עזרתכם בפיענוח מקום המפגש של השניים.

א. מהו מקום המפגש? _____

ב. החוקר רוצה לשלוח לשודדים אזהרה בשפה המוצפנת שלהם. כיצד תכתב ההודעה "עֲלִיתִי עֲלֵיכֶם" בשפה המוצפנת?

6. עֲמִלִיתִימִי עֲמִלִיכֶם

7. עֲלִימִיתִילִי עֲלִימִיכֶם

8. עֲלִיתִילִי עֲלִיכֶם

9. עֲלִימִיתִילִי עֲמִלִיכֶם

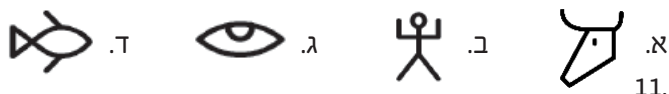
10. עֲלִמִיתִימִי עֲלִמִיכֶם

17. צורות האותיות המשמשות בימינו הן גלגול של צורות האותיות בכתב הקדום הפרוטוכנעני, שבו כל אות יוצגה על ידי ציור. פעמים רבות הציור ייצג עצם מעולם הדוברים, למשל איברי גוף, מושגים בתחום הבית או בעלי חיים. חלק מהאותיות אף נקראו בשמו של העצם המצויר. לפניכם פסוק מספר דברים:

”כִּרְוֹךְ [...] פְּרִי בְּהֶמְתֶּךָ שֶׁגֶר אֶלְפִידָּה וְעִשְׁתָּרוֹת צֹאנֶךָ” (דברים כח, ד).

על פי פסוק זה, כיצד יוצגה האות אל”ף בכתב הפרוטוכנעני?

18. איתמר הזמין כרטיס טיסה לחו”ל, אך פרטי הטיסה מוצפנים בצופן החלפה. בצופן החלפה כל אות מוחלפת באות אחרת בחוקיות קבועה. אין הבדל בין אות סופית לאות רגילה. לפניכם כרטיס הטיסה של איתמר (כל המילים המוצפנות הן בעברית):

קופצא פצאם		קתגץ סמי	
זש מתנאב:		ש: חר טיצי	
טצחשו פיה		טר: יודרנתם	
ש: חר טיצי		זבח ברצצם רשפנא: 19:00	
חטוצק:	קצאט:	פצאם:	זבו:
08 צנתץ 2026	20B	AB 1234	A5

פענחו את הצופן וגלו:

- לאן הוא מתכנן לטוס?
- באיזה חודש איתמר צפוי לטוס?
- מה שם חברת התעופה?

פרק 3

אוצר מילים וניבים

1. מי שהקימה **סטארט אפ** הקימה:

- א. חברת קש
- ב. חברה הנסחרת בבורסה
- ג. חברת הזנק
- ד. מפעל ייצור

2. מהי החלופה העברית ל**פִּירָה**?

- א. מְמַעֵן
- ב. מְחִית
- ג. כְּתִיתָה
- ד. מְרִית
- ה. מְצִית

3. מהי המילה?

את המילה הזאת חידש אליעזר בן־יהודה. ביאליק, שלא חיבב חידושים בסיומת סִיָּה כי דמו באוזניו לנעירת חמור, הציע במקומה את המילה סוֹכָךְ. מלבד הצעתו של ביאליק הוצעו חלופות נוספות לאותה המילה, ובהן גוֹנֵן, אָהִיל, מְחֻסָּן וּמְחֻסָּה זָרָם. בסופו של דבר נקלטה המילה של בן־יהודה. מהי המילה? _____

4. מה המילה שקבעה האקדמיה ל**סלבריטי**? _____

5. מה המילה שקבעה האקדמיה ל**שמפּוּ**? _____

תיכון

6. חשוב לשמור על היגיינה. המילה העברית להיגיינה היא:

- א. נְקוּת
- ב. גְּהוּת
- ג. הֶגִינוּת
- ד. אֶסְתֵּטִיקָה

7. קניתי פתיתונים. לאן פניי מועדות?

- א. להכין ארוחת צוהריים
- ב. למסיבה
- ג. לחופשה
- ד. למבחן
- ד. לטיסה ארוכה

8. מה המילה שקבעה האקדמיה לפאזל?

9. מהי המילה הלועזית שהאקדמיה ללשון העברית קבעה תמורתה את המילה גִּלְגֻּשֶׁת?

- א. קורקינט
- ב. רולרבליידס
- ג. סגווי
- ד. סקייטבורד
- ה. סנובורד

10. השלימו את הביטוי: הַנִּיחַ מְעוֹתָיו עַל _____.

תיכון

11. לפניכם רשימת מילים: **רִבֵּעַ, מַעֲשֵׂר, תְּמָנָן, אֶחָדוֹת, מִשְׁנָה, שְׁבוּעוֹת**.
מה משותף לכל המילים?

12. אם יש לי **דָּגָנָת** זה אומר שאני:

- א. הבעלים של גינה אקולוגית
- ב. בעל מאפייה
- ג. מקפיד על תזונה שמתבססת על קטניות
- ד. עשוי להתייעץ עם המלצר לפני הזמנת מנה במסעדה
- ה. מגדל דגי נוי באופן מקצועי

13. איזו מילה אינה חידוש של האקדמיה ללשון העברית?

תיכון

- א. מְרֻשָּׁת (אינטרנט)
- ב. נְמֻנָּמָת (פיג'מה)
- ג. רְגֻשָּׁת (אלרגייה)
- ד. פְּמֻפָּמָת (פומפה)
- ה. קְשֻׁקָּשָׁת (גיבריש)
- ו. זְלֻלָּת (ג'אנק פוד)

14. מה המילה שקבעה האקדמיה ללשון **ללוגו**?

15. האקדמיה ללשון קבעה שתי מילים למילה הלועזית **מנגל**.
לכל מילה גון משמעות שונה. מתי נשתמש בכל אחת?

תיכון

א. מְצָלָה:

ב. מְצָלָה:

16. איזו מילה לא חידש אליעזר בן־יהודה?

- א. גפרור
- ב. גלידה
- ג. בובה
- ד. מדרכה
- ה. עיתון
- ו. חביתה

17. יוסי נדבק בקורונה אך למזלו הוא **אסימפטומטי**.
אסימפטומטי הוא:

- א. בעל תסמינים קלים
- ב. לא מדביק
- ג. ללא תסמינים
- ד. בריא

18. משמעות הצירוף **הִינֵנוּ הֵן** הוא:

- א. בעקבות זאת
- ב. זה אותו הדבר
- ג. אף על פי כן
- ד. נהפוך הוא

19. מה המילה הנרדפת למילה **אף** (איבר ההרחה)?

20. מה המילה הנרדפת ל**מִרְפָּט**?

תיכון

21. מה אי אפשר לעשות ב**שמועה**?

- א. להזם
- ב. לפרוץ
- ג. לסתור
- ד. להפריך
- ה. להפריח
- ו. לאשש
- ז. לאשר

22. אברהם שלונסקי (1900-1973) היה מן המשוררים החשובים בשירה העברית החדשה, ועסק גם בתרגום. באחד הספרים שתרגם מרוסית הוא נתקל בשמו של משחק ילדים שמוכר גם בימינו, ותרגם אותו כך: **צלבלים ואפסים**. כיצד מכונה משחק זה כיום?

23. נועה קירל שרה: "זה רק אני, הפאוץ' והחום של ישראל". מהי החלופה העברית שקבעה האקדמיה ללשון העברית למילה **פָּאוּץ'**?

- א. ציודן
- ב. אַצטלה
- ג. פונדה
- ד. כופתה
- ה. תיקון

24. איפה אפשר למצוא מלקחת?

- א. במטבח
- ב. בארון הבגדים
- ג. בבית המרקחת
- ד. בארגז הכלים
- ה. בחוף הים

25. אַסְקָפָה הַנְדֻרֶסֶת היא כינוי מלשון חז"ל לאדם שמזלזלים בו ומשפילים אותו. מה הפירוש המילולי של אַסְקָפָה?

- א. מדרגה
- ב. חצובה
- ג. שטיח
- ד. כרכרה
- ה. מפתן
- ו. סמרטוט

26. לְאֶלְתֵּר היא מילה ארמית המורכבת מצירוף המילים: עַל אֶתֶר. מהי משמעות המילה לְאֶלְתֵּר בעברית בת ימינו?

- א. תכף ומייד
- ב. מבעוד מועד
- ג. באותו הזמן
- ד. מכאן ואילך
- ה. מהרגע הראשון

27. מה פירוש המילה אֶשְׁתַּקֵּד?

28.

בהזמנה שלפניכם מסתתרים שמות של בעלי חיים.

עליכם למצוא כמה שיותר שמות.

שימו לב: על שמות בעלי החיים להופיע כמילה שלמה עצמאית ולא כחלק ממילה, למשל: לא תתקבל התשובה "ציפור" אם מופיעה המילה "ציפורניים". אפשר להשמיט את אותיות השימוש מ"ה וכל"ב: למשל אם מופיעה המילה "דג" אפשר להשמיט את ו' החיבור כך שתתקבל המילה "דג".

בחלק מהמילים אפשרית קריאה אחרת מן הכתוב ובתנאי שאין שינוי באותיות, למשל: בצירוף "דני ינשוף על הנרות" אפשר לקרוא את "ינשוף" כשם העוף "יִנְשׁוּף".

יתקבלו גם שמות בעלי חיים המופיעים בנטייה (נקבה, רבים, נסמך).

תחרות הכישרונות השנתית
על שם שמעון פרס ז"ל

עיריית חיפה מתכבדת להזמינכם לתחרות הכישרונות השנתית בחסות מועדון 'זמירי העיר חיפה'. התחרות תיערך באולם המופעים 'עופרים', שלחופה של העיר חיפה.

מנחי האירוע: כפיר בן דוב וצפירי עיטם
צוות השיפוט: יונה שחף, אריה בונה, לוטם ערוד, יעל לשם

מה בתוכנית?

- דברי פתיחה של יו"ר המועדון לביא בכר ומנהלת מחלקת התרבות רחל דרור
- מופע המחול 'צביה' בליווי להקות בני הנוער ובניצוחו של זאב ליש
- הצגת הכישרונות: אקרובטיקה, נגינה על כוס, שירה, מופע קסמים, ריקוד ועוד
- הכרזה על הזוכים וחלוקת הפרסים

שימו לב:

- בהתאם להנחיות הקורונה חל איסור חמור להגיע ללא מסכה.
- ניתן לרכוש כרטיסים בהזמנה מראש או בקופות האולם.
- הסעות מאורגנות יצאו מהכניסה לנמלה של חיפה ומהאצטדיון העירוני נשר ברחוב איילת השחר. מומלץ להגיע מוקדם ולהימנע מתורים ארוכים.

29. בהשראת עיסוקה קראה שירה לארבעת ילדיה: יוגב, ניר, יניב ועידית. מהו עיסוקה של שירה?

- א. מהנדסת
- ב. רופאה
- ג. חקלאית
- ד. צורפת
- ה. טייסת

30. מה משמעות המילה אַמְתָּלָה?

31. איזה פריט סביר להניח שלא תמצאו במכון יופי?

- א. תְּרָכִיז
- ב. תְּקִלִּיף
- ג. תְּחָפִיף
- ד. תְּקִרִישׁ
- ה. תְּרַחֵץ

32. כיום אני קרוי בקרב דוברי העברית בשמי הלועזי, אף שהיו ניסיונות שלא צלחו לעברת את שמי. בספרות העברית החדשה ובכמה מילונים מראשית המאה ה־20 אני מופיע בשם הארמי 'שְׁקִיטנא', אך במרוצת הזמן קיבל שמי צורה עברית יותר – 'שְׁקִיטָן'. שמי הלועזי התגלגל מן המילה הלטינית flamma ('להבה') על שום צבע נוצותיי. על פי השם הלועזי הציע הסופר שלום יעקב אברמוביץ (הלוא הוא מנדלי מוכר ספרים) בספר 'תולדות הטבע' את השם העברי לְהָבִי. אחרים הציעו את השם שְׁלֶהבִיָּה.

מה שמי המקובל כיום?

33. באחת המילים שלפניכם הוחלף סדר האותיות.
מהי המילה שהמשמעות שלה בסדר החדש היא **חלון**?

- א. רגיש
- ב. אילן
- ג. רובד
- ד. רוצה
- ה. אויב

34. מה משמעות המילה **גִּשְׁפִּנְקָה**?

35. הביטוי **אֵלֶיהָ וְקוֹץ בָּהּ** הוא ביטוי מוכר מספרות חז"ל ומשמעותו:
דבר טוב שיש בו פגם או חיסרון. מה הפירוש המילולי של **אֵלֶיהָ**?

- א. הזנב השמן של הכבש
- ב. הגבעול של הוורד
- ג. שמלה שנתפרה מחוט משי
- ד. החלק הפנימי של אוזן העז

36. איזו פעולה אינה מתאימה לנגינה בחצוצרה?

- א. לְתַקוֹעַ
- ב. לְמַשׁוֹךְ
- ג. לְהַרִיעַ
- ד. לְחַצֵּר
- ה. לְחַצֵּצֵר

37. איזה חדר יוצא דופן?

- א. החדר הלבנבן
- ב. החדר הירקרק
- ג. החדר האפרפר
- ד. החדר הסגלגל
- ה. החדר הכחלחל

38. **תן, עז, צבוע וחמור** נכנסו לחנות. איזה קול לא תשמעו בחנות?

- א. צִחוק
- ב. הִמְיָה
- ג. נְעָרָה
- ד. פְּעִיָּה
- ה. יִלְלָה

39. מה משמעות הצירוף **כְּהָרֶף עֵין**?

40. השלימו את הביטוי:

אם בארזים נפלה שלהבת _____

41. שמעון העשיר הפסיד את כספו, את שמו הטוב ואת חירותו לאחר שנתפס בהונאת משקיעים ונשפט לעשר שנות מאסר. ממש **מַאִגָּרָא רָמָא לְבִירָא עֲמִיקָתָא**.

מה משמעות הביטוי הארמי המודגש?

- א. מעבר ממעמד גבוה למעמד נמוך ושפל.
- ב. מעבר מאיגרת כתובה לבור עמוק.
- ג. מעבר ממקום מגורים נחשק לפחונים דלים.
- ד. מעבר מבית המעצר לבית כלא נוקשה.

42. איזה משפט מבטא את משמעות הביטוי **אַתְרַע מְזֵלוּ**?

- א. אביב ניחש נכונה את כל המספרים בלוטו וזכה בפרס הראשון.
- ב. אביב שיחק בתיאטרון במשך שנים, וכעת החליט להתחיל לשחק בסרטי קולנוע.
- ג. אביב עבר להתגורר בארצות הברית בעקבות הזדמנות עסקית שנקרתה בדרכו.
- ד. אביב נקע את רגלו יום לפני מרוץ המרתון שתכנן להשתתף בו.
- ה. אביב דרך על קן צרעות ובאורח פלא לא נעקץ.

43. השלימו את הביטוי:

יָצָא הַפְּרָצֶעַ _____

44.

ברכה לבטלה – ניב שמקורו בספרות ההלכה.

איזה מהמשפטים הבאים מבטא את **ההפך** ממשמעותו של הניב:

- א. תמר שמחה שהמורה ברכה ביטלה את השיעור.
- ב. תמר התאמנה שעות מרובות בסטודיו לבלט; בריקוד הסולו שלה עמד הקהל על רגליו והריע דקות ארוכות.
- ג. תמר שיננה היטב את שירי ביאליק לקראת המבחן בספרות, אבל כל השאלות במבחן עסקו בשירת ימי הביניים.
- ד. אביה של תמר ניקה את החלונות לקראת פסח, אך ביום שלמוחרת ירד גשם, והחלונות שבהקו בניקיונם, התכסו שוב באבק.

45.

מה משמעות הביטוי **יָשַׁב עַל הַמְדוּכָה**?

- א. דן והתלבט בבעיה כלשהי.
- ב. ישב בחיבוק ידיים, התעצל.
- ג. עבר את הגבול, הגזים בהתנהגותו.
- ד. הביא מחלוקת לידי הכרעה.
- ה. התנשא בדיבורו, התרברב.

46.

פָּרִישׁ גָּלִי הוא צירוף ארמי. מהי משמעותו בעברית בת ימינו?

- א. בבושת פנים, בחרפה
- ב. בחוסר ברירה
- ג. בפומבי, לעיני כול
- ד. לאחר מעשה
- ה. דיבורים באוויר

47. הביטוי **לִבְּשׁ אֶצְטָלָה לֹא לוֹ** נאמר על אדם שמתהדר בכבוד שאינו ראוי לו. מהי המשמעות המילולית של **אֶצְטָלָה**?

48. איני משתמש במילים **אילן וחוטם**, אלא **בעץ ואף**, ובשבילי **כרוב** הוא יצור שמימי ולא מאכל. באיזו תקופה אני חי?

א. בתקופת המקרא

ב. בתקופת המשנה

ג. בימי הביניים

ד. במאה העשרים

49. לפניכם שלוש אמרות הלקוחות מן המשנה (אבות ד, א). השלימו אותן.

איזהו חכם?

איזהו גיבור?

איזהו עשיר?

50. אם הכרתי את המילים **גִּזְבָּר**, **אֶחָשְׁדֶּרֶפֶן**, **דֵּת**, סביר להניח שחייתי בארץ בתקופת:

א. דוד המלך

ב. השלטון הפרסי

ג. הכיבוש האשורי

ד. עבדות בני ישראל במצרים

51. א. באיזה ביטוי נפלה טעות?

1. שבה את ליבו
2. בדם ליבו
3. הכביד את ליבו
4. נחמץ ליבו בקרבו
5. חמדת ליבו
6. למנגינת ליבו

ב. כתבו את הנוסח הנכון של הביטוי שהקפתם:

52. איזה צמד מילים יוצא דופן?

- א. תוגה – צער
- ב. כלימה – קלון
- ג. הוקיע – הילל
- ד. מאכלת – סכין
- ה. הִתְרַחַק – הזהיר

53. איפה סביר להניח שנמצא **סְחִיחָה**?

54. אם ארצה להצטרף לקורס צלילה, כדאי שאקח איתי...

- א. מָרֶן
- ב. מָקָר
- ג. תַּצְלִיל
- ד. צִנְרָן
- ה. צֶלוֹן

55. השלימו את המשפט באופן שמבהיר את משמעות **בְּמִשְׁנָה**:

אם דבר ניתן בְּמִשְׁנָה, אז הוא ניתן _____.

56. איזה משפט מבטא את משמעות הביטוי **רתם את העגלה לפני הסוסים**?

- א. ליטל התקבלה לעבודה חדשה במשרד עורכי דין, ולכן החליטה לקנות לעצמה חליפה חדשה.
- ב. תומר אפה עוגת שוקולד, אך במקום סוכר הוא הוסיף בטעות מלח.
- ג. זיו תכנן לנסוע לחופשה ארוכה בדרום אמריקה, אך ברגע האחרון חברת התעופה ביטלה את הטיסה.
- ד. סיוון החזירה את הפוני לאורווה, אך התבלבלה והכניסה אותו לתא אחר.
- ה. דניאל כבר הזמין את חבריו למסיבה, אף על פי שעדיין לא קיבל רשות מהוריו.

57. יותם חובב **עלילונים**. כדאי ש...

- א. יירשם לקורס צילום ועריכה של סרטי קולנוע קצרים.
- ב. יצפה בשידורים ישירים של תחרויות ספורט בין-לאומיות.
- ג. ילך לכנס המעריצים של חברת DC קומיקס.
- ד. יחפש מסעדות המתמחות במטבח צרפתי מסורתי.
- ה. יצטרף לסיורי הלילה המודרכים של הספארי.

58. באיזה משפט משמש הביטוי **אות קין** בהקשר מתאים?

- א. שפות אחדות משתמשות באות קין כדי לציין את ההטעמה במילה.
- ב. השחקן הראשי זכה לתשואות הקהל כשעלה על הבמה וקיבל אות קין כהוקרה על הישגיו.
- ג. חשיפת מעשה המרמה של נמרוד מלווה אותו כאות קין ומקשה עליו להתקבל לעבודה חדשה.
- ד. סכסוכים משפחתיים שבהם ננקטת אלימות נקראים 'אות קין' כתזכורת לסיפור המקראי.

59. עמית סיפר לאימו על שינוי גדול בחייו. אימו השיבה לו:

"רחוק מהעין רחוק מהלב".

איזו בשורה סיפר עמית לאימו?

- א. עומד להיוולד לו בן.
- ב. הוא עובר לגור באוסטרליה.
- ג. הוא עומד לעבור ניתוח לייזר בעיניים.
- ד. הוא זכה בסכום כסף נכבד בהגרלת הלוטו.

60. מה המשפט ההגיוני ביותר?

- א. הרופא האזין במסכת לפעילות הלב של הרך הנולד והחליט להכניס אותו למדגרה.
- ב. הרופא האזין בהסכת לפעילות הלב של הרך הנולד והחליט להכניס אותו לחממית.
- ג. הרופא האזין במסכת לפעילות הלב של הרך הנולד והחליט להכניס אותו לחממית.
- ד. הרופא האזין בהסכת לפעילות הלב של הרך הנולד והחליט להכניס אותו למדגרה.

61. מִלְחָן פִּנְכָּה הוא כינוי לאדם חנפן, מתרפס. מה הפירוש המילולי של פִּנְכָּה?

תיכון

- א. עשב יבש
- ב. צלחת או קערה
- ג. מחצלת מרופטת
- ד. מפת שולחן
- ה. מכרסם קטן

62. אם ראיתי ביצת עין ים תיכונית, אז כנראה...

תיכון

- א. אכלתי ארוחת בוקר במסעדה יוונית.
- ב. צללתי בים בקרבת מדוזות.
- ג. גיליתי זן נדיר של פטריית מאכל.
- ד. צפיתי בשמיים באמצעות טלסקופ.
- ה. ביקרתי בתערוכה של מוצגים פרהיסטוריים.

63. הקבוצה שלי קיבלה **פלצבו**. מה קיבלתי?

- א. נוגדנים
- ב. פלטת מטוגנים
- ג. תרופת דמה
- ד. קרינה מייננת
- ה. קינוח שמקורו בדרום אמריקה

64. אם ארצה להזמין **עוגת ביסקוויטים** בעברית צחה, מה אבקש מהמלצר?

- א. עוגת מופינים
- ב. עוגת מרקזעים
- ג. עוגת שֶׁנֶף
- ד. עוגת סְהָרוֹנִים
- ה. עוגת כְּמָהוֹנִים

65. מתן **העליל** על רונה שהיא שיקרה. מה אנחנו יודעים?

- א. רונה שיקרה.
- ב. מתן שיקר.
- ג. מתן דיבר אמת.
- ד. רונה ומתן דיברו אמת.
- ה. רונה ומתן שיקרו.

66. לאחותי נולד נכד. כיצד אכנה את התינוק?

- א. דודן
- ב. נכדן
- ג. ריבע
- ד. חימש
- ה. האקדמיה ללשון העברית לא קבעה מונח לקשר המשפחתי הזה.

67. אם החלטתי להזמין קינוח במסעדה, איזה פריט סביר להניח שלא אמצא בתפריט?

תיכון

- א. קִנוֹקֶנֶת
- ב. סֶהָרוֹן
- ג. מוֹפִין
- ד. רִפְרָפֶת
- ה. קִצִּיפָה
- ו. צִפִּיחִית

68. א. באיזה ביטוי אין כל שיבוש?

- 1. ליישב את ההדורים
- 2. עשה לילות כימים
- 3. רקם עור וגידים
- 4. שוקד על שמריו
- 5. פסח על שני הסעיפים
- ב. בחרו שניים מהביטויים המשובשים וכתבו את הנוסח הנכון שלהם.

69. אם יובל מצטיינת ב**מעמקים**, כדאי שהיא...

- א. תירשם לחוג היאבקות מקצועי במרכז הקהילתי.
- ב. תצטרף למגמת תיאטרון בבית הספר שלה.
- ג. תשתתף באליפות העולם בדיבייט לבתי ספר.
- ד. תכין סרטוני הדרכה בנושא פתרון בעיות במתמטיקה.
- ה. תכתוב כתבה לעיתון בית הספר על טורניר הכדורגל העירוני.

70. מה המילים שקבעה האקדמיה ל**קואליציה** ו**אפוזיציה**?

תיכון

קואליציה: _____ אפוזיציה: _____

71. אם מצאנו פתרון **אָרְעִי** לבעיה אז כנראה...

- א. בקרוב נצטרך למצוא פתרון אחר.
- ב. הבעיה אינה צפויה להישנות בעתיד.
- ג. הבעיה קלה מאוד לפתרון.
- ד. הפתרון ניתן על ידי גורם מקצועי ומוסמך.
- ה. הפתרון מובן רק למומחים בתחום.

72. **גלילאו גליליי** היה גם מתמטיקאי, גם אסטרונום, גם ממציא וגם פיזיקאי.

על אדם כזה אומרים שהוא:

- א. איש חידות
- ב. חדל אישים
- ג. איש דברים
- ד. איש דברים
- ה. איש אשכולות

73. לאן הסוסים והפרות הולכים כשהם רוצים לשתות?

א. אל האבוס ב. אל השֶקֶת ג. אל המֶסְפּוֹא ד. אל האֶסְפָּסֶת

74. אם קיבלתי תשלום לִמְפָּרַע על כתיבת הספר, זה אומר ש...

תיכון

- א. קיבלתי את שכרי בתשלומים קבועים, לכל אורך כתיבת הספר.
- ב. קיבלתי את התשלום מראש, עוד לפני שהתחלתי לכתוב את הספר.
- ג. קיבלתי את התשלום על תנאי, ואם לא אסיים בזמן אצטרך להחזיר אותו.
- ד. כבר סיימתי לכתוב את הספר, וקיבלתי את התשלום רק בתום כתיבתו.

75. אם אני פֶּצֶחֶן, אני כנראה...

- א. אוהב לפתור תשבצים וסודוקו
- ב. מורה למתמטיקה ולפיזיקה
- ג. בעל דוכן למכירת גרעינים ואגוזים
- ד. עובד בחברת אבטחת מידע
- ה. מפעיל חדרי בריחה
- ו. משתתף באירועי שירה בציבור

76. אביחי נסע לטיול ביפן והחליט להירשם לקורס ללימוד יפנית.

איזו מילה הוא ככל הנראה לא למד במהלך הקורס?

א. פֶּפְרָצִי ב. צוֹנָמִי ג. קִרְיוֹקִי ד. סוֹיָה ה. ג'וֹדוֹ

77. השלימו את המשפט באופן שמבהיר את משמעות הביטוי בְּעַל כָּרְחוֹ:

אם יואב עשה משהו בְּעַל כּוֹרְחוֹ, אז הוא עשה אותו _____

78. השלימו את הביטוי: בּוֹר סוֹד _____

תיכון

79. באיזה משפט משמש הביטוי **בְּשׁוֹם שְׂכָל** בהקשר המתאים ביותר?

- א. שי נהג בשום שכל כשגילה בטעות לאימו על מסיבת ההפתעה ליום הולדתה.
- ב. רון נכשל במבחן משום שענה על כל השאלות בשום שכל.
- ג. לירון נהגה בשום שכל כשרבה עם המנהל שלה במקום עבודתה החדש.
- ד. הילה שקלה את צעדיה בשום שכל לפני שחתמה על מכירת העסק שלה.
- ה. דנה נהגה בשום שכל כשיצאה לשחות בים במזג האוויר הסוער.

80. מוֹרֵן, דִּפְנָה וּשְׁקֵמָה הן שלוש אחיות ששמותיהן לקוחים מאותו **תחום משמעות** (שדה סמנטי). כדי לשמור על קשר סמנטי זהה, עם מי יתחתנו?

- א. אֶשֶׁד, פֶּלֶג ויוֹבֵל
- ב. שְׁקֵד, דֹּלֵב ולֶטֶם
- ג. אֲבִרָהִם, יִצְחָק ויַעֲקֹב
- ד. לָבִיא, נַחֲשׁוֹן ורָאִם
- ה. טוֹפֵז, שֶׁהֶם ולֶשֶׁם

81. השלימו את הביטוי:

נכנס יין _____.

פרק 4

משחקי מילים

1. איזה **כפל לשון** מסתתר באיור?

התשובה מורכבת משתי מילים בנות 4 אותיות כל אחת.

2. בחידות "**קפד ראשו**" מסירים את האות הראשונה במילה מסוימת, ומקבלים מילה חדשה.

לדוגמה: אחד החודשים העבריים, קפד ראשו: מבנה לגידול תרנגולות

תשובה: המילה הראשונה – אלול; המילה החדשה – לול.

מצאו את זוג המילים הבא:

בעל חיים מפרוקי הרגליים, קפד ראשו: דרך סלולה

מי אנחנו? _____ , _____

3. המילים **אדם**, **סוס** ו**תחנה** יוצרות צירוף מילים עם מילה משותפת שאינה ברשימה (המילה יכולה להיות הראשונה או השנייה בצירוף, ואפשר להטות את המילים בצירופים).

מהי המילה? _____

4.

תיכון

משה האופה ואני אופטימיים מאוד. מדוע?
התשובה מורכבת משתי מילים בנות 5 ו-4 אותיות.

5 איזה ביטוי מסתתר בציור?

6. זכר ונקבה

הוא – בגד לימים גשומים ; היא – מרמה והפרת אמונים.

מי אנחנו? _____ , _____

7.

אחד מקישוטי השירה בימי הביניים היה ה**צימוד** – שימוש בצמד מילים אחד (או יותר) שצורתן דומה או זהה, אך משמעותן שונה.

למשל, למילה דָּמִים שתי משמעויות: (1) כסף (2) ריבוי של דם.

לפניכם שני צימודים של המשורר רבי יהודה אלחריזי (1165-1225). כתבו את משמעותן של שתי המילים המודגשות בכל אחד מן הצימודים.

צימוד 1:	צימוד 2:
אָהָה יִצְרִי יַעֲנֵנִי בְּתֻקָּפוֹ וְהוּא עֲבָדִי וְשִׁמְנִי אֲסִירוֹ ¹ לְזֹאת אַרְוֹץ בְּטָרֶם בּוֹא זְמַנִּי וְעָלוּ מַעְלִי שְׂכָמִי אֲסִירוֹ ² .	אֲשֶׁר בָּנוּ לְשִׁבְתָּם מִשְׁכָּנֹת עֹז וְסָכְלוּ כִּי לְזוֹלָתָם בְּנוֹתָם ¹ בְּמוֹתָם שָׁכְנוּ זָרִים בְּתוֹכָם וְלְאַחֲרֵים בְּנֵיהֶם גַּם בְּנוֹתָם ² .
תשובה:	תשובה:
אֲסִירוֹ ¹ :	בְּנוֹתָם ¹ :
אֲסִירוֹ ² :	בְּנוֹתָם ² :

8. בחידות "קפד ראשו" מסירים את האות הראשונה במילה הראשונה ומקבלים מילה חדשה.

לדוגמה: בובה שאמורה להבריא ציפורים משדות חקלאיים, קפד ראשו: כלי נגינה ממשפחת כלי הנשיפה.

תשובה: המילה הראשונה: דחליל; המילה החדשה: חליל.

מצאו את זוג המילים הבא:

פסולת, קפד ראשו: לשון.

מי אנחנו? _____ , _____

9. בחידות "קפד ראשו" מסירים את האות הראשונה במילה הראשונה ומקבלים מילה חדשה.

מצאו את זוג המילים הבא:

אבן יקרה, קפד ראשו: לכאן, לפה.

מי אנחנו? _____ , _____

10. בשפת הסתרים של אגודת החדקלסים נוהגים להחליף שורשים בשורשים אחרים קבועים, אך שומרים על מבנה המילה.

מה הם השורשים שהוחלפו?

• צריך לפטול על הקורסים שנבחר לפני שתיצדף שנת הלימודים.

• היא פיטלה את שכר המצדפים בחברה.

• הוא צדף במילות תודה למפקדו על ההתפטלות במצבו.

השורש פט"ל התחלף עם השורש: _____

השורש צד"ף התחלף עם השורש: _____

11. הכספת של ד"ר פתחיגנובה נפרצה, וכל התכשיטים נגנבו. חברת הביטוח דרשה לדעת מתי בדיוק אירעה הפריצה. בכספת התגלה קלף נדיר שעשוי לסייע לנו לדעת את השעה המדויקת שבה נפרצה הכספת. האם תוכלו לסייע לד"ר פתחיגנובה לדעת מה הזמן המדויק שבו נפרצה הכספת?

12. רק ארבע מחמש המילים הבאות יוצרות **צירוף מילים** עם מילה משותפת שאינה ברשימה.
איזו מילה מן המילים האלה אינה יוצרת צירוף מילים עם המילה המשותפת? אפשר להטות את המילים בצירופים.

- א. קָרָן
- ב. מְהִיר
- ג. קְתוּל
- ד. שְׁפָה
- ה. שְׁלֵט

תיכון

13.

לפניכם הגדרה מתוך תשבץ היגיון. פתרון ההגדרה הוא ביטוי בן שתי מילים (המילה הראשונה – 4 אותיות, המילה השנייה – 3 אותיות).

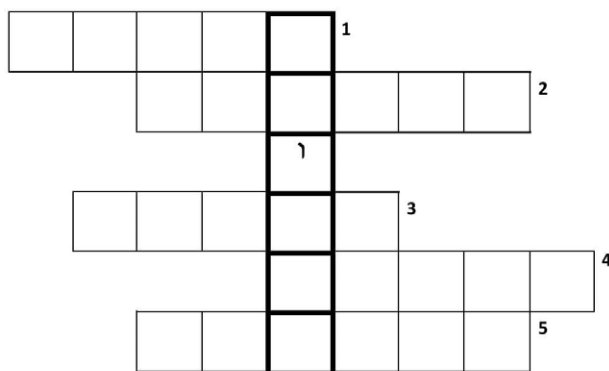
המרצה להיסטוריה וספרות מביעה חוסר שביעות רצון.

מהו הביטוי? _____

14.

מי אני ומה חידשתי?

לפניכם תשבץ המורכב מחידושי מילים של אחד ממחדשי הלשון. כל חידושי המילים בתשבץ נקלטו בעברית ומשמשים בימינו. עליכם לפתור את התשבץ. אם תפתרו את התשבץ במלואו, ייגלה בטור האנכי המודגש שם המשפחה של האיש שחידש את המילים.

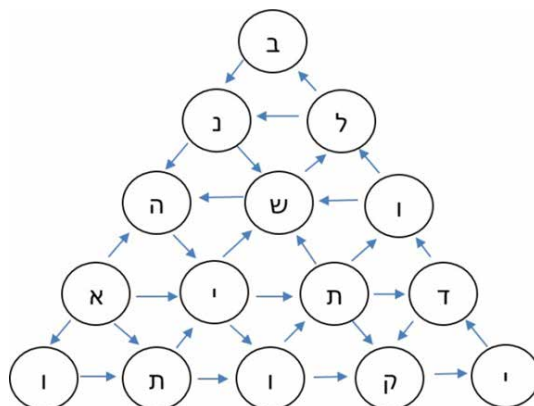
הגדרות:

1. אני גדול מאוד וצף על פני הים במקומות קרים.
2. נוצרתי מחיבור של שתי מילים (הֶלֶחֶם), ואני מאיר את הדרך לאוניות.
3. אני מתקן שפורצים ממנו מים כלפי מעלה, ואחר כך הם נשפכים לתוך בריכה.
4. אני כתב עת שיוצא לאור אחת לחודש.
5. בעבר קראו לי "עט עופרת".

מי האיש שחידש את המילים בתשבץ? _____

בפירמידה שלפניכם מסתתר ביטוי עברי בן שלוש מילים ו-15 אותיות בסך הכול.

אומנם הוא נחבא, אך ברגע שתמצאו את הביטוי, הוא יהיה ברור וכולט מאוד לעיניכם. תוכלו לנוע בין האותיות רק על פי כיווני החיצים. יש להשתמש בכל האותיות בפירמידה – בכל אות פעם אחת בלבד.

‘וורדל’ (Wordle) הוא משחק שבו מנחשים מילה בת חמש אותיות.

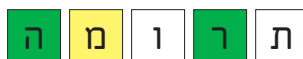
אחרי כל ניחוש האותיות נצבעות בצבעים שמשקפים עד כמה הניחוש קרוב למילה הנבחרת:

צבע ירוק – האות נמצאת במילה ובמקום הנכון.

צבע צהוב – האות נמצאת במילה, אך במקום אחר.

ללא צבע – האות אינה נמצאת במילה.

אחד המשתתפים במשחק ניחש את המילה “תרומה” וקיבל את התוצאה הזאת:

על פי ניחוש זה כתבו כמה שיותר מילים שיכולות להתאים (בכתיב מלא).
שימו לב: על המילים להיות ערכים מילוניים, כלומר לא בנטייה וללא תוספת אותיות השימוש.

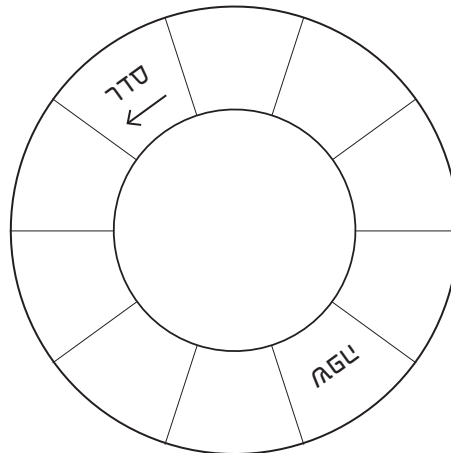

17. המעגל שלפניכם מכיל שרשרת של שמונה צירופים, שבה המילה השנייה בכל צירוף היא המילה הראשונה בצירוף העוקב.

למשל, המילה "סדר" פותחת צירוף, וגם סוגרת את הצירוף שלפניה. נתון מקומן של שתי מילים בשרשרת. השלימו את השרשרת בעזרת המילים שבמחסן.

שימו לב: במחסן יש שלוש מילים מיותרות.

בחלק מהצירופים המילים עשויות להופיע בנטייה (רבים, נסמך בצירוף סמיכות) או בתוספת ה"א הידיעה.

מחסן:

לילה | טוב | דרך | אבן | אורך | לב | יום | חיים | מלך | אם | רוח

18. איזה ביטוי מסתתר באיור? התשובה מורכבת משלוש מילים.

19. לפניכם חמש מילים היוצרות **צירוף מילים** עם מילה משותפת שאינה ברשימה.

כָּאֵב, פִּינָה, עֵיר, צוּת, שוּמֵר

מהי המילה המשותפת שכל אחת מהמילים ברשימה יוצרת איתה צירוף?

20. איזה ביטוי מסתתר באיור?

התשובה מורכבת משתי מילים.

21. בחידות "הוא והיא" המשמעות של כל אחת מהגדרות יוצרת צמד מילים של זכר ונקבה.

למשל:

- הוא: כלי בישול
- היא: כלי שיט קטן
- תשובה: **סיר**
- תשובה: **סירה**

מצאו את הזוג הזה:

- הוא: צליל שבוקע מהגרון
 - היא: משקה מוגז שמכיל קפאין
- _____
- _____

22. בשפת הסתרים של איגוד החפרפרות נוהגים להחליף שורשים בשורשים אחרים קבועים, אך שומרים על מבנה המילה. מה הם השורשים שהוחלפו?

- לאחר המופע יצא ה**משקן** מהאולם והחל ל**חדוק** את השטרות.
- אפרת צפתה בתוכנית ה**מישוק** בזמן שהמתינה לתורה ב**מחדקה**.

השורש **מש"ק** התחלף עם השורש: _____

השורש **חד"ק** התחלף עם השורש: _____

23. איזה ביטוי מסתתר באיור?
התשובה מורכבת מ**שתי** מילים.

תיכון

24. איש יחסי הציבור רני רהב, הפוליטיקאי לשעבר חיים אורון וכוכבת הילדים ציפי שביט פתחו מועדון. מי יוכל להצטרף אליו?

- א. מירי רגב
- ב. קרן פלס
- ג. אהוד ברק
- ד. קובי שבתאי
- ה. אביב גפן

25. שירה ותמיר מצפים ללידת תאומים – בן ובת. הם חשבו על כמה שמות שהם אוהבים: **אבשלום, נתנאל, אורלי, ליהיא, ליאור**, והחליטו לקרוא לילדים שייוולדו להם בשמות מהסוג הזה. לאחר מחשבה הציעה שירה לקרוא לתאומים **ראובן וראובנה**.

תמיר השיב לה שיש לה טעות גדולה בשם התינוקת, ועליהם לקרוא לתינוקת: _____.

26. ה**לֶחֶם** הוא יצירת מילה חדשה באמצעות צירוף של שתי מילים או חלקיהן. למשל: מחזה + זמר = מחזמר.

רק ארבע מחמש המילים שלפניכם יוצרות הלחם עם מילה משותפת שאיננה ברשימה.

איזו מילה ברשימה איננה יוצרת הלחם עם המילה המשותפת?

- א. רמז
- ב. קרן
- ג. תקליט
- ד. מגדל
- ה. זרק

תיכון

27. לפניכם הגדרה מתוך תשבץ היגיון. פתרון ההגדרה הוא צירוף בן שתי מילים (המילה הראשונה – 3 אותיות, המילה השנייה – 3 אותיות).

מה שואף לחוות זוג נשוי טרי כשהלבנה מתחברת לגב הגמל ללא הזנב?

תשובה: _____

28. איזה ביטוי מסתתר באיור?
התשובה מורכבת משלוש מילים.

29. המורה ביקשה מתלמידי הכיתה להתחלק לקבוצות של ארבעה תלמידים לפי השמות שלהם. נועם שמעון, נדיב אבידן ורואי אור באותה קבוצה.

מי יכול להצטרף אליהם?

- א. ניר רונן
- ב. מור מרום
- ג. דניאל דן
- ד. אסף סופר

30. רק ארבע מחמש המילים שלפניכם יוצרות צירוף עם **מילה משותפת** שאינה ברשימה.

איזו מילה מהרשימה אינה יוצרת צירוף עם המילה המשותפת? אפשר להטות את המילים ברשימה.

- א. מורה
- ב. פריצה
- ג. ארץ
- ד. חול
- ה. אבן

31. לפניכם **דוגמה** לשתי הגדרות הרומזות לצמד מילים המורכבות מאותן אותיות בסדר שונה:

- חיבור כתוב בדפים כרוכים יחד: **ספר**
- מתנה הניתנת על זכייה בתחרות: **פרס**

מצאו את צמד המילים הבא:

- מראה דמיוני שאדם רואה בשנתו: _____
- ריקוד: _____

32. רק ארבע מחמש המילים הבאות יוצרות צירוף עם **מילה משותפת** שאינה ברשימה.

איזו מבין המילים הבאות אינה יוצרת צירוף עם המילה המשותפת?

- א. אור
- ב. פלס
- ג. שמש
- ד. חדר
- ה. זווית

33. לפניכם הגדרה מתוך תשבץ היגיון. פתרון ההגדרה הוא שם של בעל חיים המורכב משתי מילים (המילה הראשונה – 3 אותיות, המילה השנייה – 4 אותיות).

ספינת המדבר של מלך ישראל.

מי אני? _____

34. **מה הקשר?**

בלוח שלפניכם 16 מילים. מיינו את המילים לקבוצות של ארבע מילים בעלות מכנה משותף. כתבו מה משותף למילים בכל קבוצה.

שימו לב:

- אין לכתוב מילה ביותר מקבוצה אחת.
- עשויות להיות מילים שאפשר לקרוא אותן ביותר מדרך אחת או שיש להן כמה משמעויות.

עונות	קוביות	עיר	עוגן
שכונה	גור	קושיות	רובע
כוסות	סייח	ביצים	אימהות
רחוב	ספק	פרוור	עופר

קבוצה 1: _____ , _____ , _____ , _____
מה משותף? _____

קבוצה 2: _____ , _____ , _____ , _____
מה משותף? _____

קבוצה 3: _____ , _____ , _____ , _____
מה משותף? _____

קבוצה 4: _____ , _____ , _____ , _____
מה משותף? _____

פרק 5 קינוחים

1. כל החדקנים כשנטיים ונוהגים לחזחז מפעם לפעם. כל מי שאי־פעם חזחז וגם התלסק, בהכרח כשנטי.

סמנו את המשפט הנכון:

- א. כל החדקנים אוהבים להתלסק.
- ב. חדקנים לא אוהבים להתלסק.
- ג. כל מי שמתלסק, בהכרח גם יודע לחזחז.
- ד. אם מישהו לא מחזחז, הוא בוודאות לא חדקן.
- ה. כשנטיות היא תכונה של חדקנים בלבד.
- ו. חדקניות היא תכונה של כשנטיים בלבד.

2. מדוע יש ברדלים שאינם נמדקים?

- א. כי ברדלים תמיד ממרמקים בקיץ.
- ב. כי אף ברדל אינו יכול להתערבז.
- ג. כי חלק מהברדלים דופנים שילבובים.
- ד. כי לכל ברדל יש בצבון.

3. מגילת אסתר נפתחת בתיאור מלכותו של המלך אחשוורוש:

"וַיְהִי בַּיּוֹם אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ הוּא אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ הַמֶּלֶךְ מֵהֵדֵן וְעַד־כּוּשׁ שִׁבְעַת וְעֶשְׂרִים וַיִּמָּאֶה מְדִינָה."

לפי פסוק זה, על כמה מדינות מלך אחשוורוש?

- א. 721 ב. 712 ג. 271 ד. 127 ה. 720100

4. לעיתים השימוש בפסיק עשוי לשנות מאוד את המשמעות.

התבוננו בצמד המשפטים:

א. מאור: בואו לאכול ילדים.

ב. סיון: בואו לאכול, ילדים.

אצל מי כדאי לי להתארח – אצל מאור או אצל סיון?

5. מתשובה שלילית על אחת מן השאלות הבאות נובע כי כל השחקנים בסרט "חיים על הירח" קירחים.

מהי שאלה זו?

א. האם כל השחקנים הקירחים משתתפים בסרט "חיים על הירח"?

ב. האם אין בסרט "חיים על הירח" שחקנים קירחים?

ג. האם כל השחקנים הקירחים אינם חיים על הירח?

ד. האם רוב השחקנים בסרט "חיים על הירח" אינם קירחים?

ה. האם יש בסרט "חיים על הירח" שחקנים שאינם קירחים?

6. לפניכם משפט:

_____ הם סרטי גיבורי העל שעלילתם אהובה עליי _____

מעלילת סרטי ספיידרמן. לכן ודאי _____ לשמוע שלא _____.

מהי האפשרות ההגיונית ביותר להשלמתו?

א. מעטים / פחות / תתפלאו / נמצא בספריית הווידאו שלי אפילו סרט אחד של ספיידרמן.

ב. רבים / יותר / לא תתפלאו / צפיתי מעולם אלא בסרטי ספיידרמן.

ג. מעטים / פחות / לא תתפלאו / העליתי כלל על דעתי ללכת לצפות בסרט החדש של ספיידרמן.

ד. מעטים / יותר / תתפלאו / התלבטתי לרגע לפני שקניתי כרטיס לסרט החדש של ספיידרמן.

ה. רבים / פחות / לא תתפלאו / צפיתי מעולם בסרטי ספיידרמן.

7. השימוש בסימני פיסוק עשוי לשנות את משמעות המשפט.

התבוננו בצמד המשפטים:

- הכלבים, שכשכשו בזנבם, סיימו לאכול את כל האוכל בקערה.
- הכלבים שכשכשו בזנבם סיימו לאכול את כל האוכל בקערה.

איזה מן ההיגדים נכון?

א. במשפט 1 כל הכלבים סיימו לאכול את האוכל בקערה.

ב. במשפט 1 רק חלק מהכלבים סיימו לאכול את האוכל בקערה.

ג. במשפט 2 כל הכלבים סיימו לאכול את האוכל בקערה.

ד. במשפט 2 הכלבים שכשכו בזנבם, ולכן סיימו לאכול את האוכל בקערה.

8. דמיינו ששמעתם את המשפטים האלה:

- חגית אינה רק סדקדקה אלא גם מוצגלת.
- שחר וליאור מוצגלים אבל רפגניים.
- הנהג אינו רק רפגני אלא גם בלוס.
- מיקה רדיגה אבל בלוסה.
- גפן אינו רק נציץ אלא גם ארשן.
- דור גלוז אף על פי שהוא נציץ.
- פשוט תענוג לצפות בלינוי – מבורברת ומקליבה.
- אף על פי שיונתן ארשן, הוא מבורבר.
- מיטל אינה רק מזדבת אלא גם פנרנית.
- גלי רדיגה אבל מקליבה.
- המלצרים היו מזדבים ולא מוצגלים.

א. על פי המשפטים לעיל, איזו תכונה סביר להניח שהייתם רוצים למצוא באדם קרוב אליכם?

1. ארשנות 2. רדיגות 3. נציצות 4. גליזות

ב. על פי המשפטים לעיל, מהו המשפט הסביר ביותר?

1. למשרדנו דרושה מתכנתת רדיגה ופנרנית.
2. העיתונאי היה לא רק סדקדק אלא גם מזדב.
3. מאיה מצאה חתול שהיה רפגני אבל נציץ.
4. אף על פי שליה בלוסה, היא מבורברת למדי.
5. לשמחת המנהלים, גיא התגלה כעובד מקליב ומוצגל.
6. המורה לאומנות בלוסה אך גלוזה.

במשפחת חצב יש שלושה אחים: ארז, שקד ודקל. האחים בגילים שונים. בכל פעם ששואלים אותם לשמותיהם, כל אחד מהם אומר את שמו שלו או נוקב בשמו של אח מבוגר ממנו.

פעם אחת, כשנשאלו השלושה לשמותיהם, ענו שניים "שקד", ואילו השלישי ענה "דקל".
מה לא ייתכן?

- א. דקל הוא האח הבכור.
- ב. דקל הוא האח האמצעי.
- ג. ארז הוא שנקב בשמו של דקל.
- ד. שקד הוא שנקב בשמו של דקל.

לפניכם שלושה צמדים של משפטים, ובהם מילים מודגשות.

- הילדים **איבקו** את העוגה באבקת סוכר.
 - רוני ושחר **איבקו** את המדפים בעזרת מטלית.
 - כורש השני, מלך פרס, היה שליט אדיר **שחלש** על ממלכות רבות.
 - החולה עבר את הניתוח, אך הוא עדיין **חלש**.
 - "לפיכך אנחנו חייבין להודות, להלל, לשבח [...] **ולקלס** למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הניסים האלו" (מן ההגדה של פסח).
 - הנערים החצופים החלו לגדף **ולקלס** את האיש הזקן.
- על פי צמדי המשפטים לעיל, מהי התכונה המשותפת למילים איבקו, חלש ולקלס?

11. עולה חדש: "אני רוצה לפגוש אותך במשרד."

יצחק: "יופי, אני במשרד."

עולה חדש: "אני בדרך. עוד כמה זמן תהיה שם?"

יצחק (מבולבל): "אני במשרד! אני כבר במשרד."

עולה חדש: "אני יודע. אבל אני מאחר."

איזו שאלה התכוון העולה לשאול, ואיזו שאלה חשב יצחק שהעולה שואל?
בתשובתכם הציגו את ההבדל בין שתי השאלות על ידי שינוי המקום של
המילה "עוד" בשאלה המקורית.

12. מה משותף למילים אֶקֶדָח, לול, כַּפְתּוֹר וְחֶשְׁמֶל?

- א. כולן מילים מקראיות ששימשו במשמעות אחרת מזו הנהוגה בימינו.
- ב. את כולן חידש אליעזר בן־יהודה בראשית המאה ה־20.
- ג. כולן נשאלו מהשפה היוונית.
- ד. האקדמיה ללשון העברית הציעה להן חלופות עבריות, אך הציבור דחה אותן.

תיכון

13.

הפירוש הרווח של הביטוי "מכל מלמדיי השכלתי" (תהלים קיט, צט) הוא שאפשר ללמוד מכל אדם. אולם אפשר להבין את הביטוי במשמעות הפוכה: "השכלתי יותר מכל מלמדיי". כלומר, יש כאן **דִּרְמִשְׁמָעוֹת**. איזה משפט מבטא דִּרְמִשְׁמָעוֹת מאותו סוג?

- א. חולצה מטיילת בוואדי.
- ב. ראש הממשלה נשא נאום על הר הצופים.
- ג. הפרה מושכת את העגלה הקטנה.
- ד. אתה איתי או שאתה איטי?

תיכון

14.

'סִינְקְדוּכָה' היא שימוש במילה אחת המציינת חלק משלם, כאילו היא מציינת את השלם עצמו. למשל: בצירוף 'קורת גג' קורת הגג מייצגת את הבית כולו, ובצירוף 'ידיים עובדות' הידיים מייצגות את האנשים העובדים. איזה צירוף מבטא סינקדוכה?

- א. שבירת כלים
- ב. ריח מתוק
- ג. לב ים
- ד. פח אשפה
- ה. בריחת מוחות

15.

איזה נתון יאפשר לקבוע בוודאות שכל לווייתן שאין לו עיניים ירוקות הוא לווייתן כחול?

- א. לכל הלווייתנים הכחולים אין עיניים ירוקות.
- ב. כל לווייתן בעל עיניים ירוקות הוא לווייתן כחול.
- ג. כל הלווייתנים הכחולים הם בעלי עיניים ירוקות.
- ד. לכל הלווייתנים שאינם כחולים יש עיניים ירוקות.
- ה. ללווייתנים כחולים יש עיניים כחולות.

פתרונות

פרק 1: חוקיות וחשיבה לשונית

1. מניע/ נוהג/ רועה או ספינה

הסבר: מהשוואת הצירופים *ma-gal* ו-*gud-gal* לומדים שהרכיב *gal* משמעו גדול. מכאן נובע ש-*ma* היא ספינה ו-*gud* היא עז. אם *gud* היא עז, ו-*gud-laḥ* הוא רועה צאן, *laḥ* הוא הנוהג או המניע. מכאן שהמילה מלח מורכבת בשומרית משני רכיבים: *ma* – אונייה, ו-*lab*, המניע, הנוהג. מלח הוא הנוהג באונייה, המניע את האונייה.

2. אֶנְקָצ'

3. מתלפס

הסבר: החוקיות של מאיה: השלת עיצורי אהחר"ע (וכן שיכולי העיצורים הנוהגים ברגיל בבניין התפעל).

4. *a+ḥmore ḥewore bi+qriṭo samye-ne*

הסבר:

1. מן הנתונים עולה כי יש שלוש תוויות יידוע בשפת טורויו: *a*, *i*, *u*.

למשל: *u+bayto* = הבית; *i+barṭo* = הבת, *a+kṭowe* = הספרים.

לפי דוגמות אלו אפשר להסיק כי *u* היא תווית יידוע לשם בזכר יחיד, *i* היא תווית יידוע לשם בנקבה יחידה, ו-*a* היא תווית יידוע לשם ברבים (או רבות).

המילה 'החמורים' היא ברבים, ולכן תווית היידוע שבאה לפנייה אמורה להיות *a*. לפיכך אפשר לפסול את תשובות 3, 5, 6 ו-8.

2. מן הנתונים עולה שצורן הריבוי לשמות עצם ולשמות תואר בזכר הוא *e*, ולכן: חמורים = *ḥmore*, לבנים = *ḥewore*, עיוורים = *samye*. לפי זה אפשר לפסול את תשובות 2 ו-7.

3. לפי הדוגמה *u+kṭowo šafiro* (הסֶפֶר היפה) אפשר להסיק כי בצירוף שם עצם ושם תואר, תווית היידוע מצטרפת לשם העצם בלבד, בשונה מן העברית. גם במשפט שבשאלה יש צירוף שם עצם ושם תואר – 'החמורים הלבנים', ומכאן שלא צריכה להופיע תווית יידוע לפני שם התואר 'הלבנים' (*ḥewore*). לפי מידע זה אפשר לפסול את תשובה 1.

4. לפי הדוגמות $a+k\acute{t}owe$ (=הספרים) ו- $ba+k\acute{t}owe$ (=בספרים) וכן $u+bayto$ (=הבית) ו- $bu+bayto$ (=בבית), אפשר להסיק שבשפת טוריו מילת היחס $\bar{b}$ מקבלת את התנועה של תווית היידוע, בדיוק כמו בעברית. לפי הנתונים, תווית היידוע שמצטרפת למילה 'כפר' היא $i+(i+q\acute{r}\acute{i}t\acute{o})$, ולכן התרגום של 'בכפר' צריך להיות $bi+q\acute{r}\acute{i}t\acute{o}$.

5. מן הנתונים עולה כי במשפטים (ולא בצירופים) יש רכיב דקדוקי שבא אחרי הנשוא: yo – ליחיד, ne – לרבים. רכיב זה (אוגד) מורה על הזיקה בין הנושא לנשוא והוא הכרחי ליצירת משפט שמני. מן המשפטים הנתונים יש רק שני משפטים שבהם יש הבדל במספר (יחיד/רבים) בין הנושא והנשוא, ועל פיהם אפשר להסיק כי הרכיב הדקדוקי מותאם למספר של הנושא במשפט, ולא של הנשוא:

הבת בכפרים $ba+qq\acute{a}ryawo\acute{t}e-yo=i+bar\acute{t}o$

הבנות בבית $bu+bayto-ne=a+bn\acute{o}t\acute{e}$

במשפט שבשאלה הנושא התחבירי הוא 'החמורים', כלומר שם ברבים, ולכן הרכיב הדקדוקי המתאים בסוף המשפט להיות ne ולא yo . **התשובה האפשרית היחידה היא משפט 4.**

5. א. בּוֹלָר : בִּלְקָר

הסבר: צמד המילים בּוֹלָר : בִּלְקָר נבדל בהטעמה בלבד (התנועות צירי וסגול זהות בהגייתן בעברית בת ימינו, ועל כן אינן יוצרות הבדל בהגייה). בשאר הצמדים אין כלל הבדל בהגייה (קִבְּרָן : כְּבִרָן; מְלָה : מִלָּה; עֵת : עֵט) או שיש יותר מהבדל אחד בהגייה (קָרַע : קָרַע; חוץ : חוּף), ועל כן הם אינם נחשבים זוגות מינימליים.

6.

הצירוף בצ'כית (מתורגם באופן מילולי)	המשמעות בעברית
שתי דקות לשמונה	שתי דקות לשמונה
עשר דקות לעשר	עשר דקות לעשר
רבע על שש	חמש ורבע
שמונה דקות לרבע על שתיים עשרה	אחת עשרה ושבע דקות
חצי על שבע	שש וחצי
עשר דקות לחצי על חמש	ארבע ועשרים דקות
חצי על עשר	תשע וחצי
תשע דקות לרבע על שש	חמש ושש דקות
רבע על שבע	שש ורבע
חמש דקות לחצי על שתיים עשרה	אחת עשרה ועשרים וחמש דקות

7.

čorobis 24

ak kam dubis 39

ak kam daso dubis 49

8.

א. צִפִּית – צִפִּיָּה

ב. לשתי המילים בכל צמד יש צורת רבים משותפת בהגייה: 'ימים' היא צורת הרבים של יום (יָמִים) ויום (יָמִים), 'חובות' היא צורת הרבים של חוב וחובה, 'כיתות' היא צורת הרבים של כת וכיתה, ו'ציפיות' היא צורת הרבים של ציפית וציפייה.

9.

א. (1) הערכים מוצגים על פי שורשם, והשורשים המורכבים מאותן אותיות מובאים בסדר אֶנְגְרָמָטִי, כלומר כל שיכולי השורש מוצגים ברצף אחד על פי סדר אותיות הא"ב.

(2) כל ערך מופיע במילון על פי אות השורש המוקדמת שבו, ולכן 'טחול' (מן השורש טח"ל) מופיע באות ח"ת של המילון, אף על פי שהשורש מתחיל באות ט"ת.

(3) מובאים גם שורשים תאורטיים, כלומר שורשים שאינם משמשים בפועל (למשל, לח"ט ולט"ח).

ב. שורש המילה מְצַעֵד הוא צע"ד, ועל כן היא הייתה מובאת תחת האות דל"ת, שהיא האות המוקדמת ביותר בשורש. סדר השורשים בראש הערך: דע"ץ, דצ"ע, עד"ץ, עצ"ד, צד"ע, צע"ד.

10. א. המילים נחלקות לשלוש קטגוריות סמנטיות: ספרות, ספרים ואפייה.

שלוש מילים שייכות לתחום האפייה: אופה, מאפייה ועוגה. גם בשפת ארץ מומבוימובו יש שלוש מילים מתחום אחד: pat, pate ו־patam.

כמו כן המילים נבנות באמצעות סיומות: על ידי הוספת הסיומת am למילים muksal ו־pat, muksal, מתקבלות המילים patam ו־muksalam, ולכן היחס הסמנטי בין המילים patam-pat אמור להיות זהה ליחס הסמנטי בין המילים muksalam-muksal שהן כאמור שתי מילים מתוך הרשימה: אופה, מאפייה, עוגה.

מכאן נובע ש־muksal ו־muksalam אינן יכולות להתאים לצמד תספורת-תספורות, וחייבות להתאים בהכרח לצמד סופר-סֶפֶר, כי רק עבור צמד זה יש צמד מקביל: אופה-עוגה. נשים לב גם שלא ייתכן שהסיומת am תציין את בעל המקצוע, כי יש לנו שלוש מילים המסתיימות ב־am, אבל רק שתי מילים המציינות בעל מקצוע ברשימה בעברית: אופה וסופר.

מכאן נובע בהכרח ש־pate מתאים למאפייה (כי אלה המילים היחידות שנשארו משתי השלישיות pate, patam, pat ואופה, מאפייה, עוגה).

ומה הקשר בין הצמד תספורת-תספורות לבין arafama-arafam?

קל להשתכנע שהצורה arafama היא צורת הרבים, כי זו הצורה היחידה שמסתיימת ב־a, וגם ברשימת המילים בעברית יש רק צורת רבים אחת.

נרכז את התוצאות בטבלה:

pat	muksal	
pate		
patam	muksalam	arafam
		arafama

עתה נוכל לקבל את הטבלה בעברית ולהשלים את ההתאמה:

אופה	סופר	
מאפייה		
עוגה	ספר	תספורת
		תספורות

העמודות מציגות את התחום הסמנטי, ואילו השורות חושפות את המכנה המשותף של הוראת הסיומות: בשורה הראשונה – המבצע (או בעל המקצוע); בשורה השנייה – מקום הפעולה; בשורה השלישית – תוצר הפעולה; ובשורה הרביעית – צורת הרבים. וכך תיראה הטבלה המלאה בעברית:

אופה	סופר	סֹפֵר
מאפייה	ספרייה/ חנות ספרים	מספרה
עוגה	סֵפֶר	תספורת
עוגות	ספרים	תספורות

עתה, ניתן להשלים את הטבלה בשפת ארץ מומבריומבו:

pat	muksal	araf
pate	muksale	arafe
patam	muksalam	arafam
patama	muksalama	arafama

ב. muksale: ספרייה
araf: סֵפֶר

ג. מִסְפָּרָה: arafe
עוגות: patama

11. א. המלכה אמרה: **apsposupsae**. תרגום לעברית: **אתם אחריי**.

ב. הוא לפניהם: **ensaeperensa**

את אחריי: **ensaposups**

הם לפניה: **upsperensae**

הסבר:

1. כל אחד מן התרגומים הנתונים בעברית ניתן לפירוק לשלושה רכיבים: אני לפניה (= אני+לפניה), אנחנו אחריך (= אנחנו+אחרי+אתה), אני אחריכם (= אני+אחרי+אתם), אני לפניהן (= אני+לפניהן).

2. גם את המשפטים הנתונים בשפת מאמבה יאמבה אפשר לפרק לשלושה רכיבים עיקריים: **apsposapse** (= **aps+pos+apse**), **upsaeposapsa**, **enseperaps** (= **ense+per+aps**), **ensperapsa**, **ensaeposapsa** (= **ense+per+apsa**). נשים לב כי לחלק מן הרכיבים מצטרפים שני רכיבים קטנים יותר: **a** ו-**e**.

3. אפשר לראות כי הגוף הראשון (אני, אנחנו) משמש בארבעת התרגומים הנתונים בעברית. באופן דומה, גם הרכיב **aps** ודומיו (**apse**, **apsa**) חוזר בארבעת המשפטים הנתונים. אפשר להסיק כי **aps** מציין גוף ראשון (יחיד או רבים). עוד אפשר להסיק כי סדר הרכיבים בשפת מאמבה יאמבה שונה מסדר המילים הנוהג בעברית: בעברית המשפטים פותחים בנושא התחבירי (כינוי הגוף "אני", "אנחנו"), ורק אחר כך בא הנשוא בתוספת כינוי המושא החבור (אחריך, לפניך וכד'). בשפת מאמבה יאמבה, שנקראת משמאל לימין, נראה כי הנושא (**aps** ודומיו) בא דווקא בסוף המשפט.

4. אפשר לראות כי הרכיב **aps** מופיע גם בפתיחת דברי המלכה (**apsposupsae**). אפשר להסיק כי הרכיב **aps** מציין גוף ראשון **נקבה יחידה**, ואילו הרכיבים הקטנים **a** ו-**e** (שמצטרפים לחלק מהמשפטים הנתונים) מציינים מין זכר ורבים (בסדר כלשהו).

5. במשפטים הנתונים בעברית כינוי הגוף "אנחנו" מופיע פעם אחת בלבד. מאחר שבמשפטים בשפת מאמבה יאמבה יש פעמיים **apsa** ופעם אחת **apse**, אפשר להסיק כי הרכיב **e** מציין רבים, ואילו הרכיב **a** מציין מין זכר. ומכאן: **אנחנו אחריך** = **upsaposapse**.

6. כל אחד מהרכיבים **per** ו-**pos** מופיע פעמיים במשפטים הנתונים. גם "לפני" ו"אחרי" מופיעים פעמיים בתרגומים לעברית. מן המשפט שכבר פוענח (אנחנו אחריך = **apsaposapse**) אפשר להסיק כי **pos** = אחרי, ומכאן **per** = לפני.

7. מהמשפט שפוענח אפשר גם להסיק שהרכיב הנותר upsa מציין את הגוף השני בזכר יחיד (אתה), ולכן ens, ense מציינים את הגוף השלישי (היא, הן).

אפשר לסכם:

e	a	pos	per	ens	ups	aps
ריבוי	זכר	אחרי	לפני	גוף שלישי (נקבה יחידה)	גוף שני (נקבה יחידה)	גוף ראשון (נקבה יחידה)

12. א. 2. קְרִינוּ

הסבר: בלשון חז"ל הפעלים ש־ל' הפועל שלהם היא א' (כגון קרא, מצא), מושפעים מפעלים ש־ל' הפועל שלהם י' (או ה', כגון קרה, עשה). משום כך קְרִינוּ כמו קְרִינוּ.

ב. 1. לְטָאטאות

הסבר: הצורה (הלא תקנית) לְטָאטאות מושפעת בדיבור מצורות כגון לְפִנּוֹת, לְנִקּוֹת.

13. ג. 2 או 3 או 4

הסבר: התשובה תלויה בניתוח התחבירי של המשפט:

אפשרות I: אם רואים בשם 'ליזי' מילת פנייה, נותרים שלושה אנשים שיצאו לחצר (אבנר, עומר ושי).

אפשרות II: הפנייה יכולה לכלול גם את ליזי וגם את אבנר, ואז רק שני אנשים יצאו לחצר (עומר ושי).

אפשרות III: אין כלל פנייה במשפט, ולפיכך כל הארבעה יצאו לחצר.

14. א. המשפטים הם פלינדרומים – קריאתם מימין לשמאל ומשמאל לימין זהה.

15. ג. אִמְסַ בְּשִׁרְתָּהּ בְּהִדְאָ לְחִבֵּר.

הסבר: ש' (ימנית) בעברית מקבילה ל־ס בערבית, וּש' (שמאלית) מקבילה ל־ש בערבית.

16. ב. הווייתי

17. ב. להקשיב

הסבר: הפעילים האחרים נגזרו משמותיהם של איברי הגוף: לגבות (גב), לעיין (עין), לרגל (רגל), להאזין (אוזן), להלשין (לשון).

18. א.

מספר המשמעות	הפסוק
1	וּמָשָׁה הָיָה רָעָה אֶת־צֹאן יִתְרוֹ חֹתְנָהּ כֹּהֵן מִדִּין (שמות ג, א)
4	וַיֵּצֵא מֹשֶׁה מֵעַם פְּרָעָה אֶת־הָעִיר (שמות ט, לג)
2	יוֹסֵף בֶּן־שִׁבְעֵ־עָשָׂרָה שָׁנָה הָיָה רָעָה אֶת־אָחִיו בְּצֹאן (בראשית לז, ב)
3	מִצּוֹת יֵאָכֵל אֶת שִׁבְעַת הַיָּמִים (שמות יג, ז)

הסבר: מאחורי מילת היחס אֶת במקרא (או אֶת), העשויה לשמש במגוון הוראות, מסתתרים שני ערכים נפרדים: הראשון מציין את המושא הישיר, כלומר את מה או מי שבהם נעשית הפעולה, והאחר מציין קרבה במרחב או בזמן. לא תמיד ברור איזה ערך לפנינו, אך לרוב הכוונה מתבררת מן ההקשר. אפשר להבחין בעובדה שאלו שני ערכים נפרדים לפי שהם נוטים בדרכים שונות: הראשון נוטה על דרך אותי, אותך, ואילו השני נוטה על דרך אתי, אִתָּךְ.

ב. בצירופים אלו משמשת את במשמעות 'עם' או 'י'. על פי רשומה של האקדמיה ללשון העברית, מבנה זה הוא הכלאה בין 'את' במשמע 'עם' ובין המבנה המקביל בלטינית – ומכאן גם בצרפתית, שבו משמשת מילת הקישור et שמשמעה 'י', 'וגם'.

19. ד. להלן רשימת הספרים שהתלמידים המליצו

הסבר: בכל המשפטים נשמטו מילות יחס. במשפט ד חסרה מילת היחס עַל (עליה), ואילו בשאר המשפטים חסרה מילת היחס אֶל בנטיית השונות.

20. ג. חבלים

הסבר: רק במילה חבלים סיומת הריבוי תואמת את המין הדקדוקי של המילה (לפחות לפי המערכת שהתגבשה בעברית החדשה).

21. האוח: אהה (אַהֶה);
התנשמת: אההה (אַהֶהה);
הינשופים: אההו (אַהֶהו).
22. העיצור d (ד) מקביל לעיצור t (ט). התכונה שבה נבדלים צמדי העיצורים בטבלה היא קוליות. עיצור קולי הוא עיצור שבעת הפקתו רוטטות שפתות הקול.
23. לִישָׁאֵל (או לִשְׁאֵל בכתיב חסר)
הסבר: בלשון חכמים שם הפועל עשוי להיגזר בהיקש לצורת העתיד של הפועל:
יֵדַע < לִידַע, יֵשֵׁב < לִישֵׁב, יֵשֵׂא < לִישֵׂא, יֵתֵן < לִיתֵן.
כך גם יִשְׁאֵל < לִישְׁאֵל.
24. ב. לָבֵן
הסבר: רק במילה לבן כל האותיות הגויות.
25. א. 4. גָּחַל – גָּחָלִים
ב. גָּחָלִית. צורת היחיד גָּחַל היא גזירה מוטעית מצורת הרבים.
26. שווא נע בראש מילה נהגה בתנועת e בשלושה מקרים:
1. שווא נע הבא באחד העיצורים למנר"י ("עיצורים שוטפים"), למשל: ילדים (yeladim), רפידה (refida), נסיכה (nesixa), לביבה (leviva), מנורה (menora).
2. שווא נע שאחריו אחד העיצורים הגרוניים אה"ע (המבוטאים פעמים רבות בתנועה בלבד), למשל: בעיטה (be'ita), דהירה (de'hira), גאולה (ge'ula).
3. שווא נע הבא באחת מאותיות השימוש וכל"ב, למשל: בתוך (betox), למשל (lemashal), וגם (vegam).

27. האות המשלימה בסדרה היא: א.

הסבר: הסדרה בנויה על פי האות הראשונה של שמות החודשים העבריים (תשרי, חשוון, כסלו, טבת, שבט). החודש הבא בסדרה הוא אדר. בשאלה נבחרה הצורה המקוצרת "חשוון", הנהוגה בעברית בת ימינו (הצורה המקורית: מרחשוון).

28. א. 2. צ'יפסים

הסבר: המילה צ'יפס היא כבר צורת רבים, אך בעברית היא אינה נתפסת כך, ועל כן יש דוברים שמוסיפים לה את סיומת הרבים פים.
ב. דוגמות לתשובות אפשריות: בורקסים, ג'ינסים, בֶּרֶקְסִים, קְלִיפְסִים, ספגטים.

29. שורש המילה הוא קצ"ע, והאות ה"א היא מוספית של בניין הופעל.

בצורה מְהַקְצֵעַ האות ה"א נשמרה בצורת הבינוני אף שבצורות מקבילות בבניין זה היא נשמטת (למשל: מְכַנֵּס, מְדַרְךְ, מְכַנֵּע).

30. ג. רַגְלִים

הסבר: רגליים היא צורת זוגי המשמשת גם צורת ריבוי (למשל 'מרבה רגליים'). המילים האחרות הן צורות זוגי בלבד.

31. ד. אֲנַצִּיקְלוֹפֵדִיָּה

הסבר: הסדרה מבוססת על מספר ההברות במילים: במילה "חוג" הברה אחת, במילה "ילקוט" שתי הברות, וכן הלאה. במילה "אנציקלופדיה" חמש הברות, ולכן היא המילה המתאימה להשלמת הסדרה.

32. ב. אוֹיִסְיִס

הסבר: מהדוגמאות הנתונות בטבלה עולה כי כל ת דגושה בעברית נהגית כ"ת גם בידיש, ואילו ת רפה בעברית נהגית כ"ס בידיש.

33. כאשר יש רכיב פותח במשפט (במקרים שלפנינו: תיאור או מושא), והנשוא (הפועל) בזמן עבר – הנשוא קודם לנושא, למשל: לפני שלושה שבועות נמכרה הדירה; בלילה ההוא נדדה שנת המלך. כשהנשוא (הפועל) בהווה – הנשוא קודם לנשוא, למשל: על שלושה דברים העולם עומד; בקיץ הימים מתארכים.

34. א. אותיות בג"ד כפ"ת מנוקדות בדרך כלל בדגש בתחילת המילה, אלא אם המילה הקודמת להן (וצמודה אליהן) מסתיימת בתנועה.
ב. כמו כן אדם זו פרצופי יוצר אי בהירות בפיענוח תכונותיו.

הסבר: כמו – דגש בתחילת מילה; כן – אין דגש כי המילה הקודמת מסתיימת בתנועה; דו – דגש בתחילת מילה; פרצופי – אין דגש אחרי מילה המסתיימת בתנועה; בהירות – אין דגש אחרי מילה המסתיימת בתנועה; בפיענוח – דגש ב'ב' בתחילת מילה (וה'פ' כבר לא בתחילת מילה ולכן אין בה דגש); תכונותיו – דגש בתחילת מילה.

35. המעתק הכנעני הוא חוק שלפיו תנועת a (ארוכה) בשפות שמיות שונות משתנה בעברית לתנועת o (חולם מלא).

36. א. בשוּקִי העיר
הסבר: נטיית הרבים של שוּק: שוּקִים, ובנסמך: שוּקִי העיר.

37. ב. פְּתוֹת

38. אם בצורת היסוד (צורות עבר נסתר) אין תנועת פתח, אלא תנועת צירי או חיריק (הִפּר, דִּבֵּר, הִחְרִים, זָקַן, הִשְׁכִּיל) – בצורת ההפסק יופיע פתח ולא קמץ.

39. גרב

40. א. מישקל

הכלל הלשוני: אין מוסיפים י' לפני שווא (כי השווא בכל המילים שנזכרו הוא שווא נח).

41. טִכְס

הסבר: שאר הפעלים מצטרפים לאיברי גוף (עצם עיניים, שינס מותניים, מחא כפיים, כסס ציפורניים), ואילו טיכס מצטרפת לשם עצם שאיננו איבר: טיכס יַעֲצָה.

42. ג. להמרות – לציית

הסבר: יחס המשמעות בין המילים 'לדרבן' ו'להניא' הוא יחס של ניגודיות (לדרבן = לעודד מישהו לפעולה; להניא = להשפיע על מישהו שלא לפעול). צמד המילים היחיד ברשימה שמבטא יחס של ניגודיות הוא 'להמרות' ו'לציית'.

43. א. נהדר

במשפט "יובל כותב לחברו מכתב" האותיות הראשונות הן י', כ', ל', מ', ולכן המילה הבאה צריכה להתחיל באות נ'.

ב. יתקבל כל משפט שבו האותיות הראשונות בכל מילה יוצרות רצף אלף-ביתי. לדוגמה: רותי שותה תה אנגלי בהנאה גדולה.

44. סכינים – trizni צמתים – trezna אבנים – tizran

שולחנות – trezna נעליים – tizran

הסבר: trezna מצטרף לשמות שמינם הדקדוקי זכר (צמתים, שולחנות), tizran מצטרף לשמות שמינם הדקדוקי נקבה (אבנים, נעליים), ו-trizni מצטרף לשמות שמינם הדקדוקי גם זכר וגם נקבה (סכינים).

45. ד. חופים (הצורה הנכונה: חופים)

46.

שם עצם ביחיד	שם עצם בריבוי
גִּשְׁרָא	גִּשְׁרֵי (גשרים, זכר)
טָלָא (צֶל, זכר)	טָלָי
חִלְתָא (נָדָן, נקבה)	חִלְלֵי
גִּנְתָא	גִּנְתֵּי (גנים, נקבה)

47. שם החודש בקוראנית: iwol (פברואר)

הסבר: שמות החודשים בקוראנית מסתיימים כולם באותה הדרך – wol, לכן סביר להניח שמשמעות חלק זה היא "חודש", והחלק הראשון של המילה הוא המספר הסידורי של אותו החודש.

בחודשים הנתונים לנו מופיעים החודשים נובמבר ודצמבר, שמקומותיהם בלוח השנה הם 11 ו-12. אפשר להניח שהמספרים האלה בנויים בקוראנית כך: 11 מורכב משילוב המילים 'אחת' ו'עשר', ו-12 בנוי משילוב המילים 'שתיים' ו'עשר' (כמו בעברית).

כלומר אנו מחפשים חודשים שבהם החלק שמגיע לפני wol מכיל שתי הברות לפחות (כדי שיוכל להכיל בתוכו שתי מילים שונות – כל הברה תציין מילה). ואכן, יש שני שמות כאלה ברשימה הנתונה: sipilwol, sipiwol.

כדי להתאים את השמות לחודשים נשתמש במספר הימים בחודש: בנובמבר 30 ימים ובדצמבר – 31. נוכל לקבוע: נובמבר = sipilwol, דצמבר = sipiwol, ומכאן:

$$\text{sipi} = 12, \text{sipil} = 11$$

ההברה המשותפת לשתי המילים היא si, ולכן נוכל לשער שמשמעותה היא 10. ברשימת החודשים בקוראנית מופיעה המילה siwol, שמתאימה (על פי היגיון זה) לחודש העשירי בשנה – אוקטובר.

נטרה לנו ההברה pil, ואפשר להניח שמשמעותה 'אחת'. החודש היחיד בעל תחילית דומה לזו הוא ilwol, והוא כנראה מציין את חודש ינואר, שהוא החודש הראשון בשנה. אפשר לשער שהאות p נוספת בין המילה "עשר" למספר הנוסף כדי ליצור מספרים מ-11 עד 19.

נשתמש בכלל זה גם בחודש דצמבר:

$$\text{sipi} = 12 = \text{si} + \text{p} + \text{i} = 10 + \text{p} + 2$$

$$2 = \text{i}; \text{מכאן}$$

לפי זה אפשר לגלות את שמו של החודש השני בשנה, פברואר: iwol.

48. ה. תפוז – פרדס

הסבר: יחס המשמעות בין המילים הוא פרי ומקום גידולו: מְקֻשָּׁה היא שדה לגידול אבטיחים, ופרדס הוא מטע לגידול תפוזים (ושאר פירות הדר).

49.

המילה	מספר הקבוצה	נימוק
קומתיים	1 2 3 4	קומתיים הן שתי קומות.
כנפיים	1 2 3 4	כנפיים הן איבר זוגי בגוף בעלי כנף, אך הן יכולות לציין גם הרבה כנפיים (כמו 'שש כנפיים').
שמיים	1 2 3 4	למילה זו אין צורת יחיד, ועל כן היא אינה מציינת הכפלה של שם עצם ביחיד או ריבוי שלו. זהו שם עצם מופשט.
שיניים	1 2 3 4	שיניים אינן מציינות איבר זוגי, אלא ריבוי בלבד.
צוהריים	1 2 3 4	למילה זו אין צורת יחיד, ועל כן היא אינה מציינת הכפלה של שם עצם ביחיד או ריבוי שלו. זהו שם עצם מופשט. * בכתובת המואבית הקרויה מצבת מישע באה המילה 'צהרם' (בלי יו"ד). המ"ם מתבארת כאן כסיומת המציינת תוארי פועל, כגון ריקם, חינם, יומם. כפי שיומם פירושו 'ביום', צהרם יכול להתפרש 'בצוהר' (למילה 'צוהר' כמה פירושים).
עיניים	1 2 3 4	עיניים הן איבר זוגי, אך הן יכולות לציין גם הרבה עיניים (כמו 'ארבע עיניים').
חודשיים	1 2 3 4	חודשיים הם שני חודשים.
ירושלים	1 2 3 4	למילה זו אין צורת יחיד, ועל כן היא אינה מציינת הכפלה של שם עצם ביחיד או ריבוי שלו. זהו שם של מקום. * הצורה דמוית הזוגי 'ירושלים' היא צורה משנית, ובמקרא רווח הכתיב 'ירושלם'. לצורת הזוגי ב'ירושלים' הוצעו כמה הסברים.

לקריאה נוספת בנושא סיומת הזוגי ראו באתר האקדמיה ללשון העברית.

2. eden-a Dumuzi nu-mu-un-ni-angub-e 50.

הסבר: תחילה נרצה לגלות את סדר המילים בשפה השומרית (מבצע הפעולה, הפעולה ומשלים הפועל). לפי המשפט הראשון נוכל לגלות שמבצע הפעולה מופיע שני במשפט, לפי השם הפרטי דומוזי. כדי לגלות את מיקום הפעולה, נשים לב שבשלושת המשפטים הראשונים מופיעה אותה הפעולה – דיבור. לכן נחפש רכיב המשותף לשלושת המשפטים הראשונים, אך לא לרביעי. קיימים שניים – gu, de, ושניהם נמצאים בסוף המשפט. מכאן שהפעולה נמצאת במקום האחרון במשפט, ומשלים הפועל במקום הראשון.

כעת ננתח את התשובות האפשריות ואת המשפט הנתון. החלק הראשון במשפט אמור להיות משלים הפועל – "בשדה" (= בתוך עדן), ובתשובות האפשריות יש שלוש מוספיות אפשריות למילה 'עדן': a, ra, ta. יש לברר איזו מהן מציינת "בתוך". המוספית הנכונה אמורה להופיע גם במשפט הרביעי בטבלה, שבו משלים הפועל הוא "בתוך הבית שלך". המוספית המופיעה במשפט זה היא a, ולכן זו המוספית הנכונה. צמצמנו את התשובות האפשריות ל-2 ול-4.

יש לשים לב כי המשפט שעלינו לתרגם הוא בזמן הווה. מתוך המשפטים הנתונים בטבלה רק משפטים 3 ו-4 בזמן הווה. נחפש רכיב במילה האחרונה שמופיע בשניהם ולא בשניים האחרים. קיים רכיב אחד כזה – e בסוף השרשרת. על כן זהו כנראה הרכיב שמציין זמן הווה בפועל, ותרגום המשפט צריך להכיל אותו בסוף השרשרת. מתוך המשפטים שנותרו לנו המשפט שבו נמצא רכיב זה הוא 2.

51. ב. נַעְלָה²

הסבר: אישה נַעְלָה¹ (=נכבדת) נַעְלָה² (=שמה נעל) נַעְלָה³ (=את הנעל שלה).

52. ב. סיקול – אדמה

הסבר: פלייה היא הוצאת כינים מהשער, וסיקול הוא הוצאת אבנים מן האדמה.

53. ב. קח את כוס תיין החמה הזאת מִיָּדִי (ירמיה כה, טו); התקדשי לי בכוס זה של יין (קידושין ב, ב)

הסבר: שתי המובאות בגוף השאלה מדגימות הבדל במין הדקדוקי של המילה שָׁדָה: מהפסוק בספר ויקרא עולה כי במקרא המין הדקדוקי של שדה הוא זכר ("וַיִּשְׁדֶּה מִגֵּרֶשׁ עֲרִיקָם לֹא יִמָּכֶר"), ומהמשנה במסכת שביעית עולה כי בלשון חז"ל המין הדקדוקי של שדה הוא נקבה ("שדה ממושכנת"). מבין הצמדים הנתונים רק בצמד ב' עולה הבדל במין הדקדוקי, בנוגע למילה "כוס": במקרא – לשון נקבה ("כוס היין החמה הזאת"), ובלשון חז"ל – זכר ("כוס זה").

54. ב. א. דיווחנו על חפץ חשוד בקניון. / II. דווחנו על חפץ חשוד בקניון.

הסבר: רק באפשרות ב' הפועל הסביל מוסב אל הגורם שביצע את הפעולה במשפט הפעיל, כלומר הנושא התחבירי (אנחנו דיווחנו < דווחנו). בשאר המשפטים הפועל הסביל מוסב אל המושא במשפט הפעיל (למשל: מסרו לי את ההודעה < ההודעה נמסרה).

55. ג. עָנָא

הסבר: האות הראשונה במילה ضَان היא ض (צאד/דאד). אות זו נמצאת גם במילה ضِلْع (צִלְע) שבטבלה. על פי מילה זו אפשר לראות שאות זו מקבילה לאות ע בארמית.

56. א. מערב: 3 דרום: 2
צפון-מערב: 4 דרום-דרום-מזרח: 1
צפון-צפון-מערב: 5 דרום-דרום-מערב: 6

ב. 4. dun-bei pang dun

57. ג. יידוע

58. ב. במכונית בעלת הילוכים אוטומטיים יש שתי דְּנִשְׁוֹת: דְּנִשְׁוֹת האצה ודְּנִשְׁוֹת בלם. במכונית בעלת הילוכים ידניים יש דְּנִשְׁוֹת נוספת.

59. ד. היא רַתְתָּה לו.

60. ג. שתי אחיותיי הצעירות כבר נשואות, ולשמחתן, חֲמִיּוֹתֵיהֶן נחמדות וחמות. לעומת זאת אחי הגדול טוען שחֲמִיּוֹ אִישׁ חָם מִזָּג.

61. ב. הַזֹּרְעִים בְּדִמְעָה בְּרָנָה יִקְצְרוּ

הסבר: בשאר הביטויים הה"א המודגשת משמשת בתפקיד ה"א השאלה. הביטוי "הזורעים בדמעה ברנה יקצרו" איננו משפט שאלה. האות ה"א בו עשויה להתפרש כה"א הידיעה או כה"א הזיקה ("מי שזורע"...).

62. **phyuphyu wĩ** – 20 ביולי – **tĩ za mɔ** ביולי

khǎi mĩ thũ – 8 ביולי **susu wĩ** – 16 ביולי

הסבר: בטבלה נתונים שמות המתחילים בשלוש אותיות: t, p, k. אפשר לראות כי תאריכי הלידה של הילדים ששמם מתחיל באותה אות מתאימים לכפולות של 7 ימים. למשל: כל הילדים ששמם מתחיל באות ק נולדו בתאריכים 4, 11, 25 (בין 4 ל-11 יש 7 ימים, בין 11 ל-25 יש 14 ימים). מכאן שכל הילדים ששמם מתחיל באות מסוימת נולדו באותו יום בשבוע. מבין ארבעת הילדים הנוספים, הילד היחיד ששמו מתחיל באות שאינה נתונה בטבלה הוא **susu wĩ**. אפשר להסיק כי הוא נולד בתאריך 16 ביולי משום שזהו התאריך היחיד שאינו מצוין קפיצות של 7 ימים בהשוואה לשאר התאריכים הנתונים בטבלה.

63. א. פָּגַע וְכָרַח

64. ג. 3 עיצורים – אחד שהתגלגל ל־ס בערבית ובעברית, אחד שהתגלגל ל־ס בעברית ול־ש בעברית.

65. ג. בְּשָׁבִיל

הסבר: שאר המילים נגזרו מהשדה הסמנטי של איברי גוף: פָּה (לִפְיִ), פְּנִים (לִפְנֵי), יָד (לְיָד), עֵקֶב (בְּעֵקֶבּוֹת). מילת היחס בְּשָׁבִיל גזורה מהמילה שָׁבִיל.

66. עוגית

67. א. כאשר נוהגים להגות את שם הייחוס במלעיל (כמו סִינִי, יפְּנִי) צורת הנקבה היא בסיומת יֵית בלבד. כאשר הוגים את שם הייחוס במלרע (כמו רוֹסִי, צרפֹּתִי) צורת הנקבה משמשת בשתי הסיומות. מדובר במנהג של הדוברים ולא בכלל דקדוקי, שכן לפי הדקדוק העברי, כלל שמות הייחוס (בזכר, בנקבה ובשאר הנטיות) אמורים להיות מלרעיים.

ב. לא. השם "ישראלי" נהגה במלרע, ולכן היינו מצפים שבצורת הנקבה ישמשו שתי הסיומות, אך בפועל רווחת הסיומת יֵית (ישראלית ולא *ישראלייה).

68.

סיומת	צורה	תרגום
e	gif-	מתנה
es	dyn-	רעש
e	sorg-	טיפול
es	strid-	צעד
e	sec-	האשמה

הסבר: באנגלית עתיקה פעולות המצריכות מקבל פעולה (כגון עזרה, אהבה והודעה) מקבלות את הסיומת e, ופעולות שאינן מצריכות מקבל פעולה (כגון ריצה, הגעה או נפילה) מקבלות את הסיומת es. לפיכך המילים שתרגומיהן הם 'מתנה', 'טיפול' ו'האשמה' יקבלו את הסיומת e, ואילו המילים שתרגומיהן 'רעש' ו'צעד' יקבלו את הסיומת es.

69. א. בהווה עשוי לשמש הפועל מְפַחֵד בבניין פיעל (לצד פּוֹחֵד בבניין קל), אך בזמן עבר משמש רק בניין קל (פָּחַד, ולא פָּחַד).

יָגִיד – הפועל 'להגיד' משמש בעתיד, ואילו בעבר ובהווה משמש הפועל 'לומר'.

אָב – אב היא צורת הזכר, ואילו בנקבה משמשת מילה אחרת – אֵם.

ב. כשפעולת השתייה נעשית על ידי האדם עצמו, משתמשים בשורש שת"י/ה, הנוטה בבניין קל (שָׁתָה, שָׁתִיתִי). לעומת זאת כשרוצים לציין שניתנו נוזלים לגורם אחר, אין אומרים "הִשְׁתָּה" אלא הִשְׁקָה – כלומר משתמשים בשורש שק"י/ה בבניין הפעיל (הִשְׁקָה, הִשְׁקִיתִי).

70. א. 1. אריק 2. גוסטב 3. יוחן 4. סבן

ב. יוחנסון

הסבר: מהשאלה מובן כי יש חוקיות במתן השמות במשפחה השוודית. כדי לגלות

את החוקיות יש לבדוק אילו שמות חוזרים על עצמם:

אנה: (1) הבת הראשונה של גוסטב ובריטה; (2) אם אביה.

מריה: (1) הבת השנייה של גוסטב ובריטה; (2) אם אימה.

בריטה: (1) הבת השלישית של גוסטב ובריטה; (2) אימה.

מאלין: (1) הבת הרביעית של גוסטב ובריטה; (2) אחות אביה.

מגנוס: (1) **הבן הראשון** של גוסטב ובריטה; (2) **אבי אביו**.

אריק: (1) **הבן השלישי** של אריק וקרסטין; (2) **אביו**.

קרסטין: (1) הבת הראשונה של יוחן ואנה; (2) אם אביה.

לפי חוקיות זו אפשר לדעת בוודאות:

הבן הראשון של יוחן ואנה נקרא על שם אבי אביו = אריק.

הבן השלישי של יוחן ואנה נקרא על שם אביו = יוחן.

כדי לגלות את שמותיהם של הבן השני והבן הרביעי יש לערוך הקבלה מלאה לבנות:

הבן הראשון = **אבי** אביו, הבת הראשונה = **אם** אביה.

הבן השני = ?, הבת השנייה = אם אימה.

הבן השלישי = **אביו**, הבת השלישית = **אימה**.

הבן הרביעי = ?, הבת הרביעית = אחות אביה.

לפי זה סביר להניח שהבן השני נקרא על שם אבי אימו (גוסטב), והבן הרביעי

נקרא על שם האח הראשון של אביו (סבן).

שם המשפחה: באילן היוחסין מצוין שם המשפחה של אדם אחד: יוחן אריקסון. ידוע ששם אביו של יוחן הוא אריק, ומכאן אפשר להסיק ששם המשפחה מורכב משם האב + הסימט 'סון' (= 'בן', כמו באנגלית son). אביהם של ארבעת הבנים הוא יוחן, ולכן שם המשפחה שלהם הוא יוחנסון.

71. כל המילים במשפטים מורכבות מאותיות הבאות זו אחר זו באל"ף בי"ת בסדר יורד או עולה.

72.

המספר בספרות רגילות	המספר ביוונית
6000	$p^k k$
1605	$kp^h hp$
2160	$kkhp^d d$
110	hd
5627	$p^k p^h hddpii$
202	$hhii$

הסבר: האות הראשונה בכל שם מספר ביוונית מציינת את הערך המספרי השלם (i=1, p=5, d=10, h=100, k=1000). לפי שתי הדוגמות הנתונות בטבלה, אם יש אחרי אות גדולה אות עילית מוקטנת, יש להכפילה בערך האות המוקטנת, ואם אין אחריה אות עילית המציינת הכפלה, יש להוסיף את ערכה למספר הכולל, למשל:

$$p^k k = 5 * 1000 + 1000 = 6000$$

73. א. בקבוצה א – שייכות ("של"), בקבוצה ב – מילית זיקה (ש)

ב. אָרְעָא דְּמַצְרַיִם: קבוצה א | קבוצה ב

כָּל דְּכַפִּין: קבוצה א | קבוצה ב

הסבר: ה'ד' בצירוף "ארעא דמצרים" מציינת שייכות ("של"): ארץ מצרים. ה'ד' בצירוף "כל דכפין" מציינת את ש הזיקה: כל מי שרעב (ישתה ויאכל).

74. ד. זרקתי בטעות מסמך חשוב לזבל.

הסבר: בשלושת המשפטים הראשונים המילים 'כוסות', 'אולם' ו'כיתה' מייצגות למעשה את התכולה (מים, קהל, תלמידים). במשפט ד המילה 'זבל', המייצגת בדרך כלל את התכולה, משמשת במשמעות המכל (פח אשפה).

75. ד. כדי לצפות במחזמר צריך לעלות ברפבלים.

הסבר: המילים 'מחזמר' ו'רפבל' נוצרו על ידי הלחם של שתי מילים: מחזה + זמר, רפכת + כפל. האקדמיה ללשון קבעה את צורת הרבים התקנית של מילים אלו על פי נטיית המילה המלעילית היחידה בתנ"ך שהיא בת שלוש הברות ואיננה בסיומת ת: פילגש, וברבים פילגשים. ומכאן: רפכל – רפכלים, מחזמר – מחזמרים.

76. ג. הוא רץ לי לכביש.

הסבר: במשפט "הוא רץ לי לכביש" מילת היחס "ל" אינה מוצרכת, והיא אינה מייצגת משתתף הכרחי במשפט. למעשה מילת היחס במשפט מבטאת מעורבות או עמדה רגשית של הדובר (יש הסוברים כי השימוש הוא בהשפעת היידיש). בשאר המשפטים מילת היחס "ל" היא השלמה מוצרכת לפועל במשפט.

77. כל הצירופים נגזרים משמות מקומות: טרויה, חלם, ספרטה, אספמיה (ספרד), סדום.

78. א. למה נמות לעיניך.

הסבר: בדרך כלל "למה" מוטעמת מלעיל וה'מ' דגושה. כאשר המילה שאחרי "למה" פותחת בעיצור גרוני (א, ה, ע, ח) – "למה" מוטעמת מלרע וה'מ רפה.

79. ג. מתל אביב

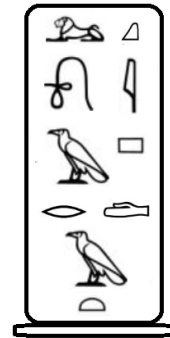
הסבר: לא ברור אם הקבוצה עצמה מתל אביב או שהיא חזרה מתל אביב.

פרק 2: צפנים ופיענוח

1. **את.** התשובה טמונה בקריאה דו־משמעית של המילה מֵאוֹת שבמשפט:
 "הסירי את השש מאות". הספרה שֵׁשׁ היא האות ו' בגימטריה, ואם מסירים אותה מהמילה אוֹת (מֵאוֹת = מ+אוֹת), מקבלים את המילה "את".

2.

ב.

3. **א.** רשימה א' באנגלית ו'ב' בעברית – בחלוקה זו יש התאם במספר האותיות שיש במילים בכל רשימה. למשל, ברשימה א' יש שש מילים בנות שלוש אותיות ומילה אחת בת שתי אותיות כמו ברשימת המילים באנגלית.

ב. רשימה א':

Green	Slow
Dig	Grow
Sit	Row
Cat	Go
Big	Car

רשימה ב':

היום	עצור
עניין	שלום
צמרת	גשר
בית	מחר
שלוש	שלשום

4. א.

1. כמותני ז ת ים ה 5. פיה פ 6. מתנה 7. תחזינה 8. להבה 9. ח
2. חבילה א ל ה 6. מתנה 7. תחזינה 8. להבה 9. ח
3. קפה פ 6. מתנה 7. תחזינה 8. להבה 9. ח
4. לימודי א ים 6. מתנה 7. תחזינה 8. להבה 9. ח

ב. חממה: א ים נביא: ל תקנה: ת פ

5. א.

1. אוכל
2. פלוגה
3. אבא
4. פעולה
5. תריס
6. כותל
7. הגה
8. מחוג

ב. בירך על המוגמר.

6. חצי קילו

7. צופן ההחלפה נקרא צופן אתב"ש. בצופן אתב"ש האות א' מוחלפת ב'ת', ב' מוחלפת ב'ש', ג' מוחלפת ב'ר' וכך הלאה.

תוכנו של הפתק:

המטוס עם היהלום מגיע מציריך ונוחת בשעה שש בדיוק. אחרי זה מעבירים את היהלום למוזאון באוטו שחור משוריין. הם ייסעו בכביש מספר אחת. שלושה קילומטרים לפני העיר יהיה להם נֶקֶר... היהלום יהיה שלנו!

8. 4

9. א. נמל

ב. המחלוקת שעורר ניקודה של מילה זו היא אם יש להגות נֶמֶל או נֶמֶל. **הסבר:** אחד הרמזים לפיענוח הצופן הוא שם העיר תל-אביב, המוזכר גם בשאלה. באחת השורות המוצפנות בשיר נמצא הצירוף כָּאֵלֶמֶשׁ, ולפי צורתו וניקודו אפשר להבין כי הוא מתאים לְתֵל־אֶבִיב. לפיכך כ = ת, א = ל, ל = א, מ = ב, ש = י. העובדה שהאותיות א ו'ל מחליפות זו את זו באופן דו־כיווני רומזת כי זהו צופן אלב"ם – צופן שבו מחלקים את האותיות לשתי קבוצות בנות 11 אותיות. כל אות מהקבוצה הראשונה מוחלפת באות התואמת לה בקבוצה השנייה לפי מיקומה ברצף, ולהפך.

א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ
ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר	ש	ת

דרך נוספת לפיענוח הצופן היא זיהוי אותיות השימוש באמצעות סימני הניקוד (כמו שזוא בראש מילה) או זיהוי מילות יחס קצרות (כמו על).

השיר:

לְמִלְחָמָת הַקֶּמֶץ וְהַצִּיָּרָה / נתן אלתרמן
 רָעַשׁ הַיּוֹם אֶטֶם אֶת פִּי.
 חָדְלָה רִיצָה וּמְרוּצָה.
 בְּלִילָה שְׁקֵט, עַל חוֹף תֵּל־אֶבִיב,
 שׁוֹכֵב הַנֶּמֶל בְּמִים קְמוּצָה.
 שׁוֹכֵב, מִיָּבֵב: – מִחֲזִי טוֹב מוֹתִי...
 אֵלִי, לְמִי אֲנִי עֹמֵל?
 קוֹיִתִּי לְהִיּוֹת לְנֶמֶל אֲמָתִי
 וְהִנֵּה
 מִתְגַּרְרִים בִּי:
 נֶמֶל!

10. א. אפרים, ראובן

ב. 3. $\alpha\alpha\alpha\alpha\alpha$

הסבר: התעתיק $\alpha\alpha\alpha\alpha\alpha$ הוא התעתיק המתועד בתרגום השבעים, ולפיו רואים כי השי"ן הראשונה נהגתה באפס תנועה (שווא נח), שכן אין אחריה תנועה (המיוצגת באות α).

11. הקיפוד לוטוס מיהר.

12. אהרן

הסבר: רְבִיעִית היא רְבִיעִית הַשְּׁלִישִׁית: האות נ' שהיא הרביעית בשם, ערכה בגימטריה רבע מערך האות ר' שהיא השלישית בשם ($50=ר$, $200=$).
וְהַשְּׁנִית עֲשִׂירִית הַרְבִּיעִית: האות ה' שהיא השנייה בשם, ערכה בגימטריה עשירית מערך האות נ' שהיא הרביעית ($5=ה$, $50=נ$).
וְהָרִאשָׁה לַשְּׁנִית היא חֲמִשִּׁית: האות א' שהיא הראשונה בשם, ערכה בגימטריה חמישית מערך האות ה' שהיא האות השנייה בשם ($1=א$, $5=ה$).

13. א. עוגת שוקולד גדולה.

הסבר: בשפה שהמציאו דנה ונועה יש לקרוא כל מילה משמאל לימין, ולכן: תגוע = עוגת, דלוקוש = שוקולד, הלוגד = גדולה.
ב. יתקבל כל שם שאפשר לקרוא אותו מימין לשמאל ומשמאל לימין (פלינדרום), למשל: דוד, ישי.

14. ב. פְּרָחִים יִלְקְטוּ לֵאָר

הסבר: במשפט המוזיקלי יש משפט בן שמונה הברות (תנועות). במשפט בתשובה ב' יש שמונה תנועות הכוללות שני שוואים נעים: אחד בראש מילה (פְּרָחִים) ואחד שני מבין שני שוואים רצופים (יִלְקְטוּ).

15. יוגורט

האותיות המשובשות נמצאות מימין לאותיות הרצויות במקלדת.

16. א. התחנה המרכזית

ב. 2. עֲלִימִיתִי לִי עֲלִימִיכֶלֶם

הסבר: השפה המוצפנת מבוססת על שילוב האותיות ל' רמ' אחרי כל תנועה. בכל מילה הסדר קבוע: קודם ה'ל' ואחר כך ה'רמ', והן מקבלות את התנועה שלפניהן. המשפט המוצפן הוא: "חכה לי בשעה אחת בתחנה המרכזית".

17. א.

הסבר: מבנה הפסוק רומז כי המילה 'אֶלְפִּיךָ' מקבילה ל'בְּהֶמְתְּךָ' ו'צֹאנְךָ'. ואכן, פירוש המילה אֶלְפִּי הוא **שור, בקר**, וכך משמעה בלשונות שמיות נוספות. צורת האות אל"ף בכתב העברי הקדום התפתחה מצורת ראש השור.

18. א. ברצלונה

ב. יוני

ג. כנפי זהב

הסבר: סביר להניח שהטיסה של איתמר תצא מתל אביב, ואכן, רצף האותיות 'חר טיצי' מתאים לשם העיר 'תל אביב'. אפשר גם לשער שהמילה 'חטוצק' פירושה 'תאריך', שכן היא כתובה מעל "08 צנתץ 2026". לפי מילים אלו אפשר לפענח את הצופן כולו. בצופן זה כל אות בשפה מוחלפת באות המצויה שמונה מקומות אחריה בסדר האל"ף-בי"ת. כך למשל האות א' תוחלף באות ט', האות ב' תוחלף באות י', האות ג' תוחלף באות כ' וכן הלאה.

א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר	ש	ת
ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר	ש	ת	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח

אותיות
הצופן ←

פרק 3: אוצר מילים וניבים

1. ג. חברת הזנק

הסבר: את המונח "חברת הֶזְנֶק" קבעה האקדמיה ללשון העברית תמורת "סטארט אפ" הלועזית בשנת תש"ס (2000).

2. ב. מְחִית

3. מטרייה

4. ידוען

5. תחפוף

6. ב. גֵהוּת

7. ב. למסיבה

הסבר: פְּתִיתוּנִים הם החלופה העברית לקוֹנְפְּטִי.

8. תִּצְרֹף

9. ד. סקייטבורד

10. קרן הצבי

פירוש הביטוי: השקיע את כספו בעסק מפוקפק.

11. כל המילים גזורות משמות מספרים: ארבע (רובע), עשר (מעשר), אחד (אחדות), שמונה (תמנון), שניים (משנה), שבע (שבועות).
12. ד. עשוי להתייעץ עם המלצר לפני הזמנת מנה במסעדה
הסבר: דָּגָנָה היא החלופה העברית לצליאק – מחלה הנובעת מרגישות לחלבון הדֶּבֶקָן (גלוטן) המצוי בכמה מיני דגן.
13. ב. נִמְנָמָה (פיג'מה)
הסבר: נִמְנָמָה היא מילה שמעולם לא אושרה בוועד הלשון או באקדמיה. השם פיג'מה אושר בצורתו הלועזית במילוני האקדמיה.
14. סְמָלִיל
15. א. מִצְלָה: אירוע חברתי שבמרכזו צלייה ואכילה של בשר – "על האש".
ב. מִצְלָה: מתקן לצליית בשר – גריל או מנגל.
16. א. גפרור
הסבר: את המילה גפרור חידש הסופר מנדלי מוכר ספרים. בן־יהודה הציע תמורת גפרור את המילה 'מִדְלֵק', אך חידושו לא נקלט.
17. ג. ללא תסמינים
18. ב. זה אותו הדבר
19. חוטם
20. גזוזטרה או בלקון

21. ב.לפרוף

הסבר: 'לפרוף' פירושו לרכוס, להצמיד שני חלקי לבוש בכפתור או בסיכה. מקור הפועל ביוונית (במילה שמשמעה קָרָס, ון).

22. איקס עיגול

הצירוף שהשתמש בו שלונסקי "צלבלבים ואפסים" הוא תרגום מרוסית של המשחק ואאותסו ואקריסטי הצירוף המתורגם נזכר בספר 'הרכבת הסאניטארית' (1949) מאת ו' פאנובה.

23. ג. פונדה

24. ד. בארגז הכלים

הסבר: מְלַקְחַת היא צבת שטוחה המשמשת לתפיסה ולכפיפה וכן לחיתוך תיל (בלועזית: פְּלִייר).

25. ה. מפתן

26. א. תכף ומייד

27. בשנה שעברה

אֶשְׁתָּקֵד היא הלחם של שתי מילים בארמית: שְׁתָּא (שנה) + קְדָמָא (קודמת).

28. בהזמנה יש 28 חיות: פרס, זמיר (זמירי), עיר (העיר), עופר (עופרים), שלחופה, כפיר, דוב, עיטם, יונה, שחף, אריה, בונה, ערוד, יעל, לביא, בכר, רחל, דרור, צבי/צביה, זאב, ליש, כוס, חמור, קוף/קופה (קופות), נמלה, נשר, אייל/איילה (איילת), תור (תורים).

29. ג. חקלאית

הסבר: יוגב הוא עובד אדמה, ניר הוא שדה חרוש, יניב גזור מן השורש נ"ב שפירושו צמיחה ורעננות, ועידית היא אדמה משובחת.

30. תואנה, תירוץ (מקור המילה בארמית).

31. א. תַּרְכִּיז

הסבר: תַּרְכִּיז הוא תמצית מרוכזת (למשל: תרכיז פטל). תַּקְלִיף הוא קילוף של שכבת עור הפנים העליונה כדי לחדש ולרענן את העור (בלועזית: פילינג), תַּחְפִּיף הוא שמפו, תַּקְרִישׁ הוא ג'ל, ותַּרְחִיץ הוא נוזל לניקוי העור ולחיטוי.

32. פלמינגו

33. ד. רוצה

הסבר: שינוי סדר האותיות במילה "רוצה" יוצר את המילה "צוהר", שמשמעותה חלון.

34. הסכמה, אישור רשמי (בעבר שימשה המילה גם במשמעות חותמת). מקור המילה ככל הנראה מפרסית, והיא הגיעה לעברית דרך הארמית.

35. א. הזנב השמן של הכבש

36. ב. לְמִשּׁוֹךְ

37. ד. החדר הסגלגל

הסבר: רק למילה סֶגְלָגַל שני פירושים: 'סגול במקצת' או 'בעל צורה אליפטית'. למשל, 'החדר הסגלגל' הוא כינויו של המשרד הרשמי של נשיא ארצות הברית, והוא נקרא כך על שום צורתו האליפטית. שאר המילים (לבנבן, ירקרק וכד') מציינות צבעים בלבד.

38. ב. הַמִּיָּה

הסבר: המיה היא הקול שמשמיעה היונה.

צחוק = הקול שמשמיע הצבוע; נערה = הקול שמשמיע החמור; פעייה = הקול שמשמיע הצאן; יללה = הקול שמשמיע התן.

39. בְּרָגַעַ, מהר מאוד, תכף ומייד

40. אם בארזים נפלה שלהבת מה יעשו אזובי הקיר.

הסבר: מקור הביטוי בתלמוד הבבלי, ושם הוא מופיע בהספד לחכם חשוב שנפטר.

המשמעות המילולית: אם הארזים – העצים הנחשבים לחזקים ולגדולים שבעצים – עולים באש, מה יקרה לאזוב, הנחשב לצמח קטן ועלוב, כלומר ברור שהאזוב יחוסל ולא ייוותר ממנו דבר. כיום הביטוי רווח בצורתו המשובשת: אם בארזים נפלה שלהבת מה יגידו אזובי קיר.

41. א. מעבר ממעמד גבוה למעמד נמוך ושפל

הסבר: משמעות הביטוי היא מגג גבוה לבור עמוק – משל לירידה מהצלחה לכישלון.

42. ד. אביב נקע את רגלו יום לפני מרוץ המרתון שתכנן להשתתף בו.

הסבר: הפירוש המילולי של הביטוי: 'נשבר מזלו' (איתרע בארמית = נשבר), כלומר היה לו מזל רע.

43. יצא המרצע מן השק / מהשק.

פירוש הביטוי: התגלה דבר שניסו להעלים אותו).

44. ב. תמר התאמנה שעות מרובות בסטודיו לבלט; בריקוד הסולו שלה עמד

הקהל על רגליו והריע דקות ארוכות.

45. א. דן והתלבט בבעיה כלשהי.

46. ג. בפומבי, לעיני כול

47. גלימה, אדרת. המילה נשאלה מן היוונית בתקופת חז"ל.

48. א. בתקופת המקרא

49. איזהו חכם? הלומד מכל אדם.

איזהו גיבור? הכובש את יצרו.

איזהו עשיר? השמח בחלקו.

התקבלו גם התשובות: איזהו חכם? הרואה את הנולד; המכיר את מקומו.

50. ב. השלטון הפרסי

51. א. 6. למנגינת ליבו

ב. למגינת ליבו (=לצערו הרב).

52. ג. הוקיע – הילל

הסבר: הוקיע והילל הן מילים מנוגדות. בשאר הצמדים המילים נרדפות.

53. בפארק השעשועים

הסבר: סַחֲרָה היא החלופה העברית לקְרוּסֶלָה. לצד חלופה זו מתועדות במילונים

גם החלופות סַחֲרָה וסַחֲרָת.

54. ד. צִנָּן

הסבר: צִנָּן הוא החלופה העברית לַשְׁנוֹרֶקֶל.

מִרְנָן הוא בר מים. מִקָּר הוא קוֹלָר (מתקן למי שתייה קרים), תַּצְלִיל הוא גם אֶקוֹרֵד וגם אוֹנוֹמָטוֹפָא (מילה או צירוף מילים שצלילם מזכיר את הדבר שהם מסמנים) וצִלּוֹן הוא יריעה המוצמדת לשמשת הרכב לשם הצללה.

55. במידה מצומצמת, מעטה

56. ה. דניאל כבר הזמין את חבריו למסיבה, אף על פי שעדיין לא קיבל רשות מהוריו.

הסבר: הביטוי מבטא מצב שבו מקדימים את המאוחר, נוהגים שלא על פי הסדר הנכון. הביטוי מוכר גם בשפות אחרות.

57. ג. ילך לכנס המעריצים של חברת DC קומיקס.

הסבר: עֵלִילוֹן הוא החלופה העברית לקומיקס.

58. ג. חשיפת מעשה המרמה של נמרוד מלווה אותו כאות קין ומקשה עליו להתקבל לעבודה חדשה.

הסבר: אות קין = אות קלון, תווית שלילית שנדבקה באדם בשל חטא כבד שחטא או אירוע שלילי אחר בעברו (על שם קין, בנם הבכור של אדם וחוה, שעל פי המסופר בתנ"ך שָׁם לו ה' אות לאחר שרצח את הבל אחיו לסימן שלא יהרגוהו נקמה [בראשית ד, טו]).

59. ב. הוא עובר לגור באוסטרליה.

הסבר: הביטוי "רחוק מהעין רחוק מהלב" מבטא את הרעיון שכאשר אדם או דבר אינם נוכחים בקרבתנו הפיזית, הם נשכחים מהתודעה ומהרגש. ביטוי זה מופיע בנוסחים דומים בשפות רבות (למשל באנגלית: Out of sight, out of mind).

60. ג. הרופא האזין במסֶפֶת לפעילות הלב של הרך הנולד והחליט להכניס אותו לחֶמְמִית.

הסבר: מֶסֶפֶת הוא החלופה העברית לִסְטוֹסְקוֹפּ, וחֶמְמִית היא החלופה העברית לֵאִיִּנְקוּבָטוֹר שאליו מכניסים תינוקות שנולדו לפני זמנם. מדגרה, לעומת זאת, היא אינקובטור המיועד לחימום ביצי עופות או דבורים עד בקיעת האפרוחים או המלכות.

61. ב. צלחת או קערה

62. ב. צללתי ביום בקרבת מדוזות.

63. ג. תרופת דמה

64. ב. עוגת מרקזעים

הסבר: מרקזע הוא החלופה העברית לביסקוויט. מופין הוא מאפין, שגנף הוא גנל, סהרון הוא קרואסון וכמהון (פמהון שוקולד) הוא טראפל.

65. ב. מתן שיקר.

הסבר: העליל פירושו האשים מישהו בהאשמה חסרת בסיס.

66. ב. נכדן

67. א. קנוקנת

הסבר: קנוקנת היא ענף דק ומסתלסל בצמחים מטפסים. סהרון הוא קרואסון, מופין הוא מאפין, רפרפת היא פודינג, קציפה היא מוס וצפיהית היא עוגייה.

68. א. 2. עשה לילות כימים

ב. הנוסח התקין של שאר הביטויים: ליישר את ההדורים, קרם עור וגידים, שוקט אל שמריו (או: קופא על שמריו), פסח על שתי הסעיפים.

69. ג. תשתתף באליפות העולם בדיבייט לבתי ספר.

הסבר: על פי האקדמיה ללשון העברית, מעמת הוא החלופה העברית לדיבייט.

70. קואליציה: יחדיה, אופוזיציה: נגדה

71. א. בקרוב נצטרך למצוא פתרון אחר.

הסבר: ארעי פירושו זמני, לא קבוע.

72. ה. איש אשכולות

הסבר: איש אשכולות הוא אדם משכיל בתחומים רבים, אדם רב כישורים.

73. ב. אל השקת

הסבר: שוקת היא מכל מים מוארך, צר ופתוח המיועד להשקיית בהמות. אבוס הוא מתקן שהבהמות אוכלות מתוכו, ומספוא ואספסת הם מיני צמחים המשמשים להזנת הבהמות.

74. ד. כבר סיימתי לכתוב את הספר, וקיבלתי את התשלום רק בתום כתיבתו.

הסבר: לְמַפְרֵעַ פירושו לאחור, לשעבר.

75. ד. עובד בחברת אבטחת מידע

הסבר: פִּצְחָן הוא החלופה העברית לְהַאָקֶר – אדם בעל ידע רב במחשבים ובמערכות ההפעלה שלהם, המסוגל לפצח קודים.

76. א. פִּפְרָצִי

הסבר: המילה פִּפְרָצִי שאולה מאיטלקית. שאר המילים שאולות מיפנית.

77. ב. ניגוד לרצונו, באין ברירה.

78. ב. סוד שאינו מאבד טיפה.

הסבר: בור סוד הוא בור שקירותיו מסוידיים ואינם סופגים את המים השמורים בו. הביטוי משמש משל לאדם שניחן בזיכרון מצוין, והוא אינו שוכח דבר ממה שלמד. מקור הביטוי במשנה במסכת אבות (ב, ח), שבה רבן יוחנן בן זכאי משבח את תלמידו רבי אליעזר בן הורקנוס בתואר זה.

79. ד. הילה שקלה את צעדיה בשום שכל לפני שחתמה על מכירת העסק שלה.

הסבר: בְּשׁוּם שְׁכָל = בתבונה, מתוך שיקול דעת. מקור הביטוי בנחמיה ח, ח: "וַיִּקְרָא בְּסֵפֶר בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים מִפָּרֶשׁ וְשׁוּם שְׁכָל וַיְבִינּוּ בְּמִקְרָא".

80. ב. שֶׁקֶד, דֹּלֵב וּלְטָם

הסבר: שמותיהן של שלוש האחיות לקוחים מעולם הצומח. כך גם השמות שקד, דולב ולוטם.

81. נכנס יין יצא סוד.

הסבר: מקור הביטוי בתלמוד הבבלי (סנהדרין לח ע"א), ופירושו כי שתיית אלכוהול עלולה להביא אדם לידי קלות דעת, והוא עלול להתקשות לשמור סוד.

פרק 4: משחקי מילים

1. נוהג לאחר

הסבר: כהרגלו לא מגיע בזמן = נוהג לאחור. נהג מונית אינו נוהג לעצמו, אלא בשביל אחר = נוהג לאחור.

2. המילה הראשונה: עכביש, המילה החדשה: כביש.

3. כוח (כוח אדם, כוח סוס, תחנת כוח)

4. נחתום חוזה.

הסבר: אופה הוא נחתום, וצופה = חוזה.

5. דרשיח

הסבר: דיאלוג זה שיח בין שני אנשים או יותר, דרשיח. השיח נקשר גם לחג ט"ו בשבט.

6. מעיל ומעילה

7.

צימוד 1:	צימוד 2:
אָסיר ¹ : האסיר שלו	בְּנוֹתָם ¹ : בנו אותם
אָסיר ² : אני אסיר אותו	בְּנוֹתָם ² : הבנות שלהם

8. המילה הראשונה: אשפה; המילה החדשה: שפה.

9. המילה הראשונה: יהלום; המילה השנייה: הלום.

10. השורש פט"ל התחלף עם השורש: חש"ב.
השורש צד"ף התחלף עם השורש: פת"ח.

11. דקה לחצות

12. ב. מְהִיר

הסבר: המילה המשותפת לשאר המילים היא רחוב (קרן רחוב, חתול רחוב, שפת רחוב, שלט רחוב). המילה מהיר אינה יוצרת צירוף לשוני עם רחוב.

13. מורת רוח

- 14.

נ	ו	ח	ר	ק	1				
		ר	ו	ל	ד	ג	מ	2	
				ו					
		ה	ק	ר	ז	מ	3		
				נ	ו	ח	ר	י	4
		נ	ו	ר	פ	י	ע	5	

הסבר: קלזנר. יוסף קלזנר (1874-1958) היה היסטוריון, חוקר ספרות, מרצה, עורך ונשיאו האחרון של ועד הלשון. לקלזנר היה תפקיד פעיל בחידוש הלשון העברית והוא אחראי לחידושן של מילים רבות המשמשות בימינו.

15. אותיות קידוש לבנה

הסבר: אותיות גדולות מאוד (על שם ברכת "קידוש הלבנה" הנאמרת לאור הירח והיא מודפסת בסידור באותיות גדולות במיוחד). יש להתחיל לחפש את הביטוי באות אל"ף, שממנה יוצאים חיצים רבים, ושום חץ לא מגיע אליה.

16. תשובות אפשריות:

מריחה, מריטה, מרידה, מרינה, מריצה, מריבה, מרצפה, מרפאה, מרכבה, מרקחה, מרקקה (=קערה), מרפדה, מרגעה (=מרגוע), מרגשה (=רעש), מרחשה (=מקום רחשה ותנועה רבה), מרססה (=מכונה לריסוס נוזל), מרעלה (=צנצנת רעל), מריקה (ניקוי, צחצוח)

17. סדר יום < יום טוב < טוב לב < לב אבן < אבן דרך < דרך חיים < חיי לילה < ליל הסדר

18. תהה על קנקנו

19. ראש (כאב ראש, ראש פינה, ראש עיר, ראש צוות, שומר ראש).

20. בכי תמרורים

משמעות הביטוי: בכי גדול, בכי מר (בדומה לצירוף: "מירר בבכי"). מקור הביטוי במקרא: "קול בְּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְּכִי תַמְרוּרִים רָחַל מִבְּכָה עַל בְּנֶיהָ..." (ירמיה לא, יד).

21. קול וקולה

22. השורש **מש"ק** התחלף עם השורש: **בד"ר**.

השורש **חד"ק** התחלף עם השורש: **ספ"ר**.

23. ליל שימורים

משמעות הביטוי: לילה בלי שינה. 'ליל שימורים' הוא גם כינוי ללילה הראשון של פסח על יסוד הפסוק: "ליל שימורים הוא לה' להוציאם מארץ מצרים, הוא הלילה הזה לה', שימורים לכל בני ישראל לדורותם" (שמות יב, מב).

24. ד. קובי שבתאי

הסבר: שמות המשפחה 'רהב', 'אורון' ו'שביט' מציינים גרמי שמיים ('רהב' ו'אורון' הם השמות העבריים לכוכבי הלכת אורנוס ונפטון). 'שבתאי' אף הוא שם של כוכב לכת.

25. ראובת

הסבר: השמות ששירה ותמיר אוהבים נוצרו בדרך של הֶלֶחֶם מילים (אב+שלום, נתן+אל, אור+לי וכד'). אף השם 'ראובן' הוא הלחם מילים (ראו+בן), ועל כן גם השם המתאים לתינוקת צריך להיווצר בדרך של הלחם: ראו+בת.

26. ב. קרן

הסבר: שאר המילים יוצרות הלחם עם המילה 'אור': רמזור, תקליטור, מגדלור, זרקור, ואילו הצירוף 'קרן אור' איננו הלחם.

27. ירח דבש

28. העלה חרס בידו.

משמעות הביטוי: לא הצליח במאמציו, ניסה והתאמץ ללא הצלחה. מקור הביטוי בתלמוד הבבלי: "צללת במים אדירים והעלית חרס בידך" (בבא קמא צא ע"א), ובו משמעות "חרס" היא "צֶדֶף" (כלומר: צלל במים כדי לגלות פנינים והעלה בידו צדף ריק).

29. ב. מור מרום

הסבר: כל השמות בקבוצה הם פלינדרומים, כלומר אפשר לקרוא אותם באופן זהה מימין לשמאל ומשמאל לימין.

30. ד. חול

הסבר: שאר המילים יוצרות צירופים עם המילה דָּרֵךְ: מורה דרך, פריצת דרך, דרך ארץ, אבן דרך.

31. חלום, מחול

32. ד. חדר

הסבר: המילה המשותפת לכל המילים האחרות היא 'קרן'.

33. גמל שלמה

34. **קבוצה 1:** עונות, קושיות, כוסות, אימהות.
מה משותף? לכולן מצטרפת המילה "ארבע".

קבוצה 2: עֵיר, עופר, סייח, גור.
מה משותף? צאצאי בעלי חיים.

קבוצה 3: קוביות, עוגן, ביצים, ספק.
מה משותף? דברים שאפשר להטיל.

קבוצה 4: שכונה, רובע, רחוב, פרוור.
מה משותף? חלקי העיר.

פרק 5: קינוחים

1. ד. אם מישוהו לא מחזחז, הוא בוודאות לא חדקן.
2. ג. כי חלק מהברדלים דופנים שילבובים.
הסבר: משפט ג' הוא המשפט היחיד שבו מדובר רק בחלק מהמקרים.
3. ד. 127
4. מדובר בטעם אישי, אבל כל עוד אינכם רוצים לאכול ילדים, כדאי להתארח אצל סיוון. הפסיק במשפט של סיוון מעיד על כך שמדובר בפנייה לילדים ולא במושא האכילה.
5. ה. האם יש בסרט "חיים על הירח" שחקנים שאינם קירחים?
6. ג. מעטים / פחות / לא תתפלאו / העליתי כלל על דעתי ללכת לצפות בסרט החדש של ספיידרמן.
7. א. במשפט 1 כל הכלבים סיימו לאכול את האוכל בקערה.
הסבר: הבדלי הפיסוק נוגעים לשאלה אם מדובר בפסוקית לוואי מצמצם או לא־מצמצם. הסבר מפורט נמצא באתר האקדמיה ללשון העברית.

8. א. 4. גליזות

ב. 3. מאיה מצאה חתול שהיה רפגני אבל נציץ.

הסבר: המילים המומצאות במשפטים הנתונים מייצגות תכונות חיוביות או שליליות. במשפטים באים לידי ביטוי חמישה מבנים תחביריים המורים על היחס בין התכונות:

X אבל Y = התכונות מנוגדות זו לזו (אחת חיובית ואחת שלילית)

לא רק X אלא גם Y = שתי התכונות חיוביות או ששתיהן שליליות

X ולא Y = התכונות מנוגדות זו לזו (אחת חיובית ואחת שלילית)

אף על פי ש- $X...Y...$ = התכונות מנוגדות זו לזו (אחת חיובית ואחת שלילית)
 X ו- Y = ה'חייבור לבדה אינה אומרת בהכרח ששתי התכונות חיוביות או שליליות, אך מהמשפט על לינוי אנחנו למדים שהמילים 'מבורכת' ו'מקליבה' מייצגות תכונות חיוביות. מילים אלו מופיעות במשפטים אחרים, ובעזרת המבנה התחבירי אפשר למקם את שאר התכונות באחד משני הקטבים:

תכונות חיוביות: מבורכר, מקליב, בלוס, רפגני, מזדב, פנרן, גלוז

תכונות שליליות: ארשן, רדיג, מוצגל, סדקדק, נציץ

9. ד. שקד הוא שנקב בשמו של דקל.

הסבר: אם שקד נקב בשמו של דקל, אז שקד קטן מדקל. אם דקל גדול משקד, אז הוא אינו יכול לומר "שקד", ולכן המצב הנתון אינו אפשרי, שכן ידוע כי שניים ענו "שקד".

10. שלוש המילים בעלות שתי משמעויות מנוגדות (בלועזית: אוטו-אנטונים).
'לאבק' פירושה גם לפזר אבקה וגם לנקות מאבק; 'חלש' פירושה גם חסר כוח (כשם תואר) וגם לשלוט על משהו (כפועל); ו'לקלס' פירושה גם לשבח וגם ללעוג ולבזות.

11. העולה התכוון לשאול על משך הזמן שיצחק מתכוון להישאר במשרד ולא מתי יגיע יצחק למשרד. שינוי המקום של המילה "עוד" היה מבהיר את כוונת העולה: "כמה זמן עוד תהיה שם?" (ולא: "עוד כמה זמן תהיה שם?").

12. א. כולן מילים מקראיות ששימשו במשמעות אחרת מזו הנהוגה בימינו.

הסבר: משמעות המילים במקרא: אקדח – אבן חן; לול – מדרגות עקלקלות, לולייניות; כפתור – הניצן שממנו יוצא הפרח, ובעקבותיו קישוט דמוי פרח; חשמל – המילה לקוחה מחזון הנביא יחזקאל, וניתנו לה פירושים שונים: 'מלאכים', 'מתכת נוצצת', 'בוהק' ועוד. וראו הרחבה באתר האקדמיה ללשון העברית.

13. ב. ראש הממשלה נשא נאום על הר הצופים.

הסבר: הדו־משמעות בביטוי "מכל מלמדי השכלתי" נובעת ממשמעות מילת היחס 'מן' – על פי הפירוש הראשון היא מציינת את המקור להשכלה (=המלמדים), ועל פי הפירוש השני היא מציינת השוואה כמו בצירוף "יותר מן" (=השכלתי יותר מכל מלמדי). גם במשפט ב' יש דו־משמעות הקשורה במשמעות מילת היחס: על פי פירוש אפשרי אחד מילת היחס 'על' מציינת את המקום שבו נישא הנאום, ועל פי פירוש אפשרי אחר היא מציינת את הנשא שהנאום עוסק בו.

לעומת זאת הדו־משמעות במשפט א' נוגעת למשמעויות המילים ('חולצה' כשם עצם או כפועל, 'מטיילת' כפועל או כשם עצם); במשפט ג' היא נוגעת לקריאת המילה 'עגלה' (עֲגָלָה או עֶגְלָה); ומשפט ד' מרמז על קריאה הומופונית: איטי או איתי.

14. ה. בריחת מוחות

הסבר: כשם שבצירופים 'קורת גג' ו'ידיים עובדות' החלק מציין את השלם, גם בצירוף 'בריחת מוחות' החלק (המוח) מציין את השלם (האנשים). בריחת מוחות היא הגירה של אנשים משכילים ומיומנים למדינות אחרות המציעות להם תנאים טובים יותר.

15. ד. לכל הלווייתנים שאינם כחולים יש עיניים ירוקות.

